

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
BALTU VALODNIECĪBAS KATEDRA

Barbarismi J. Lojas latviešu – krievu vārdnīcā
Bakalaura darbs

Autore: Monta Hīnere
LU Humanitāro zinātņu fakultātes
Baltu filoloģijas bakalaura studiju programmas
3. kursa studente
Studenta apliecības numurs: mh10003
Zinātniskais vadītājs: prof. Pēteris Vanags

Rīga 2013

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba „Barbarismi J. Lojas latviešu – krievu vārdnīcā” mērķis ir noskaidrot cik daudz un kādi barbarismi atrodami J. Lojas sastādītajā latviešu – krievu vārdnīcā, kā arī noskaidrot paša vārdnīcas sastādītāja attieksmi pret tiem pēc papildus norādēm, ko viņš pievienojis (vai nav pievienojis) vārdnīcā iekļautajiem barbarismiem. Lai mērķi sasniegtu, tika veikta atbilstošas literatūras izpēte, balstoties uz dažādu vārdnīcu materiāliem, tika izveidota kartotēka ar darba pamatavotā iekļautajiem barbarismiem, kā arī veikta sīkāka izveidotās kartotēkas sistematizēšana un analīze. Pēc darba veikšanas iespējams secināt, ka darba pamatavotā iespējams atrast daudz barbarismu, tomēr tie nav vienādi vērtējami, jo lielai daļai vārdu vārdnīcas sastādītājs sniedzis papildu norādes par lietojuma situāciju, kā arī vārdnīcā ir daudz problēmgadījumu – vārdu, kuru statusu nav iespējams precīzi noteikt.

Darba tēma ir aktuāla arī mūsdienās, jo, pirmkārt, barbarismi ir maz pētīti, otrkārt, analizējot latviešu – krievu vārdnīcā iekļautos barbarismus, atklājās, ka šis termins tomēr nav precīzs un daudzus vārdus nav iespējams precīzi klasificēt.

Atslēgvārdi: barbarisms, aizguvums, vārdnīca, J. Loja.

ABSTRACT

The objective of the bachelor thesis on "Barbarisms in J. Loyas Latvian – Russian dictionary" is to determine the solecisms present in the Latvian - Russian dictionary compiled by J. Loja, as well as to establish dictionary author's own attitude towards these according to additional notes added by the author (or absence of) for the solecisms included in the dictionary. In order to accomplish the said objective, a corresponding literature review was conducted on the basis available in various dictionary, a list of the barbarisms included in the basic source of the paper was created as well as an in-depth list analysis and systematisation was conducted. As a result of the paper it was concluded that the basic source of the paper contains multiple barbarisms that, however, cannot be equally assessed due to the fact that for part of the solecisms author has provided additional indicators as towards the situations of use, while others cause issues due to the fact that the status of the word cannot be accurately determined.

The topic of the paper remains urgent today due to the fact that first of all, barbarisms have been scarcely studied and secondly, upon analysis of the barbarisms included in the Latvian - Russian dictionary, it was found that the terms are not accurate and it is impossible to specifically classify a number of words.

SATURA RĀDĪTĀJS

SAĪSINĀJUMI UN APZĪMĒJUMI.....	5
IEVADS.....	6
1. PROFESORS JĀNIS LOJA: BIOGRĀFIJA, LATVIEŠU – KRIEVU VĀRDNĪCA.....	8
1.1. Biogrāfija.....	8
1.2. Latviešu – krievu vārdnīca (1942).....	9
2. KAS IR BARBARISMS.....	10
3. STILISTISKI UN EMOCIONĀLI EKSPRESĪVĀ LEKSIKA.....	12
4. SARUNVALODAS LEKSIKA.....	13
5. VIENKĀRŠRUNAS LEKSIKA.....	14
5.1. Vienkāršrunas vārdi.....	14
5.2. Vulgārismi.....	14
5.3. Žargonismi.....	15
6. LATVIEŠU – KRIEVU VĀRDNĪCĀ IEKĻAUTO BARBARISMU ANALĪZE.....	16
6.1. Barbarismi.....	17
6.1.1. Barbarismi bez papildu norādēm.....	17
6.1.2. Barbarismi ar norādi par citu latviešu valodas ekvivalentu.....	19
6.1.3. Barbarismi ar norādi par vārda lietojumu sarunvalodā.....	20
6.1.4. Barbarismi ar norādēm par vārda lietojumu sarunvalodā un citu latviešu valodas ekvivalentu.....	21
6.2. Robežgadījumi.....	23
7. LATVIEŠU – KRIEVU VĀRDNĪCĀ IEKĻAUTO J. LOJAS PĀPĪDU NORĀŽU NOZĪME.....	30
SECINĀJUMI.....	32
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS.....	34
PIELIKUMS.....	36

SAĪSINĀJUMI UN APZĪMĒJUMI

KL – Krievu – latviešu vārdnīca

LLVV – Latviešu literārās valodas vārdnīca

lpp. - lappuse

LRS – Латышского – русский словарь

LVPPV – Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrūnas vārdnīca

LVV – Latviešu valodas vārdnīca

ME – K. Mülenbacha latviešu valodas vārdnīca

MEP - Papildinājumi un labojumi K. Mülenbacha Latviešu valodas vārdnīcai

PV1939 – Pareizrakstības vārdnīca (Blese E., 1939)

PV1942 – Latviešu valodas pareizrakstības vārdnīca (1942)

resp. – respektīvi

sēj. - sējums

t.i. – tas ir

u.c. – un citi

utt. – un tā tālāk

VLV – Vācu – latviešu, latviešu – vācu vārdnīca

ZĒV - Sprachlich-kulturhistorische Untersuchungen vornehmlich über den deutschen Einfluss im Lettischen (Sehwers J., 1935)

ŽV – Latviešu valodas žargona vārdnīca

IEVADS

Bakalaura darbā „Barbarismi J. Lojas latviešu – krievu vārdnīcā” tiek turpināta semestra darbā ar tādu pašu nosaukumu iesāktā tēma par darba pamatavotā, resp., J. Lojas latviešu – vārdnīcā iekļautajiem barbarismiem un paša vārdnīcas sastādītāja attieksmi pret šiem vārdiem. Semestra darbā „Barbarismi J. Lojas latviešu krievu vārdnīcā” tika apskatīta un analizēta tikai neliela daļa vārdnīcā iekļauto barbarismu (no A līdz Ģ), bakalaurā darbs tiek turpināts – veikta visa semestra darbā neiekļautā materiāla izpēte.

Bakalaura darba „Barbarismi J. Lojas latviešu – krievu vārdnīcā” mērķis ir noskaidrot cik daudz un kādi barbarismi atrodami šajā vārdnīcā, kā arī noskaidrot paša vārdnīcas sastādītāja attieksmi pret tiem pēc papildus norādēm, ko viņš pievienojis (vai nav pievienojis) vārdnīcā iekļautajiem barbarismiem. Lai to izdarītu, tika izvirzīti šādi uzdevumi:

1. Izmantojot papildliteratūru, sniegt teorētisku aprakstu par barbarismiem un leksikas slāņiem ar ko tie robežojas;
2. Balstoties uz dažādās vārdnīcās atrodamo informāciju, izveidot kartotēku ar vārdiem, kas no mūsdienu valodas viedokļa uzskatāmi par barbarismiem un ir iekļauti J. Lojas latviešu – krievu vārdnīcā;
3. Veikt sīkāku kartotēkas analīzi, izvērtējot vārdnīcas sastādītāja attieksmi pret vārdnīcā iekļautajiem barbarismiem pēc viņa sniegtajām papildu norādēm.

Darba pamatavots ir profesora Jāņa Lojas sastādītā latviešu – krievu vārdnīca, kura izdota 1942. gadā Maskavā, un tas ir latviešu – krievu vārdnīcas otrais izdevums. Kā teorētiskā papildliteratūra izmantoti tādi darbi kā „Valodas kultūra teorētiskā skatījumā” (I. Freimane), „Latviešu leksikoloģija” (A. Laua), „Latviešu valodas stilistika” (J. Rozenbergs) u.c. Kartotēkas izveidē tika izmantotas 2 pareizrakstības vārdnīcas, proti, „Pareizrakstības vārdnīca” (E. Blese, 1939) un „Latviešu valodas pareizrakstības vārdnīca” (1942), kā arī „Latviešu literārās valodas vārdnīca” (8 sējumi), „K. Mülenbacha latviešu valodas vārdnīca” (2.- 4. sēj.), „Latviešu valodas žargona vārdnīca”. Lai noteiktu vārdu cilmi, izmantots arī J. Zēvera darbs „Sprachlich-kulturhistorische Untersuchungen vornehmlich über den deutschen Einfluss im Lettischen”(1935).

Bakalaura darba pamatdaļa sastāv no 7 nodaļām. Pirmajā nodaļā sniegta īsa darba pamatavota, resp., latviešu – krievu vārdnīcas sastādītāja Jāņa Lojas biogrāfija, kā arī neliels apraksts par pašu latviešu – krievu vārdnīcu. Otrās nodaļas mērķis ir sniegt atbildi uz jautājumu – kas ir barbarisms? Turpmākajās nodaļās atrodama informācija par citiem leksikas slāņiem, kas saistīti ar barbarismiem.

6. nodaļā ietilpst darba pamatavotā iekļauto barbarismu analīze, bet pēdējā nodaļā tiek izvērtēta pamatavotā iekļauto papildu norāžu nozīme. Bakalaura darba beigās pievienots pielikums – kartotēka, kurā alfabētiskā secībā iekļauti vārdi, kas no mūsdienu valodas viedokļa uzskatāmi par barbarismiem un ir iekļauti J. Lojas latviešu – krievu vārdnīcā.

1. PROFESORS JĀNIS LOJA: BIOGRĀFIJA, LATVIEŠU – KRIEVU VĀRDNĪCA

1.1. Biogrāfija

Profesors Jānis Loja - valodnieks, zinātnieks un pedagogs. Dzimis 1896. gada 9. februārī Pantenes pagastā. Ieguvis pamatizglītību, Loja uzsācis mācības Valmieras tirdzniecības skolā. Pēc tās absolvēšanas Loja nepievēršas iegūtajai profesijai, bet sāk interesēties par valodniecību – viņš iestājas Petrogradas universitātē.¹ 1915. gadā Loja tika iesaistījies revolucionārajā kustībā un kļuvis par sociāldemokrātu partijas biedru, Petrogradā viņš iesāko darbu turpina. Oktobra revolūcijas laikā viņš cīnījies sarkanajā gvardē, vēlāk dienējis arī 9. latviešu strēlnieku pulkā.²

1925. gadā Jānis Loja absolvē Ļeņingradas Valsts universitāti, tālāk pievēršoties zinātnieka un pedagoga darbam.³ No 1926. – 1931. gadam Loja vada Ļeņingradas A. Hercena Pedagoģiskā institūta latviešu valodas un kultūras nodaļu, vēlāk, no 1931. – 1941. gadam strādā Valodniecības zinātniskās pētniecības institūtā Maskavā, kā arī Maskavas universitātē, Vārdnīcu institūtā un Maskavas apgabala Pedagoģiskajā institūtā.⁴

1941. gadā Loja atgriežas Latvijā, kur neilgu laiku ir Latvijas Valsts universitātes Slāvu valodu katedras vadītājs.⁵ Kara laikā Loja ir Gorkijas un Maskavas institūtu pedagogs. Pēc kara viņš atkal atgriežas Latvijā, kur strādā vairākās augstākajās mācību iestādēs – Latvijas Valsts universitātē, Pedagoģiskajā institūtā u. c.

Profesors Jānis Loja miris 1969. gada 3. septembrī.⁶

Loja strādājis dažādās valodniecības nozarēs, daudz publicējies presē. Īpašu uzmanību Loja pievērsis vārdnīcu sastādīšanai. Viņš sastādījis pirmās padomju laikā izdotās latviešu – krievu un krievu – latviešu vārdnīcas.⁷ 1938. gadā tika izdota latviešu – krievu vārdnīca, 1940. gadā krievu – latviešu vārdnīca, kuras izdotas arī atkārtoti. Tā kā Loja vārdnīcu tapšanas laikā dzīvoja Krievijā, viņš nebija ievērojis valodas attīstību Latvijā, un tāpēc vārdnīcās iespējams atrast daudz barbarismu un citu neliterāru vārdu.⁸ Par profesora J. Lojas ievērojamākajiem darbiem tiek uzskatītas viņa

¹ Karulis K. Atceroties valodnieku Jāni Loju. Karogs. Rīga: 1976., Nr. 2, 177. lpp.

² Rozenbergs J. Atvadoties no profesora Jāņa Lojas. Karogs. Rīga: 1969., Nr. 10, 177. lpp.

³ Rozenbergs J. Atvadoties no profesora Jāņa Lojas. Karogs. Rīga: 1969., Nr. 10, 177. lpp.

⁴ Karulis K. Atceroties valodnieku Jāni Loju. Karogs. Rīga: 1978., Nr. 2, 178. lpp.

⁵ Ancītis V. Valodnieku pieminot: J. Lojam [(1896 – 1969)] – 105. Senču kalendārs. Saldus: Signe, 2000., 182. lpp.

⁶ Karulis K. Atceroties valodnieku Jāni Loju. Karogs. Rīga: 1978., Nr. 2, 178. lpp.

⁷ Latviešu valodas kultūras jautājumi: Rakstu krāj.: Rīga: Avots, 1986., 22. laid., 172.lpp.

⁸ Karulis K. Atceroties valodnieku Jāni Loju. Karogs. Rīga: 1978., Nr. 2, 178. lpp.

sastādītās vārdnīcas, kā arī valodniecības mācību grāmatas „Valodniecības pamatjautājumi” (1958. un 1968. gadā) un „Valodniecības vēsture” (1961. gadā).⁹

Tomēr Lojas intereses neaprobežojas tikai ar valodniecību, viņu interesē arī literatūra – presē publicēti viņa raksti par Aspazijas, Raiņa, Daumanta u. c. rakstnieku darbiem. Taču īpaši Lojam patikusi E. Veidenbauma dzeja, par viņu Loja raksta vairākkārt. Loja palīdz Veidenbauma vārdam iziet pasaulē.¹⁰

1.2. Latviešu – krievu vārdnīca (1942)

Bakalaura darba „Barbarismi J. Lojas latviešu krievu vārdnīcā” pamatavots ir prof. Jāņa Lojas sastādītā latviešu – krievu vārdnīca, kas izdota 1942. gadā Maskavā. Šis ir Lojas sastādītās vārdnīcas otrais izdevums, vārdnīcā iekļauti aptuveni 40000 vārdi. Sastādītājs vārdnīcas ievadā norāda, ka vārdnīca paredzēta tiem krievvalodīgajiem lasītājiem, kas vēlas apgūt mūsdienu (tā laika) latviešu literāro valodu. Turpat arī norādīts, ka vārdnīcā pie literārās valodas vārdiem pieskaitīti un vārdnīcā iekļauti arī sarunvalodas vārdi, kuriem lielākajā daļā gadījumu tiek dota norāde (см.) par labāku literārās valodas ekvivalentu, kā arī citas norādes par konkrētā vārda lietojuma situācijām.¹¹

Vārdnīcā iekļauta arī neliela latviešu valodas gramatika, kurā atrodams latviešu valodas alfabēts, kā arī ziņas par latviešu valodas fonētiku, morfoloģiju, leksiku utt.

⁹ Ancītis V. Valodnieku pieminot: J. Lojam [(1896 – 1969)] – 105. Senču kalendārs. Saldus: Signe, 2000., 184. lpp.

¹⁰ Bērsons I. Valodnieks par literatūras mantojumu. Karogs. Rīga: 1966., Nr. 2., 155. lpp.

¹¹ Лоя Я. Латышко – русский словарь. Москва: ОГИЗ, 1942., 3. lpp.

2. KAS IR BARBARISMS

Termins „barbarisms” cēlies no grieķu valodas vārda *barbaros* ar nozīmi *svešs*, kas nozīmē, ka ar šo terminu tiek apzīmēts svešs vārds.¹² Barbarisms ir aizgūts vārds, taču no citiem aizguvumiem atšķiras ar to, ka tas ir nevēlams un neiederas literārajā valodā. Profesors Jānis Loja darbā „Valodniecības pamatjautājumi” šo terminu skaidro īsi: „Par barbarismiem sauc liekus, nevajadzīgus aizgūtus vārdus, kuru nozīmes izteikšanai mums ir labāki pašu valodas vārdi.”¹³ Turpat viņš min tādus piemērus kā *ancuks* (uzvalks), *beņķis* (sols), *frišs* (svaigs), *lustīgs* (priecīgs), *placis* (laukums) u. c.

Alise Laua terminu „barbarisms” definē kā aizguvumu, kas no valodas kultūras viedokļa nav vēlams, jo valodā ir atbilstošs cits vārds, kam nav nevēlamas nokrāsas.¹⁴ Šie vārdi definējami kā barbarismi, jo tie ļoti tieši atgādina „svešo paraugu”, un katram šādam barbarismam aizguvējas valodas sistēmā atrodams sinonīms. Arī J. Rozenbergs *barbarismu* skaidro līdzīgi, minot arī to, ka šādi aizguvumi ir nevēlami, jo neatbilst aizguvējas valodas raksturam un likumiem.¹⁵ Visprecīzāk barbarisma termins skaidrots valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā, kur tas definēts kā leksikas aizguvums, kuru aizguvējvalodas sistēmā izjūt kā svešķermeni, kas neiederas literārajā resp., koptajā valodā, kur tā vietā ir cits vārds.¹⁶ Tātad ar vārdu barbarisms saprotams vārds, kas nevajadzīgi aizgūts no citas valodas, kurš neiederas aizguvējvalodas sistēmā un kuram ir cits labāks sinonīms, un literārajā valodā tos nav pieņemts lietot.

Lielu tautu valodās barbarismi nav izplatīta parādība, latviešu valodā to ir diezgan daudz – vēsturisku apsvērumu dēļ, latviešu tautu un valodu ilgu laiku ietekmējušas citas tautas.¹⁷ Lielākā daļa barbarismu latviešu valodā ienākuši no vācu valodas. Kā zināms, vācu kundzības laiks Latvijā bijis ilgs un atnesis sev līdzī arī šos nevēlamos aizguvumus, kas radušies dažādi – gan kā žargonismi, ko lietoja vācieši latviešu valodas neprašanas dēļ, gan arī kā modes vārdi. Arī kārkluvāciešu žargona vārdi ir pamats, no kura veidojušies barbarismi. Piemēri šādiem vācu cilmes barbarismiem ir: *beņķis* (sols), *lone* (alga), *nāburgs* (kaimiņš), *plinte* (šautene) u. c.¹⁸ Daudz barbarismu latviešu valodā ienākuši arī no krievu valodas – arī vēsturisku iemeslu dēļ. Latviešu

¹² Petre B. Latviešu leksikoloģija. Rīga: P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte, 1989., 37. lpp.

¹³ Loja J. Valodniecības pamatjautājumi. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1968., 155. lpp.

¹⁴ Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1981., 120. lpp.

¹⁵ Rozenbergs J. Latviešu valodas praktiskā stilistika. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1976., 102. lpp.

¹⁶ Valodniecības pamattermiņu skaidrojošā vārdnīca.

¹⁷ Rozenbergs J. Latviešu valodas praktiskā stilistika. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1976., 102. lpp.

¹⁸ Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1981., 122. lpp.

valoda ilgu laiku bijusi arī spēcīgā krievu valodas ietekmē. Šādi vārdi ir, piemēram, *mužiks*, *štuks*, *štiks* u.c. Lielākā daļa barbarismu radušies no vācu un krievu valodas, tomēr latviešu valodā barbarismi ienākuši arī no citām valodām, piemēram, no lietuviešu valodas (*žmogs*), arī no angļu valodas (*okei*).¹⁹

Visi barbarismi ir nevēlami literārajā valodā, tomēr visi šie nevēlamie aizguvumi nav vērtējami vienādi, jo daļa šādu vārdu kādā noteiktā laika posmā ir bijuši vajadzīgi, lai apzīmētu kādu reāliju, kuras apzīmēšanai latviešu valodas vārda nebija. Par barbarismiem tie kļuvuši tikai vēlāk, latviešu literārās valodas izveides procesā, kad tie tika aizstāti ar latviskas cilmes vārdiem.²⁰ Šo barbarismu grupu sauc par attīstības barbarismiem. Šādi barbarismi ir, piemēram, *beķeris* (maiznieks), *mālderis* (krāsotājs), *pletīzeris* (gludeklis) u. c. Otra daļa barbarismu ir aizguvumi, kas bijuši nevēlami jau to aizgūšanas laikā, resp., šie vārdi nav un nav bijuši vajadzīgi, jo tiem jau ir bijis latviskas cilmes sinonīms. Šādus barbarismus sauc par sākotnējiem barbarismiem. Tādi ir, piemēram, *deķis* (sega), *ķisens* (spilvens), *duraks* (muļķis) u.c.²¹

Patiesībā barbarismu klasifikācija ir ļoti sarežģīta un problemātiska, ne vienmēr ir viegli noteikt vai aizguvums uzskatāms par barbarismu. Valoda ir mainīga, tā nepārtraukti attīstās, un šajā attīstības procesā aizguvumu statuss var mainīties, piemēram, daudzi nevēlami aizguvumi laika gaitā iegūst sarunvalodas vārda nokrāsu un barbarismu raksturs tajos ir maz jūtams. Dažkārt barbarismiem piemīt žargona raksturs.²² Ir gadījumi, kad barbarismiem ar laiku rodas arī citas nozīmes, un tie kļūst polisēmiski – vārda pamatnozīme ir uzskatāma par barbarismu, taču atvasinātā nozīme iekļaujas, piemēram, sarunvalodā. Sastopami arī barbarismi, kuri tiek lietoti frazeoloģismos – šādos gadījumos barbarismi zaudē nevēlamu nokrāsu.²³

¹⁹ Rozenbergs J. Latviešu valodas praktiskā stilistika. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1976., 102. lpp.

²⁰ Perte B. Latviešu leksikoloģija. Rīga: P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte, 1989., 38. lpp

²¹ Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1981., 122. lpp

²² Rozenbergs J. Latviešu valodas praktiskā stilistika. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1976., 102. lpp

²³ Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1981., 125. lpp

3. STILISTISKI UN EMOCIONĀLI EKSPRESĪVĀ LEKSIKA

Vārda nozīmes struktūras veidojas ne tikai no galvenā komponenta, bet arī no papildkomponenta, kas piešķir vārdam stilistisko vai emocionālo (arī abas) ekspresivitāti. No ekspresivitātes viedokļa leksiku var iedalīt neekspresīvajā, t.i., neitrālajā leksikā un ekspresīvajā leksikā – neekspresīvā leksika pauž jēdzienisko saturu, savukārt ekspresīvajai leksikai piemīt stilistiskie vai emocionālie papildkomponenti.²⁴

Emocionāli ekspresīvajai leksikai piemīt emocionālais papildkomponents – emocionāli ekspresīvi vārdi pauž ne tikai jēdzienisku saturu, bet arī attieksmi pret runas objektu, saturu vai adresātu.²⁵ Emocionāla ekspresija mēdz būt gan pozitīva, gan negatīva. Negatīva ekspresija raksturīga daudziem sarunvalodas vārdiem, arī vienkāršrunas vārdiem un vulgārismiem, savukārt pozitīva – poētismiem. Parasti emocionālā ekspresija saistīta ar stilistisko, un tās ir grūti norobežojamas.²⁶

Stilistiski ekspresīvajai leksikai piemīt papildkomponents norāda, ka vārds pieder pie kāda noteikta valodas stila. Stilistiski ekspresīvo leksiku iespējams dalīt zemāka stila un augstāka stila leksikā attiecībā pret neitrālo leksiku. Biežāk tiek izmantoti zemāka stila leksika, pie kuras pieder sarunvaloda, ieskaitot arī neliterāro valodu, savukārt augstāka stila leksika ir poētismi.²⁷

Runājot par barbarismiem, stilistisko un emocionālo ekspresivitāti pieminēt ir būtiski, jo barbarismi ir literārās valodas vārdu sinonīmi, tāpēc tie var būt stilistiski izteiksmes līdzekļi. Barbarismu stilistiskās funkcijas saistītas arī ar emocionālo ekspresiju, tāpēc tos mēdz izmantot vairākos stilos un to teksta tipos.²⁸ Visbiežāk tos izmanto daiļliteratūrā kā mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus, arī publicistikā.

²⁴ Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1981., 71., 94. lpp.

²⁵ Rozenbergs J. Latviešu valodas stilistika. Rīga: Zvaigzne ABC, 1995., 44. lpp.

²⁶ Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1981., 94., 95. lpp.

²⁷ Freimane I. Valodas kultūra teorētiskā skatījumā. Rīga: Zvaigzne, 1993., 306. lpp.

²⁸ Rozenbergs J. Latviešu valodas stilistika. Rīga: Zvaigzne ABC, 1995., 171. lpp.

4. SARUNVALODAS LEKSIKA

Sarunvalodas vārdi ir īpatnēji, sarunvalodas stilam raksturīgi vārdi. Galvenokārt tie izmantoti mutvārdos, visbiežāk dialoga formā, un sarunvalodas stila leksika tiek lietota situācijās, kad sarunas biedru izturēšanās var būt neoficiāla, piemēram, ikdienas saziņā, neoficiālās vēstulēs, dienasgrāmatās utt.²⁹ Šī leksika izmantota arī daiļliteratūrā un publicistikā kā stilistisks izteiksmes līdzeklis. Attiecībā pret neitrālo leksiku, sarunvalodas vārdi ir zemāka stila vārdi. Sarunvalodas leksikas pamatu veido neitrāla stila vārdi, tomēr bieži tai piemīt stilistisks vai emocionāls papildkomponents.³⁰ Sarunvalodas leksikas ekspresija var būt gan pozitīva, gan, kā tas ir visbiežāk, negatīva. Sarunvalodas nokrāsa ne vienmēr piemīt vārda pamatnozīmei, tā var būt neitrāla, bet vārda atvasinātajā nozīme var būt ar sarunvalodas nokrāsu. Piemēram, vārda *aizlaisties* pamatnozīme ir neitrāla, bet atvasinātā nozīme *aizbēgt* raksturīga sarunvalodai.

Sarunvalodas vārdi palīdz precīzāk uz koncentrētāk atklāt izteikt domu, jo tiem piemīt nepiespiestība, brīvība attiecībā pret sarunu biedru un vienkāršība, kā arī lielākajā daļā gadījumu – emocionalitāte un subjektīvisms.³¹

Sarunvalodas stils nav vienveidīgs, atkarībā no komunikācijas veida, satura, apstākļiem, tas var būt gan oficiālāks, gan familiārāks. Kā iepriekš minēts, ar sarunvalodas vārdiem tiek pausta arī runātāja subjektīvā attieksme pret runas objektu, tāpēc var tik izmantoti vārdi gan ar mīlinājuma, gan ar nievājuma nozīmi.³² Tāpēc reizēm ir grūti norobežot sarunvalodas leksiku no vienkāršrunas, jo robežas ir nekonkrētas.³³

Runājot par barbarismiem šajā kontekstā, tad jāsaprot, ka arī robežas starp sarunvalodu un barbarismiem nav konkrētas. Ir daudz vārdu, kas svārstās starp sarunvalodas leksiku un barbarismiem. J. Rozenbergs darbā „Latviešu valodas praktiskā stilistika” min tādus piemērus, kā *smērēt, smuks*.³⁴ I. Freimane klāt iepriekšminētajiem min tādus vārdus kā *dancot, placis, skāde, špička u.c.*³⁵

²⁹ Freimane I. Valodas kultūra teorētiskā skatījumā. Rīga: „Zvaigzne”, 1993., 306. lpp.

³⁰ Rozenbergs J. Latviešu valodas stilistika. Rīga: Zvaigzne ABC, 1995., 165. lpp.

³¹ Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1981., 74., 75. lpp.

³² Rozenbergs J. Latviešu valodas stilistika. Rīga: Zvaigzne ABC, 1995., 97. lpp.

³³ Freimane I. Valodas kultūra teorētiskā skatījumā. Rīga: „Zvaigzne”, 1993., 306. lpp.

³⁴ Rozenbergs J. „Latviešu valodas praktiskā stilistika” Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1976., 102. lpp.

³⁵ Freimane I. Valodas kultūra teorētiskā skatījumā. Rīga: „Zvaigzne”, 1993., 308. lpp.

5. VIENKĀRŠRUNAS LEKSIKA

Vienkāršruna ir viens no neliterārās valodas paveidiem – tie ir nekoptie valodu slāņi, kuri neatbilst literārās valodas normām. Vienkāršrunai piemīt visas sarunvalodas īpatnības, atskaitot tās, kas saistītas ar literārās valodas normu ievērošanu.³⁶ Novirzes no literārās valodas normām var būt dažādas – gan fonētiskas, gan leksiskas, gan arī gramatiskas un stilistiskas.³⁷ Pie vienkāršrunas leksikas pieder vienkāršrunas vārdi, vulgārismi, barbarismi un žargonismi.³⁸

5.1. Vienkāršrunas vārdi

Vienkāršrunas vārdi ir vienkāršrunas stilam piederīgi vārdi. Attiecībā pret literāro valodu, tie vērtējami kā zemāka stila vārdi. Vienkāršrunas vārdi parasti sevī ietver krasi negatīvu vērtējumu, tiem piemīt spēcīga negatīva ekspresivitāte.³⁹ Vienkāršrunas vārdi apzīmē, galvenokārt, ikdienišķas parādības, kas parasti saistītas ar cilvēka ķermeņa un ārējā izskata apzīmēšanu, kā arī negatīvo rakstura īpašību apzīmēšanu, piemēram, *ļepa* (seja), *tūļa* (neveikls cilvēks)⁴⁰ Vienkāršrunas vārdi apzīmē arī fizioloģisko darbību. Vienkāršrunā sinonīmi atrodami arī tādiem parastiem darbības vārdiem kā *raudāt*, *smieties*, *iet*, *runāt* utt. Tos lieto, runājot par cilvēku, vārdiem, kas uz cilvēku neattiecas, šādu sinonīmu ir mazāk.⁴¹

Vienkāršrunas vārdi savā negatīvajā ekspresijā ir līdzīgi vulgārismiem un bieži tos ir grūti nošķirt.

5.2. Vulgārismi

Attiecībā pret neitrālo leksiku, vulgārismi atrodas zemākā pakāpē aiz sarunvalodas leksikas, un vienkāršrunas vārdiem. Vulgārismus iespējams dalīt leksiskajos un stilistiskajos vulgārismos.

Leksiskie vulgārismi ir vārdi, kuri neatbilst ētikas normām, jēdzienus, ko tie izsaka sabiedrībā nav pieņemts lietot – tie ir nepieklājīgi.⁴² Reizēm, lai izvairītos no šiem vārdiem, tiek lietoti

³⁶ Rozenbergs J. Latviešu valodas stilistika. Rīga: Zvaigzne ABC, 1995., 97. lpp.

³⁷ Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1981., 79. lpp.

³⁸ Rozenbergs J. Latviešu valodas praktiskā stilistika. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1976., 100. lpp.

³⁹ Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1981., 79. lpp.

⁴⁰ Rozenbergs J. Latviešu valodas praktiskā stilistika. Izdevniecība „Zvaigzne”, 1976., 100. lpp.

⁴¹ Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: „Zvaigzne”, 1981., 80. lpp.

⁴² Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: „Zvaigzne”, 1981., 80. lpp.

eifēmismi – jēdziens tiek izteikts ar vispārlietošanā pieņemtu vārdu. Vulgārismus mēdz aizstāt arī ar terminiem, piemēram, medicīnā.

Stilistiskie vulgārismi ir vārdi, kuru pamatnozīme neizsaka neko rupju vai nepieklājīgu, bet noteiktā lietojumā tie iegūst vulgāru nokrāsu, kas izsaka runātāja negatīvo attieksmi pret nosaukto reāliju.⁴³ Piemēram, pie šādiem vulgārismiem pieder daļa dzīvnieku nosaukumu un ar dzīvniekiem saistītu apzīmējumu gadījumos, kad tos attiecina uz cilvēku, piemēram, *purns*, *lops*, *tēviņš* u.c.

Vulgārismi ir tuvi vienkāršrunas vārdiem un ir gadījumi, kad tos ir grūti atšķirt.⁴⁴

5.3. Žargonismi

Attiecībā pret neitrālo leksiku, žargona vārdi atrodas zemākajā pakāpē, aiz sarunvalodas leksikas, vienkāršrunas vārdiem un vulgārismiem. Žargonismiem piemīt vides papildkomponents un stilistisks papildkomponents – vienkāršrunas nokrāsa. Žargonismus lieto noteiktos sociāli diferencētos valodas lietotāju kolektīvos, piemēram, skolēnu, pusaudžu un jauniešu žargons. Daudzi žargonismi tiek lietoti vidē ar zemu kultūras līmeni, tie ir saistīti, piemēram, ar noziedzību, zagšanu utt. Ir žargonismi, ko lieto noteiktas profesijas pārstāvji – tos sauc par arodžargonismiem. To skaits ir liels.⁴⁵ Žargonismi rodas ārēju apstākļu ietekmē vai teik mākslīgi radīts, kā, piemēram, kārkluvāciešu žargons.

Žargonu leksiku iespējams darīt apakšslāņos:

- 1) Pašvalodas žargonismi – šie žargonismi veidojušies no pašu valodas vārdiem. Tādi ir, piemēram, skolēnu žargonā izplatītie atvasinājumi ar *-ene* (latene, matene, videne utt.)
- 2) Žargoniskie barbarismi – šie vārdi ienākuši no citām valodām kā nevēlami aizguvumi, piemēram, *fāters* (tēvs), *nofenderēt* (nozagt) u.c.
- 3) Vulgāriskie žargonismi

Tāpat kā sarunvalodas vārdi, vienkāršrunas leksika un barbarismi, arī visi žarginosmi nav vērtējami vienādi. Pēc nozīmju papildkomponentiem daļa žargonismu atbilst sarunvalodas funkcijām⁴⁶, tāpēc arī šos vārdus atsevišķos gadījumos grūti klasificēt.⁴⁷

⁴³ Rozenbergs J. Latviešu valodas praktiskā stilistika. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1976., 101. lpp.

⁴⁴ Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: „Zvaigzne”, 1981., 80. lpp.

⁴⁵ Freimane I. Valodas kultūra teorētiskā skatījumā. Rīga: „Zvaigzne”, 1993., 322. lpp.

⁴⁶ Rozenbergs J. Latviešu valodas praktiskā stilistika. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1976., 103. – 104. lpp.

6. LATVIEŠU – KRIEVU VĀRDNĪCĀ IEKĻAUTO BARBARISMU ANALĪZE

Bakalaura darba „Barbarismi J. Lojas latviešu – krievu vārdnīcā” mērķis ir atrast pamatavotā, resp., J. Lojas sastādītajā latviešu – krievu vārdnīcā iekļautos barbarismus. Tādēļ, izmantojot dažādas vārdnīcas – ME, MEP, LLVV, LVV, PV1942, PV1939, VLV, ZĒV, ŽV – tika izveidota kartotēka, kurā iekļauti vārdi, kas no mūsdienu valodas viedokļa uzskatāmi par barbarismiem un ir iekļauti J. Lojas sastādītajā latviešu – krievu vārdnīcā.

Kā zināms, valoda ir mainīga, tāpēc vieni no nozīmīgākajiem materiāliem kartotēkas izveidē bija 1939. un 1942. gada latviešu valodas pareizrakstības vārdnīcas. Šīs vārdnīcas ir tuvas tam laikam, kad tiek izdota J. Lojas sastādītā latviešu – krievu vārdnīca, tādēļ tās ir pamats, uz kuru balstoties iespējams klasificēt vārdus, kuri neatbilst literārās valodas normām. Taču ne visi vārdi, kas šajās vārdnīcās nav atrodam, būtu uzskatāmi par neliterāriem vai konkrētāk – par barbarismiem. Tāpēc, lai iegūtu pilnīgāku materiālu, tika izmantotas arī LLVV un LVV. Lai noskaidrotu, kā vārdu klasificēt un kāda ir tā cilme tika izmantotas ME, MEP, VLV un ŽV, kā arī Jāņa Zēvera darbs par vācu aizguvumiem „Sprachlich-kulturhistorische Untersuchungen vornehmlich über den deutschen Einfluss im Lettischen”(1935).

Pēc kartotēkas izveides var secināt, ka profesora J. Lojas sastādītajā latviešu – krievu vārdnīcā iespējams atrast daudz vārdu, kuri no mūsdienu valodas viedokļa būtu klasificējami kā barbarismi, tomēr tie nav vienādi vērtējami. Pirmkārt, daļai vārdu pats sastādītājs devis papildu norādes par lietojuma situāciju, otrkārt, daudzu vārdu statuss ir problemātisks un grūti noteikt vai tos varētu klasificēt kā barbarismus. Pēc šīm pazīmēm kartotēkas materiāls tika dalīts grupās apakšgrupās:

1. Barbarismi – šajā grupā iekļauti vārdi, kuri no mūsdienu valodas viedokļa būtu uzskatāmi par barbarismiem un kuri atrodam J. Lojas sastādītajā latviešu – krievu vārdnīcā. Atrastie barbarismi tika dalīti apakšgrupās pēc vārdnīcas sastādītāja attieksmes pret šie vārdiem, resp., pēc sastādītāja sniegtajām papildu norādēm:
 - a) Barbarismi bez papildu norādēm;
 - b) Barbarismi ar norādi par citu latviešu valodas ekvivalentu;
 - c) Barbarismi ar norādi par vārda lietojumu sarunvalodā;
 - d) Barbarismi ar norādēm par vārda lietojumu sarunvalodā un citu latviešu valodas ekvivalentu.

2. Robežgadījumi – šajā grupā iekļauti vārdi, kuru statuss ir problemātisks, resp., nav iespējams precīzi noteikt, vai vārds uzskatāms par barbarismu;

6.1. Barbarismi

6.1.1. Barbarismi bez papildu norādēm

Šajā grupā iekļauti vārdi, kuri, balstoties uz iepriekš minēto vārdnīcu materiāla, tika klasificēti kā barbarismi un ir atrodami J. Lojas sastādītajā latviešu krievu vārdnīcā. Vārdiem netiek dotas nekādas papildu norādes, kas liecina par to, ka vārdnīcas sastādītājs uzskatījis, ka šie vārdi atbilst literārās valodas normām. Lielākā daļa šo vārdu nav atrodami ne 1939., ne 1942. gada pareizrakstības vārdnīcā, bet pie tiem, kas tomēr ir tajās iekļauti, norādīts, ka to lietojums ir nevēlams un dots ieteikums lietot citu labāku sinonīmu.

Piemēram, latviešu – krievu vārdnīcā iekļauts vārds *noģiftēt*, kurš nav iekļauts kartotēkas izveidē izmantotajās latviešu literārās valodas vārdnīcās, proti, LLVV un LVV, arī ME un PV1939 šis vārds nav atrodams. PV1942 atrodams vārds *ģifts*, bet norādīts, ka tā lietojums nav vēlams un tā vietā ieteikts cits ekvivalents – *inde*. Šis vārds iekļauts arī latviešu valodas žargona vārdnīcā:

LRS **noģiftēt** II vt отравить. (131. lpp.)

KL **отравить** *p. v.* 1. noindēt; 2. saindēt; o. газами saindēt ar gāzēm; o. сознание религией saindēt apziņu ar reliģiju; ~ся 1. noindēties; 2. saindēties; ~ся несвежими продуктами saindēties ar veciem produktiem. (663. lpp.)

ŽV **ģifte** [ģifts, ģipte, ģipts, jifts, jipts] inde (53. lpp.)

PV1942 [ģifts], inde (39. lpp.)

VLV **inde** Gift *n* (– [e]s; – e); ~es zobs – Gíftzahn *m* (– [e]s; – e) (934. lpp.)

ZĒV **ģipte** „Gift” (Ulmann, Wb. I, 74; Wb. v. J. 1782).

LVV, LVV, ME, PV1939 nav

Dažos gadījumos LRS iekļautais nevēlamais aizgūvums ir atrodams arī kādā no (vai abās) literārās valodas vārdnīcām, bet tiem pievienotas norādes par sarunvalodu vai par to, ka vārds ir novecojis. Piemēram, vārds *šlipse* ir iekļauts LLVV, taču ar norādi par sarunvalodu. Tas iekļauts arī PV1939 un PV1942, taču norādīts, ka tā lietojums ir nevēlams, kā arī ir atrodams ŽV. Jau pašā LRS atrodams vārds *kaklsaite*, kas nozīmē, ka reālijas apzīmēšanai latviešu valodā jau bijis apzīmējums. *Šlipse* latviešu valodā ienācis no vācu valodas un būtu uzskatāms par barbarismu:

LRS **šļipse** галстук. (196. lpp.)

LLVV **šļipse**, -es, dsk. ģen. šu, s.; sar. kaklasaite. (7₂. sēj., 385. lpp.)

PV1942 **šļipse**, kaklasaite (82. lpp.)

PV1939 **šļipse** (labāk kaklasaite) (193. lpp.)

ŽV **šļipse** kaklasaite; sk.: dakte; aplikt šlipsi (147. lpp.)

VLV **kaklasait**||e Krawátte *f* (– ; – n), Schlips *m* (– es; – e); ~es adata – Krawáttennadel *f* (– ; – n) (982. lpp.)

LVV, ME ZĒV nav

Par barbarismu var uzskatīt arī LRS iekļauto vārdu *parašutists*. Lai gan vārds ir atrodams LLVV un PV1942 bez papildu norādēm, tas tomēr ir ļoti līdzīgs krievu valodas vārdam *парашютом*, no kura tas aizgūts, arī ME, LVV un PV1939 vārds nav iekļauts. PV1942 līdzās vārdam *parašutists* norādīts arī latviešu valodas ekvivalents *izpletņa lēcējs*, kas liecina, ka vienlaikus pastāvējuši abi konkrētās reālijas apzīmējumi, tāpēc vārdu *parašutists* varētu uzskatīt par nevajadzīgu, tāpat – par barbarismu:

LRS **parašut**||ists парашютист; ~s парашют. (142.lpp.)

LLVV **parašutists**, -a, v.; parašutiste, -es, dsk. ģen. -stu, s. Cilvēks, kas izlec ar izpletni; sportists, kas specializējies lēkšanā ar izpletni; izpletņlēcējs. (6₁.sēj., 298.lpp.)

PV1942 **parašutists**, izpletņa lēcējs (64.lpp.)

ME, LVV, PV1939 nav

Kā iepriekš minēts, lielākā daļa šo vārdu nav iekļauti kartotēkas izveidē izmantotajās pareizrakstības vārdnīcās. Abas vārdnīcas, proti, PV1939 un PV1942, ir tuvas laikam, kas izdota J. Lojas sastādītā vārdnīca, tāpēc tās varētu būt pamats, uz ko balstīties, sastādot, piemēram, latviešu – krievu vārdnīcu. Tā kā šīs grupas vārdi PV1939 un PV1942 nav iekļauti vai norādīts, ka to lietojums ir nevēlams, to iekļaušana LRS nav motivēta.

LRS iekļautie vārdi, kuri no mūsdienu valodas viedokļa klasificējami kā barbarismi, taču ir atrodami LRS: *ieķibelēt, iešmugulēt, kante, knīfs, knokis, krāga, krāmēt, kreptīgs, krītšrimis, kunde, ķēkša, luftēt, lunte, noģiftēt, nosmādēt, nošķipelēt, paps, parašutists, piestiķēt, placis, plinte, pļāzs, pretģifts, punktierēt, rūme, skapēt, skunstes, smādēt, smiņķēties, sniķerēt, sniķeris, spička, spieģelēties, stiķēt, stute, stutēt, šeptinieks, širce, širme, šķūmes, šlagbomis, šļipse, šmiņķis, šņite,*

špāsīgs, špīseris, telēķis, trūba, trūbveidīgs, tulla, vaktēt, vaterpass, vendīgs, vinnests, vinniņš, viņķele, vite, zafte, zieģelgredzens.

6.1.2. Barbarismi ar norādi par citu latviešu valodas ekvivalentu

LRS sastādītājs J. Loja vārdnīcas ievadā raksta, ka pie literārās valodas pieskaitīti un vārdnīcā iekļauti arī sarunvalodas vārdi, pie kuriem lielākajā daļā gadījumu norādīti labāki ekvivalenti – šķirklī dots vārda krieviskais tulkojums un norāde (см.) par labāku sinonīmu.⁴⁸ Veicot LRS sīkāku izpēti atklājās, ka daudzi no tiem ir uzskatāmi par barbarismiem. Iespējams secināt, ka, lai gan šie nevēlamie aizguvumi iekļauti vārdnīcā, sastādītājs tos tomēr neuzskata par labākajiem vārdiem konkrētās reālijas apzīmēšanai, tātad, iespējams, viņš apzinājies, ka tie neatbilst literārās valodas normām.

Lielāka daļa vārdu nav atrodami ne, PV1939, ne PV1942, ne arī LLVV un LVV. Gadījumos, kad tie minētajās vārdnīcās ir atrodami, to lietojums norādīts kā nevēlams. LLVV un LVV šajos gadījumos ir norādes par vārdu lietojumu sarunvalodā vai par to, ka šie vārdi ir novecojuši.

Piemēram, LRS iekļautais vārds *šlaga*, atrodams PV1942, taču norādīts kā nevēlams un tā vietā ieteikts lietot vārdi *izdedži*. Arī LLVV vārds ir iekļauts – ar norādi par tā atbilstību sarunvalodas leksikai. PV1939, LVV un ME tas nav atrodams vispār. *Šlaga* cilme meklējama vācu valodā – no vārda *Schlag*. Šie fakti liecina, ka tas ir klasificējams kā barbarisms un, lai gan tas ir iekļauts LRS, tomēr sastādītājs dod norādi par labāku ekvivalentu – *izdedži*. Tas liecina, ka J. Loja apzinājies, ka šie vārdi nav vērtējami vienādi un *šlaga* nav literārās valodas normām atbilstošs vārds:

LRS **šlaga** шлак; см. izdedži. (196. lpp.)

KL **шлак** izdedži (1345. lpp.)

LLVV **šlaga**, -as, s.; sar. Izdedži. (72. sēj., 385. lpp.)

PV1942 |**šlaga**|, izdedži (82. lpp.)

V LV **izdedž**||i Schlácke f(–; – n); ~u betons – Schláckenbeton (944. lpp.)

ZĒV **šlāga** „junger Waldanwuchs” (Mühlenb. Wb. IV, 68), „ein Klotz zum Einrammen von Pfählen” (Ulmann, Wb. I, 296) < d. *Schlag*. (135. lpp.)

PV1939, LVV, ME nav

⁴⁸ Лоя Я. Латышско – русский словарь. Москва: ОГИЗ, 1942., 3. lpp.

Reizēm LRS pat netiek dots vārda krieviskais tulkojums, bet uzreiz ieteikts cits latviešu valodas sinonīms. Piemēram, LRS iekļauts vārds *šloseris*, kurš nav atrodams kartotēkas izveidē izmantotajās pareizrakstības vārdnīcās, kā arī LLVV, LVV, ME, ZĒV. Skaidri saskatāma šī vārda līdzība ar vācu valodas vārdu *Schlösser*, kas rāda, ka *šloseris* ir uzskatāms par barbarismu. Kā redzams, LRS šķirkļi netiek dots vārda krievu valodas tulkojums, bet gan ieteikts uzreiz skatīt vārdu *atslēdznieks*:

LRS **šloseris** *с.м.* atslēdznieks. (196. lpp.)

VLV **atslēdznieks** *Schlösser m* (– s; –) (783. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV, ME, ZĒV nav

LRS iekļautie barbarismi ar norādi skatīt citu vārda ekvivalentu: *hilze, hute, knipeles, knope, kukņa, mālderis, pagērēt, pendelis, piņģerots, pletdzelzs, pletēt, pletīzeris, skunste, šlaga, šloseris, šļauka, šmuce, špices, štokroze, švammis, tačka, valceris, vitēt.*

6.1.3. Barbarismi ar norādi par vārda lietojumu sarunvalodā

LRS iekļauti vārdi, kas ir uzskatāmi par barbarismiem, bet LRS tiem pievienota norāde *пазг.*, resp., norāde par vārdu lietojumu sarunvalodā. No iepriekšminētajiem barbarismiem tie atšķiras ar to, ka J. Loja tiem nav norādījis citu ekvivalentu, bet devis tikai norādi par to, ka vārdi lietoti sarunvalodā. Taču arī tas var liecināt, ka sastādītājs apzinājies, ka šie vārdi neatbilst literārās valodas normām. Piemēram, LRS iekļauts vārds *šībere*, kurš pēc nozīmes saistāms ar LLVV atrodamo *šīberis*. LLVV šim vārdam ir trīs skaidrojumi un pie visiem ir papildu norādes – divos gadījumos par to, ka vārds ir novecojis, trešajā par vārda lietojumu sarunvalodā, taču pats skaidrojums neatbilst LRS nozīmei. Vārds atrodams arī PV1942, kur tas tā lietojums norādīts kā nevēlams un tā vietā ieteiks lietot vārdu *aizbīdnis*. Tas nav atrodams arī PV1939 un LVV. Ņemot vērā šos faktus, kā arī ME un VLV atrodamo informāciju var secināt, ka *šībere* var klasificēt kā barbarismu:

LRS **šībere** *пазг.* заслонка (*в дымоходе*). (194. lpp.)

KL **заслонка** krāsns plāte (279. lpp.)

LLVV **šīberis**, -ra, v. 1. novec. Aizbīdnis (dūmvadam). 2. novec. Padube. 3. sar. Fokstrotam līdzīga sarīkojumu pāru deja, šīs dejas mūzika; arī fokstrots. (7₂. sēj., 351. lpp.)

ME **šibelis** Dond., *šībere* Wolm. u. a., *šīberis* Arrasch, der Ofenschieber. Nebst estn. *sīber* aus dem. Deutschen. (4. sēj., 19. lpp.)

PV1942 **šīberis**, aizbīdnis (82. lpp.)

VLV **aizbīdnis** Riegel *m* (– s; –); (*krāsns u. tml.*) Schieber *m* (– s; –) (716. lpp.)

PV1939, LVV nav

Barbarismi ar sarunvalodas raksturu, kuriem LRS dota norāde par sarunvalodu: *lona, pindzele, pindzele, saģiftēt, saknopēt, skāde, strimpas, šībere, uzprove.*

6.1.4. Barbarismi ar norādēm par vārda lietojumu sarunvalodā un citu latviešu valodas ekvivalentu

Daudzi no LRS iekļautajiem barbarismiem apzīmēti ar abām iepriekšminētajām norādēm, proti, sastādītājs norāda, ka vārds lietots sarunvalodā un iesaka citu latvisko sinonīmu. Piemēram, LRS iekļauts vārds *kalkonis*, kurš nav atrodams PV1942 un PV1939. Arī LLVV, LVV un ME šī vārda nav. VLV nekādas līdzības ar šo vārdu neizdevās atrast, taču tas atrodams ZĒV, kur norādīts, ka vārds cēlies no lejasvācu vārda *kalkūn*. Tātad, tas būtu uzskatāms par barbarismu. Prof. J. Loja LRS šķirklī norāda *kalkoni* kā sarunvalodas vārdu, kā arī iesaka skatīt vārdu *tītars*, kas varētu liecināt par to, ka viņš apzinājies vārda lietojuma nevēlamību:

LRS **kalkonis** *разг. индюк см. tītars* (90. lpp.)

ZĒV *kalkūna, kalkūns, kalkūnis* „Truthahn” < nd. *kalkūn*, Mancelius, Phras. lett. „ein Kalekutisch Han, Kalkunis, Kukuris, Kiekuris, Indezen”; Stender, Wb. I, 387 „kalkuhns, kalkuhnscher Hahn”. (44. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV, ME nav

Gandrīz neviens no šādiem vārdiem nav atrodams ne PV1939, ne PV1942. Izņēmums ir LRS iekļautais vārds *māga*, kurš PV1942 ir atrodams, tomēr tiek norādīts, kā vārda lietojums ir nevēlams un tā vietā ieteikts lietot vārdus *kuņģis* un *guza*. Arī LLVV tas ir iekļauts, taču norādīts, ka vārdu lieto sarunvalodā. *Māga* cēlies no lejas vācu vārda *māg* ar nozīmi *kuņģis* un ir uzskatāms par barbarismu. LRS tam doti divi skaidrojumi – *зоб* ar nozīmi *guza* un *желудок*, kas tulkojams kā *kuņģis*. J. Loja dod papildu norādes otrajam vārda skaidrojumam, pie kura redzama norāde par sarunvalodu un ieteikums skatīt vārdu *kuņģis*, kas liecina, ka vismaz šo vārda lietojuma gadījumu sastādītājs neuzskata par pilnīgi atbilstošu literārās valodas normām:

LRS **māga** 1. *зоб*; 2. *разг. желудок; см. kuņģis*. (114. lpp.)

PV1942 |**māga**|, *kuņģis, guza* (55. lpp.)

ME **māga**, n. U. auch *māģis*, 1) der Magen: *man māga sāp* Kand.; 2) der Kropf eines Vogels; 3) das fleischige Unterkinn Salisb., Allend. n. U.; 4) *gaṛā māga*, der Mittelfinger in der Kindersprache RKr. III, 1, 28 (zu dieser Bed. vlg. *mādža*). [In der Bed. 1 – 3 aus mnd. *mage* „Magen“.] (2. sēj., 577. lpp.)

MEP **māga**, 2): *pilna m. kukainīšu* BW. 2504; 3): die Wamme Karls. (1. sēj., 789. lpp.)

LLVV **māga**, -as, s.; sar. Kuņģis. (5. sēj., 39. lpp.)

ŽV **māga** kuņģis (89. lpp.)

VLV **Māgen**, der (- s; -) kuņģis ; (*putniem*) šķilvis; auf nüchternen M. – tukšā dūšā; der Magen knurrt – vēders rūc (*aiz izsalkuma*). (382. lpp.)

ZĒV **māga** „Magen“ < nd. *māg* „Magen“, Wb. v. J. 1782 „Mahga“. (77. lpp.)

LVV, PV1939 nav

Reizēm LRS iekļautais vārds nemaz netiek tulkots krieviski, bet gan dota norāde par vārda lietojumu sarunvalodā un norādīts cits latviešu valodas sinonīms. Piemēram, vārds *švunka* nav atrodams PV1939, PV1942, LLVV un LVV. Kā redzams ME, ZĒV un VLV, *švunka* cēlies no vācu valodas vārda *Schwung* ar nozīmi *spars*. Šis vārds ir uzskatāms par barbarismu, taču iekļauts LRS. Tomēr tas, ka vārds netiek tulkots krieviski, bet gan uzreiz norādīts tā lietojums sarunvalodā un cits ekvivalents, liecina, ka iespējams LRS sastādītājs apzinājies, ka šī vārda lietojums nebūtu vēlams:

LRS **švunka** *пазг. см.* spars. (196. lpp.)

ME **švunka**, 1) Schwingung U.; 2) der Rausch, Strich Lems. n. U.: *viņš jau labā švunkā* Druva I, 1506. Aus d. *Schwung*. (4. sēj., 120. lpp.)

ŽV **švunka** spars (156. lpp.)

ZĒV **švunka** „Schwingung (z. B. der Schaukel); der Rausch (Strich)“ (Ulmann, Wb. I, 300) < d. *Schwung* „starke Schwingung“. (141. lpp.)

VLV **spar||s** Wucht *f* (-); *Schwung m* (- [e]s); iesist kādam ar visu ~u – j-n mit aller Wucht (Kraft) shlagen* (1330. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV nav

LRS iekļautie barbarismi ar norādēm, par vārdu lietojumu sarunvalodā un citu latviešu valodas ekvivalentu: *kalkonis, klapēt, klārs, kleksis, ķīķere, ķisens, laube, lustes, lustīgs, māga, nāburgs, pastellēt, pindele, rijole, spieģelis, stalažas, strīmeris, šekte, šilierēt, šilte, šneidariene, špāsēt, švāgaris, švunka, treipūzis, trekteris, zieģelis*.

6.2. Robežgadījumi

Šajā grupā iekļauti vārdi, kuru statuss ir problemātisks, resp., ir grūti noteikt, vai šie aizguvumi pilnībā uzskatāmi par barbarismiem, jo tie robežojas ar citiem leksikas slāņiem, piemēram, sarunvalodas leksiku, vecvārdiem, vienkāršrunu. Šo vārdu statusu objektīvi izvērtēt nav iespējams, jo vārdnīcās atrodamie materiāli ir pretrunīgi. Ņemot vērā, ka šādu piemēru LRS ir daudz, rodas jautājums par to, cik termina *barbarisms* definīcija ir precīza, jo analizējot LRS iekļautos robežgadījumus redzams, ka nav iespējams šos „barbarismus” norobežot no citiem leksikas slāņiem.

Piemēram, LRS iekļauts vārds *kapars*, kurš ir absolūtais sinonīms vārdam *varš*. Vārdnīcas sastādītājs šķirklī sniedz šī vārda krievu valodas tulkojumu *медь*, kā arī norāda latviešu valodas ekvivalentu *varš*. *Kapars* cēlies no viduslejas vācu vārda *kopper* (*varš*), un tā kā latviešu valodā ir vārds attiecīgās reālijas apzīmēšanai, *kapars* būtu uzskatāms par barbarismu. Taču šis vārds atrodams LLVV, LVV un PV1939, kurās tas iekļauts bez papildu norādēm par lietojumu sarunvalodā, novecojumu vai nevēlamību. Savukārt PV1942 vārds tiek norādīts kā nevēlams. Abās pareizrakstības vārdnīcās atrodamā informācija varētu liecināt par vārda novecojumu, jo 1939. gada vārdnīcā vārds ir iekļauts bez papildu norādēm, bet 1942. gada vārdnīcā tas jau norādīts kā nevēlams. Taču tas ir pretrunā ar LLVV un LVV, kur, kā jau minēts, nav norāžu par nevēlamību vai novecojumu, turklāt, ieskatoties arī „Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrunas vārdnīcā”, atrodams vārds *kapars*.⁴⁹ Kā redzams, vārdnīcās atrodamā informācija ir pretrunīga, tāpēc šo aizguvumu nav iespējams viennozīmīgi vērtēt:

LRS **kapars** медь; *см.* varš. (91.lpp.)

LVV **kapars** v. Varš. Kapara nauda. (358.lpp.)

LLVV **kapars**, -a, v.; parastī vsk. Varš. Kapara brūns – kaparbrūns. Kapara sarkans – kaparsarkans. Brūns kā kapars – ļoti brūns, tumši brūns. (4. sēj., 131.lpp.)

PV1942 |**kapars**| varš (45.lpp.)

ME **kapars**, kapurs, das Kupfer. [Zunächst aus dem Germanischen; vgl. as. und aschwed. *kopar*, mnd. *kopper* resp. (Akten und Rezese der livl. Ständetage III, 953) *kapper*]. (2.sēj., 157. lpp.)

PV1939 **kapars**, -ra (85. lpp.)

⁴⁹ Ceplītis L., Miķelsone A., Porīte T., Raģe S. Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrunas vārdnīca. Rīga: „Avots”, 1995., 348. lpp.

VLV **var||š** Kúpfēr *n* (-s); ~a lietuve *a*) (*rūpnīca*) Kúpfērhütte *f* (-;-n); *b*) (cehs) Kúpfērgiešerei *f* (-e; -en); ~a vitriols *ķīm.* – Kúpfērsulfat *n* (-[e]s; -e), Kúpfērvitriol [..v..] *m* vai *n* (-s); ~a nauda Kúpfērgeld *n* (-[e]s; -er), Kúpfēr *n*; ~a grebums – Kúpfērstich *m* (-[e]s; -e), Kúpfēr *n*; ~a laikmets *vēst.* – Kúpfērzeit *f* (-); ~a krāsā – kúpfērfarben, kúpfērfarbig (1398. lpp.)

ZĒV **kapars** „Kupfer” < mnd. *kopper* „Kupfer” (47. lpp.)

MEP **kapars**: *neduod... par kapara gabaliņu!* BW. 13684. *kapara gredzentiņu* 22916. (1. sēj., 585. lpp.)

Līdzīga situācija ir arī ar LRS iekļauto vārdu *kliņķēt*, kurš aizgūts viduslejas vācu vārda *klinken*, bet to, vai šis aizgūvums vērtējams kā barbarisms, precīzi nav iespējams noteikt. LLVV, LVV, PV1939 un PV1942 šis vārds nav atrodams, tomēr šajās vārdnīcās iespējams atrast ar *kliņķēt* saistīto vārdu *kliņķis*. *Kliņķis* atrodams arī abās kartotēkas izveidē izmantotajās pareizrakstības vārdnīcās, taču, līdzīgi kā iepriekšējā piemērā par vārdu *kapars*, vecākajā, proti, 1939. gada pareizrakstības vārdnīcā šis vārds ir iekļauts, turklāt bez papildu norādēm par lietojuma situāciju, bet 1942. gada pareizrakstības vārdnīcā šis vārds jau norādīts kā nevēlams un tā vietā ieteikts lietot vārdu *rokturis*. Tas varētu liecināt, ka, iespējams, sākotnēji šis vārds nav bijis nevēlams, taču tāds kļuvis valodas attīstības procesā. Bet šo pieņēmumu neapstiprina fakts, ka vārds atrodams „Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrunas vārdnīcā”⁵⁰, tāpēc nav īstas skaidrības par šī vārda statusu. LLVV un LVV šim vārdam sniegta papildu norāde *sar.*, resp., norādīts, ka vārds lietots sarunvalodā. Iespējams, tas ir iemesls, kāpēc *kliņķis* atrodams arī pareizrakstības vārdnīcās – biežā sarunvalodas lietojuma dēļ, šis vārds zaudējis barbarismiem raksturīgo nevēlamo nokrāsu un kļuvis (vismaz daļēji) par sarunvalodas vārdu:

LRS **kliņķēt** II *vt* замыкать защёлкой; ~is защёлка, щеколда. (95.lpp.)

LLVV **kliņķis**, -ķa, v.; sar. Rokturis (durvju) vēršanai. (4.sēj., 267.lpp.)

LVV **kliņķis**, -ķa, v.; sar. Rokturis (durvju) vēršanai. Nospieš durvju kliņķi. (381.lpp.)

PV1942 **|kliņķis|**, rokturis (47.lpp.)

PV1939 **kliņķis**, -ņķa (90. lpp.)

ME **kliņķēt**, -ēju, grew. in der Zstz. mit aizzuklinken: *durvis kliņķēja cieti* Dünsb. (2.sēj., 229.lpp.)

⁵⁰ Ceplītis L., Miķelsone A., Poříte T., Raģe S. Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrunas vārdnīca. Rīga: „Avots”, 1995., 366. lpp.

kliņķis, 1) die Klinke: *nuobaidījies, nuodzīvuojies līdz kliņķim* Kav.; [2) ein Gerät zum Drillen eines Strickes Bielenst. Holzb. 572. – Nebst estn. (*k*)*link* aus dem Deutschen].

VLV **rokturis** Griff *m* (-[e]s; -e); durvju r. – [Tü'r] klinke *f* (-; -n); loga r. – Fénstergriff *m*; arkla r. – Pflúgsterz *m* (-es; -e) (1269. lpp.)

ZĒV **kliņķēt, aizkliņķēt** „zuklinken” < nd. *klinken* „den Riegel vor einer Tür in den Haken fallen lassen”. (51. lpp.)

MEP **kliņķis**, 1): *sien pie kliņķa kumeliņu!* BW. 18723, 1; 25987; *naudu... nuodzīvojis līdz kliņķim* Pas. IV, 145.

Problemātisks ir arī LRS iekļautā vārda *knaģis* statuss. *Knaģis* ir aizguvums no lejasvācu vārda *knagge*, taču nav iespējams droši apgalvot, ka šis aizguvums ir nevēlams, resp., ka tas ir barbarisms. Kartotēkas izveidē izmantotajās pareizrakstības vārdnīcās atrodamā informācija ir pretrunīga – PV1939 šis vārds ir iekļauts, turklāt bez papildu norādēm, savukārt PV1942 norādīts, ka tā lietojums nav vēlams un ieteikti citi ekvivalenti – *kabe* un veļas *spīlīte*. LLVV vārdam sniegti trīs skaidrojumi un pie visiem dotas papildu norādes par novecojumu un vārda lietojumu sarunvalodā, LVV atrodama tikai norāde par lietojumu sarunvalodā. No tā iespējams secināt, ka teorētiski *knaģis* varētu būt barbarisms, taču tā biežais lietojums sarunvalodā liecina, ka praktiski šis vārds iekļaujas sarunvalodas leksikā:

LRS **knaģis** колышек, деревянный гвоздь; вешалка (96.lpp.)

LLVV **knaģis**, -ģa, v. 1. sar. Spīles (žāvējamas veļas piestiprināšanai pie auklas); veļturis. 2. nov. Vadzis, āķis. 3. nov. Rokturis (parasti koka) (4.sēj., 279.lpp.)

LVV **knaģis**, -ģa, v.; sar. 1. Spaile, spīle (veļas piestiprināšanai pie virves). 2. Vadzis, pakaramais. Pakārt drēbes uz knaģa. (383.lpp.)

PV1942 |**knaģis**|, kabe; [veļas] spīlīte (47.lpp.)

PV1939 **knaģis** (91. lpp.)

ME **knaģis**, 1) [ein Haken Rutzau] oder ein Pflock (lalt.-deutsch „eineKnagge”), an dem man Kleider oder andere Sachen aufhängt: *uzkabini tuo uz knaģi* Wain. [vlg. dān. Knag „Nagel zum Aufhängen von Sachen”]; 2) ein hölzerner Griff U. (der Handgriff am Stiel der Sense Manz.) [vlg. schwed dial. knagg „Handgriff an einer Sense”]; 3) „?”: *rata asē ietaisīti knaģi* MWM. VI, 416; 4) [eine Spitzhacke zum Anziehen von Eisschollen N.-Peb.]: *svarīgāks rīks ir tā sauktais knaģis jeb kaplis, kas attīstījies nuo cirvja* Antrop. II, 34; [5) ein

Baum, auf dem man gemähten Klee oder Erbsen trocknet Dunika. – Aus dem Germanischen entlehnt, woher auch estn. *nagi* „Knagge“.] (2.sēj., 241.lpp.)

MEP **knaģis**, 1): auch Kruhten, OB.; 5): zusammengestellte Holzstangen auf denen man Klee oder Erbsen trocknet OB.; † 6) Plur. *knaģi*, die Dollen am Boot Frauenb.; † 7) ein Gerät zum Aufhacken des Erdbodens Schneepeln: *ar ķekšiem un knaģiem izrautās mazās bedrītēs iekaisīt... sēklu* Janš. Līgava 1, 453.

VLV **knaģis** [Wä'sche] klammer *f* (-; -n) (1000. lpp.)

ZĒV I. **knaģis** „Knagge, woran man Kleider aufhängt; der Handgriff an der Sense“ < nd. *knagge*. (53. lpp.)

ZĒV II. **knaģis** „einkrumm gewachsenes Knieholz, durch welches die Planken des Bootes am Vorder- und Hintersteven an der Innenseite miteinander verbunden und gestärkt werden“ (Bielenstein, Holzbauten 611) < *knagge* „das Knieholz an Flußfahrzeugen“. (53. lpp.)

Problemātisko gadījumu sarakstā iekļaujams arī vārds *ķite*. Tas ir aizguvums no vācu valodas vārda *kitt* un tas ir absolūtais sinonīms vārdam *tepe*, kas teorētiski varētu liecināt par to, ka *ķite* ir nevajadzīgs aizguvums un ir uzskatāms par barbarismu, taču katrotēkas veidošanā izmantotajos materiālos redzams, ka *ķite* un *tepe* ir līdzvērtīgi. LRS kā vārda *ķite* krievu valodas tulkojums norādīts *замазка*. KL pie vārda *замазка* atrodami abi skaidrojumi – gan *ķite*, gan *tepe*, arī PV1939 norādīti abi vārdi. *Ķite* iekļauts arī LLVV un LVV bez papildu norādēm par lietojumu sarunvalodā, novecojumu vai nevēlamību. PV1942 *ķite* norādīts kā nevēlams un ieteikts to aizvietot ar *tepe*, taču šķiet, ka šis ieteikums tomēr nav ieviesies, jo arī LVPPV iekļauts gan *ķite*, gan *tepe*⁵¹:

LRS **ķit|e** замазка; ~ēt II vt замазывать замазкою. (105. lpp.)

KL **замазка** 1. aizsmērēšana; aizķitēšana; 2. ķite, tepe. (263. lpp.)

PV1942 |**ķite**|, tepe (52. lpp.)

LVV **ķite** dsk. ģen. ķišu, s. Tepe. Sveķu, eļļas, darvas ķ. Logu ķ. (425. lpp.)

LLVV **ķite**, -es, s.; parasti vsk. Tepe (549. lpp.)

ME **ķite** [*ķita* PS.] der Kitt. Entlehnt [nebst li. *ķitas* und estn *kitt*.] (2. sēj., 386. lpp.)

VLV **ķite** Kitt *m* (- [e]s; - e). (1028. lpp.)

PV1939 **ķite** (tepe) (102. lpp)

ZĒV **ķite** „Kitt“. (67. lpp.)

⁵¹ Ceplītis L., Miķelsone A., Porīte T., Raģe S. Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrūnas vārdnīca. Rīga: „Avots“, 1995., 366. lpp.

Arī LRS iekļautā vārda *ķitelis* statuss nav vērtējams viennozīmīgi. Šī vārda cilme meklējama vācu valodā, tas nav iekļauts PV1939, bet PV1942 tas norādīts kā nevēlams un tā vietā ieteiks lietot vārdu *uzsvārcis*. *Ķitelis* iekļauts arī ŽV ar nozīmi *rīta mētelis*. Minētie fakti varētu liecināt par to, ka šis aizguvums ir nevēlams un būtu uzskatāms par barbarismu, taču *ķitelis* iekļauts arī LLVV un LVV. Ņemot vērā, ka vārds iekļauts abās kartotēkas izveidē izmantotajās literārās valodas vārdnīcās, turklāt bez papildu norādēm, rodas šaubas, vai tas uzskatāms par barbarismu:

LRS **ķitelis** китель, балахон, халат. (105.lpp.)

PV1942 |**ķitelis**|, uzsvārcis (52.lpp.)

LVV **ķitelis**, -ļa, v. Darba vai mājas virsvalks; uzsvārcis. Ārsta ķ. (425.lpp.)

LLVV **ķitelis**, -ļa, v. Virsvalks, uzsvārcis (549.lpp.)

VLV **uzsvārcis** [Berúfs]kittel *m* (- s; -), Berúfsmantel *m* (- s; -); ārsta u. - A'rztkittel *m* (1389. lpp.)

ŽV **ķitelis** rīta mētelis (81. lpp.)

ME PV1939, ZĒV nav

Kā īpašs gadījums būtu jāmin vārds *smērēt*. J. Rozenbergs darbā „Latviešu valodas praktiskā stilistika” raksta, ka daļa aizguvumu svārstās starp literārās valodas leksiku un barbarismiem, kā arī ietilpst sarunvalodas leksikā.⁵² Kā vienu no piemēriem viņš min vārdu *smērēt*. Šis vārds cēlies no viduslejas vācu vārda *smēren*, un tā kā tam ir latviešu valodas ekvivalenti, proti, vārds *ziest* un *triept*, to zināmā mērā varētu uzskatīt par barbarismu, taču šis vārds ir bieži lietots sarunvalodā, tāpēc grūti noteikt, vai *smērēt* iespējams klasificēt kā barbarismu. Pretrunīga informācija atrodama arī kartotēkas izveidē izmantotajos avotos, piemēram, PV1939 šis vārds iekļauts bez papildu norādēm, taču PV1942 norādīts, ka vārda lietojums ir nevēlams un tā vietā ieteikti citi latviešu valodas sinonīmi – *ziest* un *triept*. *Smērēt* atrodams arī LLVV un LVV, bet ar norādi par vārda lietojumu sarunvalodā. Šie fakti varētu liecināt, ka aizguvums nav vēlams. Tomēr arī KL kā viens no *мазать* tulkojumiem norādīts *smērēt*, turklāt šis vārds atrodams arī VLV:

LRS **smērēt** II *vt* мазать. (185. lpp.)

KL **мазать** n.v. 1. *triept, smērēt, noklāt* (ar šķidru vai taukainu vienu), *ziest*; м. *хлеб маслом* apsmērēt maizi ar sviestu; м. *рану йодом* notriekt brūci ar jodu; 2. [no]traipīt, [no]smērēt; 3. sar. *smērēt, slikti zīmēt*; 4. sar. *kļūdīties, šaut bukus ~ся* 1. *triepties, ziesties*; 2. [no]smērēties, [no]traipīties; 3. sar. *krāsoties*; она очень мажется viņa ļoti krāsojas; 4.

⁵² Rozenbergs J. Latviešu valodas praktiskā stilistika. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1976., 98. lpp.

smērēties; стена мажется *siena smērējas*; 5. tikt trieptam, tikt ziestam; 6. tikt [no]traipītam. (416. lpp.)

LLVV **smērēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. 1. Ziest. 2. Panākt, būt par cēloni, arī pieļaut, ka (kas) kļūst netīrs; traipīt. 3. Dot, pārdot, parasti ar viltu (ko mazvērtīgu, nederīgu). (72. sēj., 46. lpp.)

LVV **smērēt** -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju, pšrej.; sar. 1. Darīt netīru (ko) savalkājot, notriepjot; traipīt. S. labās drēbes pa kūti. S. rokas (arī pārn.: darot ko netikumīgu, kompromitēties). Nav vērts rokas s. – nav vērts ķerties klāt (pie netīra darba). 2. Ziest, triept (ko uz kā); arī eļļot (ko). S. maizi (aizdaru uz maizes). S. mālus mūra plaisās. S. ratus. Iet kā smērēts – darbojas, arī notiek viegli, bez kavēkļiem. (750. lpp.)

PV1942 |**smērēt**|, ziest, triept (78. lpp.)

PV1939 **smērēt** II4, -ēju, -ēju (182.lpp.)

ME **smērēt**, -ēju, = *ziest, tept*, schmieren: *juo riteņus smērē, juo tie viegli skrej* RKr. VI, sak. v. 676. *kad nesmērēsi zābaku, smērēsi kurpnieka īlenu* Br. Sak. v. 1471. *smērē laivu priedes sveķi* BW. 29623 var. Refl. -*tiēs*, sich (be)schmieren. Subst. *smērētājs*, wer schmiert, Schund schreibt Stari I, 185. Gerundiv *smērētans*, zu schmieren, geschmiert: *smērētana laiva tek* BW. 29623 var. – Aus mnd. *smeren*. (3. sēj., 960. lpp.)

MEP **smērēt**, 1): *nestāv* (es lohnt sich nicht) *dvēseles savas smērīt* Pas. X, 137 (aus Zvirgzdine). *jāsargās ar pārāk drēgnā laikā, kad arkls „smērē”* Konv.¹ 127. *smērējušie rullī* Konvers. vārdn.² 664; † 2) schlagen Orellen, Saikava: *s. kam par ģēveli*; † 3) spotten, schimpfen Saikava: *smērē pretī! vai tev mēles trūkst?* Refl. -*tiēs*, † 2) „?": *tad laikam kungi atļaus gan mums... s. pie Anniņas? ... pirkstiņa... mēs tad vairs pie Anniņas nedrīkstēsīm piedurt!* A. XXI, 417. (2. sēj., 537. lpp.)

VLV **smēr|ēt** schmieren vt (1327. lpp.)

ZĒV **smērēt** „schmieren” < mnd. *smēren* „schmieren”. (112. lpp.)

Par problemātiskiem gadījumiem šajā darbā tika uzskatīti arī vārdi, kuri balansē un robežas starp barbarismiem un vecvārdiem. Kā piemēru var minēt vārdu *skroderis*. Kā redzams kartotēkas fragmentā, J. Loja kā šī vārda krievu valodas tulkojumu norāda vārdu *нормной*. KL tam norādīti divi tulkojumi *drēbnieks* un arī *skroderis*. Arī LLVV šis vārds ir iekļauts, bet ar norādi par novecojumu, savukārt abās pareizrakstības vārdnīcās tas nav iekļauts. *Skroderis* cēlies no viduslejas vācu vārda *schröder*, taču par barbarismu šo aizguvumu nav iespējams nosaukt:

LRS **skroderis** *разг.* портной; *см.* drēbnieks. (183. lpp.)

KL **портной** drēbnieks, skroderis (806. lpp.)

LLVV **skroderis**, -ra, v.; arī skrodelis, -ļa, v.; novec. Drēbnieks. (71. sēj., 549. lpp.)

LVV **skroderis**, -ra, v.; novec. Drēbnieks. (741. lpp.)

ME **skruōderis** Dunika, Memelshof, Grünh., Dond., Wandsen, Jürg., Arrasch, Widdrisch, skrūoderis² Prl., Gr.-Buschhof, Saikava, Bers., *skruōdelis* Salis, Wolm., Ruj., Lemsal, Adiamünde, Nitau, Siuxt, Frauenb., Rutzau, *skrūodelis*² Lis., Adleenen, Golg., Schwanb., *skruōdelis* lw. n. FBR. VI, 53, der Schneider; *skruōderene* Dond. n. FBR. V, 132, Wid., die Frau des Schneiders. Aus. mnd. *schroder*. (3. Sēj., 900. lpp.)

MEP **skruōderis**: auch BW. 7887, 4, AP., C., Dobl., Morizberg, N.-Peb., (mit *uo*²) Grawendahl, Lubn., Marzen, Sessw. (2. sēj., 514. lpp.)

VLV **skroderis** *sk.* drēbnieks (1321. lpp.)

VLV **drēbniek**||s Schnéider *m* (- s; -); ~u darbnīca – Schnéiderwerkstaff *f* (- ; - en), Schneideréi *f* (- ; - en) (855. lpp.)

ZĒV **skruōderis, skruōdelis** „Schneider” < mnd. *shrōder* „Schneider”. (107. lpp.)

PV1942, PV1939 nav

Kā redzams piemēros, šīs grupas vārdi nav vērtējumam raksturīgs subjektīvisms, jo skaidras robežas šajos gadījumos nav iespējams noteikt, un tas izraisa šaubas par termina *barbarisms* vajadzību. Katrai teorijai ir izņēmumi, taču jau vienā avotā, proti, LRS šādu vārdu ir daudz, bet reāli šo vārdu noteikti ir vairāk.

LRS iekļautie robežgadījumi: *iesmērēt, kapars, kliņķēt, knaģis, ķite, ķitelis, liste, ļuļķis, nosmērēties, paltraks, rentēt, rīme, riepe, saķitēt, skotele, skroderis, smēre, smērējums, smērēt, smērs, smērviela, smuks, spīķeris, spunde, stērķele, strēmele, šabraks, šindelis, švaks, torfs, tūte, vaks, vakzāle, vinnēt, viņķele, zimze.*

7. LATVIEŠU – KRIEVU VĀRDNĪCĀ IEKĻAUTO J. LOJAS PAPIDU NORĀŽU NOZĪME

Lai gan J. Lojas sastādītajā latviešu – krievu vārdnīcā iespējams atrast daudz vārdu, ko var klasificēt kā barbarismus, nav iespējams apgalvot, ka vārdnīcas sastādītājs nav apzinājies, ka pilnīgi tie neatbilst literārās valodas normām, jo daudziem vārdiem viņš sniedz papildu norādes – *пазг.* (*sar.*) un *см.* (skat.), kas liecina, ka par absolūtiem literārās valodas vārdiem viņš tos nav uzskatījis. Kā redzams iepriekšējā nodaļā aprakstītajās grupās, daļai vārdnīcā iekļauto barbarismu nav papildu norāžu, daļai pievienota kāda no iepriekšminētajām norādēm, savukārt atlikušajiem vārdiem sniegtas pat abas šīs norādes.

Iespējams LRS atrodamās sastādītāja papildu norādes un to kombinācijas varētu uzskatīt par sastādītāja attieksmes pakāpēm attiecībā pret literāro valodu. Augstākā pakāpē, proti, par tuvākiem literārajai valodai sastādītājs, iespējams, uzskatījis vārdus, kurus norādījis kā sarunvalodas leksikai piederošus, jo tiem netiek norādīts cits latviešu valodas ekvivalents. Zemākā pakāpē attiecībā pret literāro valodu varētu būt uzskatāmi vārdi, kuriem tiek norādīts cits latviešu valodas ekvivalents, ko varētu uzskatīt par ieteikumu labāk lietot norādīto latviešu valodas sinonīmu, it īpaši gadījumos, kad LRS šķirklī vārdi netiek tulkoti krieviski, bet gan uzreiz norādīts skatīt citu latviešu valodas vārdu. Savukārt barbarismus, kuriem nav papildu norāžu, iespējams, J. Loja uzskatījis par literārajai valodai piederošiem.

Tomēr reizēm nav īsti skaidrs, pēc kādiem principiem J. Loja vārdiem pievienojis papildu norādes, jo ir gadījumi, kad vārdam ir pievienota papildu norāde, bet pie atvasinājuma tādas nav. Piemēram, LRS iekļauts vārds *noģiftēt*, kuru sastādītājs iekļāvis vārdnīcā bez papildu norādēm:

LRS **noģiftēt** II vt отравить. (131. lpp.)

Bet LRS arī iekļauts vārds *saģiftēt*, kuram J. Loja pievienojis norādi par vārda lietojumu sarunvalodā:

LRS **saģiftēt** II vt *пазг.* отравить. (171. lpp.)

Abi vārdi ir atvasinājumi ar priedēkļiem no vārda *ģiftēt*, kurš aizgūts no vācu vārda *gift* un no mūsdienu valodas viedokļa ir uzskatāms par barbarismu. Tā kā gan *saģiftēt*, gan *noģiftēt* atvasināti no viena un tā paša vārda, nav skaidrs, kāpēc vienam atvasinājumam ir pievienota papildu norāde, bet otram nav.

Nav skaidrības arī par norādēm pie vārdiem *spieģelis* un *spieģelēties*. Spieģelēties LRS iekļauts bez papildu norādēm:

LRS **spieģelētis** прихорашиваться. (187. lpp.)

Savukārt vārdam *spieģelis* LRS pievienotas abas iepriekšminētās norādes – gan par vārda lietojumu sarunvalodā, gan arī norādīts cits latviešu valodas ekvivalents – *spogulis*:

LRS **spieģelis** разг. зеркало; см. spogulis. (187. lpp.)

Vārds *spieģelis* aizgūts no viduslejas vācu vārda *spēgel*, *spieģelis* attiecīgi no viduslejas vācu *spēgeln*. No mūsdienu valodas viedokļa tie uzskatāmi par barbarismiem un ir iekļauti LRS, taču nav skaidrs, kādēļ vienam vārdam nav papildu norāžu, bet otram ir.

Minētie piemēri nav vienīgie neskaidrie gadījumi. Man skaidrības arī par norādēm pie vārdiem *vite* un *vitēt*. Vite LRS iekļauts bez papildu norādēm, savukārt vārdam *vite* sniegts krievu valodas tulkojums un ieteikts skatīt vārdu *balsināt*:

LRS **vite** побелка (*стен*). (217. lpp.)

LRS **vitēt** II vt белить (*комнату*); см. balsināt. (217. lpp.)

Atšķirīgas norādes ir arī citiem savstarpēji saistītie vārdu pāriem, piemēram, *nošķipelēt* un *šķipele*, *šņore* un *šņorēt*, *špāsēt* un *špāsīgs* u.c.

Iespējams, ka sastādītāja papildu norādes tiešām liecina, ka viņš apzinājies attiecīgo vārdu novirzi no literārās valodas normām, taču no iepriekšminētajiem piemēriem var secināt, ka J. Lojas norāžu dalījumā nav konsekvences.

SECINĀJUMI

Pēc bakalaura darba uzdevumu izpildes tika izdarīti šādi secinājumi:

- 1) Pēc kartotēkas izveides var secināt, ka J. Lojas sastādītajā latviešu krievu vārdnīcā iespējams atrast daudz barbarismu, bet tie nav vērtējami vienādi, jo daļai šādu vārdu sniegtas papildu norādes par lietojumu sarunvaloda un/vai norādīts citas latviešu valodas ekvivalents;
- 2) Darba pamatavotā, resp., J. Lojas latviešu – krievu vārdnīcā iekļauti vārdi, kuri no mūsdienu valodas viedokļa uzskatāmi par barbarismiem un ir iekļauti latviešu – krievu vārdnīcā bez papildu norādēm, kas varētu liecināt par to, ka vārdnīcas sastādītājs nav uzskatījis šos vārdus par literārajai valodai nepiederošiem;
- 3) Daļai pamatavotā iekļauto barbarismu J. Loja sniedz norādi *см.* (skat.) un norāda citu latviešu valodas ekvivalentu, to varētu uzskatīt par ieteikumu labāk lietot norādīto latviešu valodas sinonīmu. Tas varētu liecināt par to, ka viņš vārdnīcā iekļauto barbarismu tomēr nav uzskatījis par labāko noteiktās reālijas apzīmēšanai, tātad, iespējams, apzinājies, ka tas neatbilst literārās valodas normām;
- 4) Bakalaura darba pamatavotā iespējams atrast vārdus, kuri no mūsdienu valodas viedokļa uzskatāmi par barbarismiem, savukārt vārdnīcas sastādītājs tiem sniedzis papildu norādi *пазг.*, resp., norādi par vārdu lietojumu sarunvalodā, kas liecina, ka, iespējams, J. Loja apzinājies, ka šie vārdi nav pilnībā iederīgi literārajā valodā. Iemesls, kāpēc vārdi tomēr iekļauti vārdnīcā, varētu būt biežais lietojums sarunvalodā;
- 5) Pamatavotā iekļauti vārdi, kuriem sastādītājs devis abas iepriekšminētās norādes, proti, norādījis, ka vārdi lietots sarunvalodā, kā arī ieteicis skatīt citu latviešu valodas ekvivalentu, kas liecina, ka sastādītājs apzinājies, ka attiecīgais vārdnīcā iekļautais barbarisms neatbilst literārās valodas normām, tāpēc norāda, ka vārds tiek lietots sarunvalodā un iesaka lietot citu latviešu valodas sinonīmu;
- 6) Latviešu – krievu vārdnīcā atrodams diezgan liels skaits vārdu, kuru statusu nav iespējams precīzi noteikt. Šos vārdus nevar saukt par barbarismiem, ko daļēji tie piederīgi citiem leksikas slāņiem. No tā secināms, ka pats termins „barbarisms” daļēji ir subjektīvs un tam nav striktu robežu;
- 7) Izvērtējot J. Lojas sniegto papildu norāžu nozīmi, varētu secināt, ka iespējams pamatavotā iekļautās sastādītāja papildu norādes varētu uzskatīt par sastādītāja attieksmes pakāpēm attiecībā pret literāro valodu. Par tuvākiem literārajai valodai sastādītājs, iespējams,

uzskatījis vārdus, kurus norādījis kā sarunvalodas leksikai piederošus, jo tiem netiek norādīts cits latviešu valodas ekvivalents. Zemākā pakāpē attiecībā pret literāro valodu varētu būt uzskatāmi vārdi, kuriem tiek norādīts cits latviešu valodas ekvivalents, ko varētu uzskatīt par ieteikumu labāk lietot norādīto latviešu valodas sinonīmu, īpaši gadījumos, kad LRS šķirkļi vārdi netiek tulkoti krieviski, bet gan uzreiz norādīts skatīt citu latviešu valodas vārdu.

- 8) Veicot sīkāku norāžu izpēti, tika atrasti gadījumi, kad J. Loja kādam vārdam (barbarismam) sniedzis kādu (vai abas) no papildu norādēm, tomēr citam no tā atvasinātam vārdam tās nav pievienotas. Kas liecina, ka sastādītāja dalījumā vienotu principu.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Лоя Я. Латышско – русский словарь. Москва: ОГИЗ, 1942.
2. Blese E. Pareizrakstības vārdnīca. Rīga: Valters un Rapa, 1939
3. Ceplītis L., Miķelsone A., Porīte T., Raģe S. Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrunas vārdnīca. Rīga: „Avots”, 1995
4. Endzelīns J., Hauzenberga E. Papildinājumi un labojumi K. Mülenbacha Latviešu valodas vārdnīcai, 1. sējums. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1934
5. Endzelīns J., Hauzenberga E. Papildinājumi un labojumi K. Mülenbacha Latviešu valodas vārdnīcai, 2. sējums, Rīga: Kultūras Fonds: Latvju grāmata, 1938 - 1946
6. Freimane I. Valodas kultūra teorētiskā skatījumā. Rīga: Zvaigzne, 1993
7. K. Mülenbacha latviešu valodas vārdnīca. Rediģējis, papildinājis un turpinājis J. Endzelīns. 2. Sējums. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1925 - 1927
8. K. Mülenbacha latviešu valodas vārdnīca. Rediģējis, papildinājis un turpinājis J. Endzelīns. 3. Sējums. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1927
9. K. Mülenbacha latviešu valodas vārdnīca. Rediģējis, papildinājis un turpinājis J. Endzelīns. 4. Sējums. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1929
10. Krievu – latviešu vārdnīca. Rīga: Latvijas valsts izdevniecība, 1950.
11. Latviešu literārās valodas vārdnīca, 3. sējums. Rīga: Izdevniecība „Zinātne”, 1975
12. Latviešu literārās valodas vārdnīca, 4. sējums. Rīga: Izdevniecība „Zinātne”, 1980
13. Latviešu literārās valodas vārdnīca, 5. sējums. Rīga: Izdevniecība „Zinātne”, 1984
14. Latviešu literārās valodas vārdnīca, 6₁. sējums. Rīga: Izdevniecība „Zinātne”, 1986
15. Latviešu literārās valodas vārdnīca, 6₂. sējums. Rīga: Izdevniecība „Zinātne”, 1987
16. Latviešu literārās valodas vārdnīca, 7₁. sējums. Rīga: Izdevniecība „Zinātne”, 1989
17. Latviešu literārās valodas vārdnīca, 7₂. sējums. Rīga: Izdevniecība „Zinātne”, 1991
18. Latviešu literārās valodas vārdnīca, 8. sējums. Rīga: Izdevniecība „Zinātne”, 1996
19. Latviešu valodas pareizrakstības vārdnīca. Rīga: Izglītības un kultūras ģenerāldirekcija, 1942
20. Latviešu valodas vārdnīca. Rīga: „Avots”, 1987
21. Latviešu valodas žargona vārdnīca. Rīga: Avots, 2005
22. Laua A. Latviešu leksikoloģija. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1981
23. Loja J. Valodniecības pamatjautājumi. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1968
24. Petre B. Latviešu leksikoloģija. Rīga: P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte, 1989

25. Rozenbergs J. Latviešu valodas praktiskā stilistika. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1976
26. Rozenbergs J. Latviešu valodas stilistika. Rīga: Zvaigzne ABC, 1995
27. Sehwers J. Sprachlich-kulturhistorische Untersuchungen vornehmlich über den deutschen Einfluss im Lettischen. Berlin: In kommission bei Otto Harrassowitz Wiesbaden, 1953
28. Vācu – latviešu, latviešu vācu vārdnīca. Rīga: Izdevniecība „Avots”, 2007.
29. Ancītis V. Valodnieku pieminot: J. Lojam [(1896 – 1969)] – 105. Senču kalendārs. Saldus: Signe, 2000
30. Bērsone I. Valodnieks par literatūras mantojumu. Karogs. Rīga: 1966., Nr. 2.
31. Karulis K. Atceroties valodnieku Jāni Loju. Karogs. Rīga: 1978., Nr. 2
32. Rozenbergs J. Atvadoties no profesora Jāņa Lojas. Karogs. Rīga: 1969., Nr. 10

PIELIKUMS

Kartotēka

LRS **hilze** гильза; см. čaule, čaulīte (68. lpp.)

KL **гильз||а** čaule; čaulīte; патронная г. *mil.* patronas čaule; ~овый čaulītes -; čaulīšu -. (160. lpp.)

VLV **čaulīte** Hü'lse *f* (-; - n) (831. lpp.)

LVV, LLVV, PV1942, PV1939 nav

LRS **hute** шляпа; см. platmale (68. lpp.)

KL **шляпа** 1. сериṭite; дамская ш. sieviešu сериṭite; 2. galviņa; ш. гвоздя naglas galviņa. (1345. lpp)

VLV **platmale** Hut *m* (- [e]s; - e) (1229. lpp.)

LLVV **hūte**, -es, dsk. ģen. -šu, s.; sar. Platmale. (3. sēj., 211. lpp.)

ŽV **hūte, hūṭite** platmale (54. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939 nav

LRS **ieķibelēt** II *vt* впутать (*в неприятность*)(81. lpp.)

LVV **ķibele** dsk. ģen. -ļu, s.; sar. Nepatikšanas, nepatīkams atgadījums; ķeza, klizma. Iekļūt ķibelē. (424. lpp.)

ME **ieķibelēt**, [hineinverwickeln: viņš tuo ieķibelējis prāvā. Refl. -*tiēs*, sich hineinverwickeln Nigr.] (2. sēj., 35. lpp.)

ŽV **ķibele** nepatikšanas; ķeza (80. lpp.)

VLV **ķibele** Missgeschick *n* (- [e]s; - e); sk. arī ķeza (1027. lpp.)

ZĒV **ķibele** „Zank, Zwist, Händel” > nd. *kibbel* „Hader, Zank und Streit”. (64. lpp.)

LRS **iesmērēt** II *vt* 1. смазать; *перен.* подмазать (*дать взятку*); 2. см. iešmugulēt. (84. lpp.)

PV1942 |**smērēt**|, ziest, triept (78. lpp.)

PV1939 **smērēt** II⁴, -ēju, -ēju (182. lpp.)

LVV **iesmērēt** -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju, pārej.; sar. 1. Ieeļlot, ieziest. I. automašīnu. I. matus ar eļļu. 2. Iedot, pārdot (ko sliktu, nevērtīgu). I. nevērtīgu preci. 3. Iedot dzeramnaudu, kukuli. (281. lpp.)

LLVV **iesmērēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. 1. Ieziest. 2. Iedot, pārdot, parasti ar viltu (ko mazvērtīgu, nederīgu. 3. Iesist. (373. lpp.)

ME **iesmērēt** tr., einschmieren: matus ar mateļļu. (2. sēj., 68. lpp.)

MEP **iesmērēt**, † 2) betrügerisch (eine schlechte Ware) anbringen: *ie. kam sapuvušas siļķes*; † 3) einen Schlag verabfolgen Dunika u. a.: *ie. kam pa ausi*. (1. sēj., 542. lpp.)

ŽV **iesmērēt** 1. iesist; 2. iedot brāķi; sk.: iešībēt; 3. iedot kukuli (58. lpp.)

VLV **smērēt** schmieren *vt*; iet kā ~ēts – es geht wie geschmiert; nav vērts rokas s. – es lohnt nicht die Mühe, das ist nicht der Mühe wert (1327. lpp.)

ZĒV **smērēt** „schmieren“ > mnd. *smēren* „schmieren“. (112. lpp.)

LRS **iešmugulēt** II *vt* 1. подсунуть (*дать или продать что-л. малоценное под видом ценного*); 2. протаскивать (*что-л. напр. враждебные взгляды*). (85.lpp.)

KL **подсунуть** *p. v.* 1. pabāzt; 2. pārn. *sar.* iegrūst, iesmērēt (769. lpp.)

KL **протаскивать** *n. v.*, **протащить** *p. v.* 1. (*kādu gabalu*) pavilkt; 2. pārn. ievazāt (933. lpp)

VLV **ievazāt** 1. (*slimību, sērgu*) éinschleppen *vt*; 2. pārn. éinschmuggeln (929. lpp.)

LVV, LLVV, PV1942, 1939 ME, ZĒV nav.

LRS **kalkonis** *разг.* индюк *см.* tītars (90. lpp.)

ZĒV **kalkūna, kalkūns, kalkūnis** „Truthahn“ < nd. *kalkūn*, Mancelius, Phras. lett. „ein Kalekutisch Han, Kalkunis, Kukuris, Kiekuris, Indezen“; Stender, Wb. I, 387 „kalkuhns, kalkuhnscher Hahn“. (44. lpp.)

PV1942, LVV, LLVV, ME nav

LRS **kante** ребро (*дерева*); ~ēt II *vt* обтёсывать (*бревно*)(91. lpp.)

PV1942 **|kante|**, šķautne (45. lpp.)

ŽV **kante** mala; sk. turēt kanti (67. lpp.)

ME **kante**, [kants,-s U. und bei Glück Ezech. 45, 2], die Kante, der Rand: *audīšu baltas villainītes pelēkām kantītēm* (Var.: *kantiņām*) BW. 29064. *kanti nuoturēt*, sein Recht, seine Position behaupten (vgl. „einem die Kante halten, für ihn eintreten“ Frschb.): *mēs citi vēl nuoturam kanti* Schnb. [nebst li. *kanta* od. *kantis* (gen. s. *kanties*) un estn. *kant*] aus dem Deutschen. (2. sēj., 156. lpp.)

PV1939 **kante**, dsk. ġ. -nšu (85. lpp.)

VLV **šķautne** Kánte *f* (– ; – n); (*klints*) Grat *m* (– [e]s; – e); asa š. – scharfe Kante (1350. lpp.)

ZĒV **kante** „Kante“ < mnd. *kante*. (46. lpp.)

MEP **kañte**: gen. plur. *kantu* BW. 12133, 1. (1. sēj., 585. lpp.)

LLVV, LVV nav

LRS **kapars** медь; см. varš. (91.lpp.)

LVV **kapars** v. Varš. Kapara nauda. (358.lpp.)

LLVV **kapars**, -a, v.; parasti vsk. Varš. Kapara brūns – kaparbrūns. Kapara sarkans – kaparsarkans. Brūns kā kapars – ļoti brūns, tumši brūns. (4. sēj., 131.lpp.)

PV1942 |**kapars**| varš (45.lpp.)

ME **kapars**, kapurs, das Kupfer. [Zunächst aus dem Germanischen; vgl. as. und aschwed. *kopar*, mnd. *kopper* resp. (Akten und Rezese der livl. Ständetage III, 953) *kapper*]. (2.sēj., 157. lpp.)

PV1939 **kapars**, -ra (85. lpp.)

VLV **var||š** Kúpfers *n* (- s); ~a lietuve a) (*rūpnīca*) Kúpfershütte *f* (- ; - n); b) (cehs) Kúpfergießerei *f* (- e; - en); ~a vitriols *ķīm.* – Kúpfersulfat *n* (- [e]s; - e), Kúpfervitriol [..v..] *m* vai *n* (- s); ~a nauda Kúpfergeld *n* (- [e]s; - er), Kúpfers *n*; ~a grebums – Kúpfersstich *m* (- [e]s; - e), Kúpfers *n*; ~a laikmets *vēst.* – Kúpferszeit *f* (-); ~a krāsā – kúpfersfarben, kúpfersfarbig (1398. lpp.)

ZĒV **kapars** „Kupfer” < mnd. *kopper* „Kupfer” (47. lpp.)

MEP **kapars**: *neduod... par kapara gabaliņu!* BW. 13684. *kapara gredzentiņu* 22916. (1. sēj., 585. lpp.)

LRS **klapēt** разг. 1. стучать; см. klauvet; 2. бить; см. dauzīt. (95. lpp.)

ME **klapēt**, -ēju, 1) tr., klopfen, schlagen: *viņu tūlīt klapē mierīgā prātā* Saul.; 2) intr., reiten, fahren: *nuo rīta klapēšu pie līgaviņas* Ltd. 695. [Refl. –*tiēs* dass. U.] Aus. mnd. *kloppen* „klopfen” [vgl. Auch mnd. *klappen* „klatschen”] (2. sēj., 214. lpp.)

ŽV **klapēt** 2. sist; 2. sadzīvot; saprasties; saskanēt, piem.: *mums labi klapē* (71. lpp.)

VLV **klauvēt** klópfen *vi*, póchen *vi*; k. pie durvīm – an die Tür klopfen (pochen) (997. lpp.)

ZĒV **klapēt** „klopfen” < nd. *klappen*”, *klopfen*, mit einem Schlageinem Schall hervorbringen”. (49. lpp.)

LVV, LLVV, PV1942, 1939 nav

LRS **klārs** разг. прозрачный; см. dzidrs. (95. lpp.)

VLV **dzidr||s** klar; dúrchsichtig; héiter; rein; ~as debesis – klarer (heiterer) Himmel; dz. Ūdens – klares (durchsichtiges) Wasser; ~a balss – klare (helle) Stimme; dz. Gaiss – reine Luft (861. Lpp.)

ZĒV I **klārs** „klar” (Elger, Dict. 438 „klars” u. Ulmann, Wb. I, 111 „klahrs, dünn, klar, durchsichtig”). (50. lpp.)

ZĒV II **klārs enkurs** „der Anker ist klar, wenn der Anker aufgezogen ist und dabei sich die Kette nicht um den Anker gewickelt hat” (Konvers. vārdn.¹ 894) < nd. *klār* „(in der Schiffersprache) zum Absegeln, zur Abfahrt fertig” (Frischbier, Wb. I, 370). (50. lpp.)

ŽV **klārs** 1. skaidrs; saprotams; 2. nepiedzēries (71. lpp.)

ME, LLVV, LVV, PV1942, 1939 nav

LRS **kleksis** разг. клякса; см. трайпеклис (95. lpp.)

LLVV **kleksis**, -ša, v.; sar. Traips (parasti tintes, kas uzkritusi uz papīra. (4. sēj., 259. lpp.)

ŽV **kleksis** (71. lpp.)

VLV **traip||s** Fleck *m* (- [e]s; - e) Flécken *m* (- s; -); (*tintes vai krāsu – arī*) Klecks *m* (- es; - e); tauku t. – Féttfleck *m*; izņemt ~us – Flecken entfernen; entflécken *vt*; ~u izņemšanas līdzeklis – Fléckenentferner *m* (- s; -); kauna t. *pārn.* – Schándfleck *m* (1370. lpp)

LVV, ME, PV1942, ZĒV nav

LRS **kliņķēt** II *vt* замыкать защёлкой; ~is защёлка, щеколда. (95.lpp.)

LLVV **kliņķis**, -ķa, v.; sar. Rokturis (durvju) vēršanai. (4.sēj., 267.lpp.)

LVV **kliņķis**, -ķa, v.; sar. Rokturis (durvju) vēršanai. Nospiest durvju kliņķi. (381.lpp.)

PV1942 |**kliņķis**| rokturis (47.lpp.)

PV1939 **kliņķis**, -ņķa (90. lpp.)

ME **kliņķēt**, -ēju, grew. in der Zstz. mit aizzuklinken: *durvis kliņķēja cieti* Dünsb. (2.sēj., 229.lpp.)

kliņķis, 1) die Klinke: *nuobaidījies, nuodzīvojies līdz kliņķim* Kav.; [2] ein Gerät zum Drillen eines Strickes Bielenst. Holz. 572. – Nebst estn. (*k*)link aus dem Deutschen].

VLV **rokturis** Griff *m* (- [e]s; - e); durvju r. – [Tü'r] klinke *f* (- ; - n); loga r. – Fénstergriff *m*; arkla r. – Pflúgsterz *m* (- es; - e) (1269. lpp.)

ZĒV **kliņķēt, aizkliņķēt** „zuklinken” < nd. *klinken* „den Riegel vor einer Tür in den Haken fallen lassen”. (51. lpp.)

MEP **kliņķis**, 1): *sien pie kliņķa kumeliņu!* BW. 18723, 1; 25987; *naudu... nuodzīvojis līdz kliņķim* Pas. IV, 145.

LRS **knaģis** колышек, деревянный гвоздь; вешалка (96.lpp.)

LLVV **knaģis**, -ģa, v. 1. sar. Spīles (žāvējamas veļas piestiprināšanai pie auklas); veļturis. 2. novec.

Vadzis, āķis. 3. novec. Rokturis (parasti koka) (4.sēj., 279.lpp.)

LVV **knāģis**, -ģa, v.; sar. 1. Spaile, spēle (veļas piestiprināšanai pie virves). 2. Vadzis, pakaramais. Pakārt drēbes uz knāģa. (383.lpp.)

PV1942 |**knāģis**|, kabe; [veļas] spīlīte (47.lpp.)

PV1939 **knāģis** (91. lpp.)

ME **knāģis**, 1) [ein Haken Rutzau] oder ein Pflock (lalt.-deutsch „eineKnagge”), an dem man Kleider oder andere Sachen aufhängt: *uzkabini tuo uz knāģi* Wain. [vlg. dän. Knag „Nagel zum Aufhängen von Sachen”]; 2) ein hölzerner Griff U. (der Handgriff am Stiel der Sense Manz.) [vlg. schwed dial. knagg „Handgriff an einer Sense”]; 3) „?”: *rata asē ietaisīti knāģi* MWM. VI, 416; 4) [eine Spitzhacke zum Anziehen von Eisschollen N.-Peb.]: *svarīgāks rīks ir tā sauktais knāģis jeb kaplis, kas attīstījis nuo cirvja* Antrop. II, 34; [5) ein Baum, auf dem man gemähnten Klee oder Erbsen trocknet Dunika. – Aus dem Germanischen entlehnt, woher auch estn. *nagi* „Knagge”.] (2.sēj., 241.lpp.)

MEP **knāģis**, 1): auch Kruhten, OB.; 5): zusammengestellte Holzstangen auf denen man Klee oder Erbsen trocknet OB.; † 6) Plur. *knāģi*, die Dollen am Boot Frauenb.; † 7) ein Gerät zum Aufhacken des Erdbodens Schneepeln: *ar ķekšiem un knāģiem izrautās mazās bedrītēs iekaisīt... sēklu* Janš. Līgava 1, 453.

VLV **knāģis** [Wä'sche] klammer *f* (– ;– n) (1000. lpp.)

ZĒV I. **knāģis** „Knagge, woran man Kleider aufhängt; der Handgriff an der Sense” < nd. *knagge*. (53. lpp.)

ZĒV II. **knāģis** „einkrumm gewachsenes Knieholz, durch welches die Planken des Bootes am Vorder- und Hintersteven an der Innenseite miteinander verbunden und gestärkt werden” (Bielenstein, Holzbauten 611) < *knagge* „das Knieholz an Flußfahrzeugen”. (53. lpp.)

LRS **knifis** трюк, уловка (96. lpp.)

KL **трюк** *daž. noz. triks* (1239. lpp.)

ŽV **knifs** ķēriens; veikls gājiens; sk. štuks (73. lpp.)

VLV **triks** Trick *m* (– s; – s vai – e), Kniff *m* (– [e]s; –e) (1373. lpp.)

LLVV, LVV, ME, PV1942, ZĒV nav.

LRS **knipeles** кружева; см. mežģīnes (96.lpp.)

LLVV **knipele**, -es, dsk. ģen. -ļu, s.; novec. Mežģīne (4. Sēj., 283.lpp.)

MEP † **knipeles**, eine Art Spitzen (?); „*nuokars, ruotājums*” Wessen: *blūze... aplikta jaunām knipelēm* Kaudz. Jaunie mērn. laiki I, 82. *micīti sudrabiņa knipelēm* BW. 24463, 1. *tu, meitiņa, pasmējies zem baltām knipelēm; dažu dienu nuoraudāsi knipelītes valkājuot* 24812. Aus.-balt.-d. Knüppel, s. Sehwers. Unters. 54 f. (1. sēj., 631. lpp.)

ZĒV **knipele** „Knüttel (Mancelius, Lett.) < nd. *knüppel* „Knüttel”. (55. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939, ME nav

LRS **knoķis** лодыжка, щиколотка (96.lpp.)

KL лодыжка *anat.* potīte (408. lpp.)

KL щиколотка *anat.* Potīte (1351. lpp.)

ME **knuoķis**, 1) ein Auswuchs, Knorren; 2) [*knuoķis* Wolm.], der Knöchel: *es nuositu pirkstiem knuoķus* A.-Ottenhof. [Aus mnd. *knoke* „Knochen”(zur Bed. 1 vlg. mhd. *knoche* „Knorren”)? Oder gebildet auf Grund eines deminutivisch aussehenden **knuoķelis* (aus mnd. *knokel* „Knöchel”)?] (2. sēj., 251. lpp.)

MEP **knuoķis**, † 2); auch (mit *uō*) Lems., Seyershof: *guovīm mājās nākuot kāju knuokīši knikšķēja* Ruj.; † 3) eine Masseinheit von 4 -5 cm beim Messen eines Strickzeuges (eigentl. Wohl der Zeigef bis zum Knöchel!) Seyershof: *mest knuoķus. kāta gaŗums vīrieša zeķei seši vai septiņu knuoķi.* (1. sēj., 635. lpp.)

VLV **potīte** Knö'chel *m* (– s; –) (1235. lpp.)

ZĒV **knuoķis** „ein Auswuchs, Knorren, der Vorsprung des Knochens unter am Fuße” (Ulmann, Wb. I, 116) < nd. *knōk, knōke* „knochen”. (55. lpp.)

LLVV, LVV, PV1942, PV1939 nav

LRS **knope** 1. запонка; 2. пуговица; *см.* poga. (96. lpp.)

ME **knuopa** Dond., *knuope*, **knuopis** U., der Knopf. Der Pl. *knuopes*, blaue Flecken, Anschwellungen, Wunden infolge von Schlägen U. [*knuope* „Knopf” aus. mnd. *knōp* „Knopf”.] (2. sēj., 251. lpp.)

MEP **knuōpe** (unter *knuōpa*): *brunču knuopes* BW. 20219. *knuopē... sīkajām knuopītēm!* 5348, 5 var. (1. sēj., 635. lpp.)

ŽV **knope** poga (73. lpp.)

PV1939 **knope**, dsk. ģ. –pju (91. lpp.)

VLV **pog||a** Knopf *m* (- [e]s; - e); *p.* ir notrūkusi – der Knopf ist ab (abgefallen, abgerissen, abgesprungen); piespiest ~u – auf den Knopf drücken (1233. lpp.)

ZĒV **knuõpe** „Knopf” < nd. *knōp* „Knopf”. (56. lpp.)

LVV, PV1942, LLVV nav

LRS **krāga, krāģis** воротник (99. lpp.)

PV1942 **|krāga|**, apkaklīte (49. lpp.)

LLVV **krāga**, -as, s.; novēc. Apkakle (4 .sēj., 390. lpp.)

PV1939 **krāģis** (96. lpp.)

VLV **apkaklīte** Krágen *m* (- s; -); cietināta (cieta, stīva) a. – steifer (gestärkter) Kragen (744. lpp.)

ZĒV **krāga, krāģis** „Kragen”. (57. lpp.)

ŽV **krāgs** [**krāga, krāģis**] apkakle (75. lpp.)

ME, LVV

LRS **krāmēt** II vt перебирать; ~ies *vi* возиться, копаться (99.lpp)

KL **перебирать** *n. v. sk.* перебрать *p. v.*; ~ся 1. *sk.* перебраться *p. v.*; 2. *tikt pārļasītam*; 3. *Tikt pārcilātam, tikt pāršķirstītam*; 4, *poligr.* *tikt pārliktam, tikt saliktam no jauna*; 5. *sar.* *tikt izņemtam (vairāk nekā pienākas)* (699. lpp.)

KL **возиться**^b *n.v.* 1. *ņemties, trokšņot (par bērniem)*; 2. *sar.* *ņemties, nopūlēties*; в. *хозяйством* *ņemties ar saimniecību*; 3. *sar.* *tūļāties*. (98. lpp.)

KL **копать** *n. v.* rakt; uzrakt; к. яму rakt bedri; к. огород uzrakt sakņu dārzu; ~ся 1. *Rakņāties*; 2. *sar.* *tūļāties*; ~ся с укладкой вещей *tūļāties ar mantu salikšanu*. (372. lpp.)

LLVV **krāmēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju. 1. *trans.*; *sar.* *Izvietot (vairākus vai daudzus priekšmetus) noteiktā kārtībā; kārtot (kādu vietu, telpu)*. 2. *intrans.*; *vienk.* *Sist (kādam)*. (4.sēj. 394.lpp.)

LLVV **krāmēt** -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju. 1. *pārej.*: *sar.* *Likt, vietot (vairākus, daudzus priekšmetus); arī kraut. K. grāmatas plauktos. K mantas kaudzē. K. nost – novākt, ņemt (vairākus, daudzus priekšmetus)*. 2. *nepārej.*; *vienk.* *Sist (kādam)*. (402.lpp.)

ME **krāmēt**, -ēju, tr., kramen: *savas grabažas*. Refl. –tiēs, herumkramen sich beschäftigen: redzējuši viņu ap apzagtā svārkiem krāmējuoties A. XIII, 2, 127. Vēlāk viņš ar mājām vairs nekrāmējas MWM. X, 807. Ausdem Deutschen.

MEP **krāmēt**, † 2) schlagen: *krāmē² viņam pa ausi!* Oknist; † 3) „werfen” Seyershof: *k. luopam ar akrimu*. Refl. -*tiēs*, † 2) stibitzen AP.: *viņš ir varēns strā[d]nieks, tik ka nebūtu krāmējies!* (1. Sēj., 645. lpp.)

VLV **krāmen** *vi rakņāties, rakāties*. (352. lpp.)

ZĒV **krāmēt** „Kramen”. (57. lpp.)

PV1942, 1939 nav

LRS **kreptīgs** острый (*o tuuce*). (100.lpp.)

KL **остр||ый** 1. ass, smails; o. нож ass nazis; o. подбородок smails zods; o. угол mat. šaurs leņķis; o. ум ass prāts; o. запах ass prāts; o. соyc sīva mērce; 2. dzēlīgs; ~ая шутка dzēlīgs joks; 3. akuts; ~ое воспаление akuts iekaisums; 4. sasprindzināts, kritisks, krass; ~ое положение sasprindzināts stāvoklis; остро ставить вопрос nostādīt jautājumu krasi (635. lpp.)

PV1942, LVV, LLVV, ME, ZĒV

LRS **krītširmis** парашют (101. lpp.)

PV1942 |**krītširmis**|, izpletnis (50. lpp.)

LLVV **krītširmis**, -mja, v.: novc. Izpletnis. (4. sēj., 442. lpp.)

VLV **izpletn||is** Fällschirm *m* (– [e]s; – e); lēciens ar ~i – Fällschirmabsprung *m* (– [e]s; – e) (959. lpp.)

LVV, ME, ZĒV nav

LRS **kukņa** кухня; *см. virtuve* (102.lpp.)

LLVV **kukņa**, -as, s.; novc. Virtuve (4.sēj., 464.lpp.)

ME **kukņa**, kuknis LP.VI, 756, die Küche Kurl. (in Livl. *kēķis*). [Nebst li. kuknia] aus. r. кухня (2. sēj., 301 .lpp)

MEP **kukņa** : *kukņas* (Var.: *kēķa, nama*) *meita* BW. 12638 var. (1. sēj., 668. lpp.)

PV1939 **kukņa** (99. lpp.)

ŽV **kukņa** [**kuhņa**] virtuve (77. lpp.)

PV1942, LVV, ZĒV

LRS **kunde** клиент, покупатель, заказчик (102. lpp.)

ŽV **kunde** klients (78. lpp.)

VLV **klients** Kli|ént *m* (– en; – en); (pircējs, pasūtītājs) Kúnde *m* (– n; – n); bankas k. – Bánkkunde *m* (998. lpp.)

ZĒV **kunde** „Kunde (Handels-, Geschäftsfreund)”. (61. lpp.)

LLVV, LVV, PV1942, ME, PV1939 nav

LRS **ķekša** кухарка, повариха, стряпуха (104. lpp.)

PV1942 [ķēkša], virēja (51. lpp.)

LLVV **ķekša**, -as, s.: novēc. Virēja, virtuvēne. (4. sēj., 531. lpp.)

ME

VLV **virēja** Kō'chin *f* (– ; ..innen). (1413. lpp.)

VLV **ķekša** (virēja) Kō'chin *f* (– ; ..innen). (1025. lpp.)

ZĒV **ķekša** „Köchin” < nd. *köksch, kaksche* „Köchin”. (64. lpp.)

ŽV **ķekša** pavāre; kalpone (79. lpp.)

LVV, PV1939 nav

LRS **ķīķere** разг. телескоп; см. telescops (104. lpp.)

LLVV **ķīķeris**, -ra, v.; sar. Tālskatis (4sēj., 542. lpp.)

ME **ķīķeklis** Hug., ķīķere, ķīķeris [Dunika], das Fernrohr. (2. sēj., 388. lpp.)

VLV **telescops** Teleskóp *n* (– s; – e), Férnrohr *n* (– [e]s; – e). (1361. lpp.)

ZĒV **ķīķeris** „Fernrohr, Fernglas” (Wellig, Beitr. 57), „Feldmesser, Revisor” (Stender, Wb. I, 106 u. Ulmann, Wb. I, 109) „Gucker” (Mühlenb., Wb. II, 388) < nd. *kīker* „Fernrohr; Zuschauer, Zuseher”. (67. lpp.)

ŽV **ķīķere** [ķīķeris] tālskatis; binoklis (80. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV nav

LRS **ķisens** разг. подушка; см. spilvens. (105.lpp.)

ME **ķisens** [Selg., Wormen, Wandsen, Gr.-Essern, Bauske, Drosth., Lis., *ķisins* Wolm., PS., Trik., *ķisenis* Salis], das Kissen. Echt le. spilvens.

MEP **ķisenis** (unter *ķisēns*): *gultu taisa nuo raibiem ķiseņiem* BW. 30148. *dūnu spalvu ķisenīšus* 16313; „*zirgu rīku augšējā mīkstā daļa zirgam pie kakla*” Siuxt. (1. Sēj., 705. lpp.)

VLV **spilvens** Kissen *n* (– s; –). (1332. lpp.)

ZĒV **ķisens** „Kissen”. (67. lpp.)

ŽV **ķisens** spilnevs (81. lpp.)

PV1942, LVV, LLVV, PV1939 nav

LRS **ķit|e** замазка; ~ēt II vt замазывать замазкою. (105. lpp.)

KL **замазка** 1. aizsmērēšana; aizķitēšana; 2. ķite, tepe. (263. lpp.)

PV1942 |**ķite**|, tepe (52. lpp.)

LVV **ķite** dsk. ģen. ķišu, s. Tepe. Sveķu, eļļas, darvas ķ. Logu ķ. (425. lpp.)

LLVV **ķite**, -es, s.; parasti vsk. Tepe (549. lpp.)

ME **ķite** [*ķita* PS.] der Kitt. Entlehnt [nebst li. *ķitas* und estn *kitt.*] (2. sēj., 386. lpp.)

VLV **ķite** Kitt *m* (- [e]s; - e). (1028. lpp.)

PV1939 **ķite** (tepe) (102. lpp)

ZĒV **ķite** „Kitt”. 67. lpp.)

LRS **ķitelis** китель, балахон, халат. (105.lpp.)

PV1942 |**ķitelis**|, uzsvārcis (52.lpp.)

LVV **ķitelis** -ļa, v. Darba vai mājas virsvalks; uzsvārcis. Ārsta ķ. (425.lpp.)

LLVV **ķitelis**, -ļa, v. Virsvalks, uzsvārcis (549.lpp.)

VLV **uzsvārcis** [Berúfs]kittel *m* (- s; -), Berúfsmantel *m* (- s; -); ārsta u. - A'rztkittel *m* (1389. lpp.)

ŽV **ķitelis** rīta mētelis (81. lpp.)

ME PV1939, ZĒV nav

LRS **laube** разг. беседка; см. lajene. (107.lpp.)

KL **беседка** lajene (40. lpp.)

VLV **lajene** Láube *f* (- ; - n) (1033. lpp.)

PV1942, LLVV, LVV, ME PV1939, ZĒV nav

LRS **liste** лист, список (111. lpp.)

PV1942 **liste**, dzsk. ģen. listu (54. lpp.)

PV1939 **liste**, dsk. ģ. -stu (107. lpp.)

LLVV **liste**, -es, dsk. ģen. -stu, s.; sar. Blanka, anketa, arī saraksts. (4.sēj., 727.lpp.)

VLV **saraksts** Verzeichnis *n* (..ssez;..sse), Liste *f* (– ; – *n*); Register *n* (– *s*; –); alfabētisks *s.* – alphabetisches Register (Verzeichnis); klātesošo *s.* – Verzeichnis der Anwesenden, Präsénzliste *f*; (*strādnieku*) algu *s.* – Lóhnliste *f*; vēlētajū *s.* – Wählerliste *f*; laimestu *s.* – Gewinnliste *f*; stundu *s.* – Stúndenplan *m* (– [e]*s*; – *e*); vilcienu (kuģu) *s.* – Fährplan *m*; [izmantotās] literatūras *s.* – Literatúrnachweis *m* (– *es*; – *e*). (1291. lpp.)

LVV, ME, ZĒV nav

LRS **iona** разг. зарплата (113. lpp.)

LLVV **ione**, -es, dsk. ģen. -ņu, *s.*; novéc. Alga (4. sēj., 743. lpp.)

VLV **Lohn**, der (– [e]*s*; – *e*) 1. alga; atalgojums; atlīdzība; 2. *pārn.* alga, atmaksa. (377. lpp.)

MEP **luõne**, der lohn: tai tecēja luones duot BW. 5012. (1. sēj., 767. lpp.)

ZĒV **luõns, luõne** „Lohn” < nd. *lōn*. (75. lpp.)

PV1939, PV1942, ME nav

LRS **luftēt** II *vt* проветривать; *см.* vēdināt (113. lpp.)

VLV **vēdināt** 1. (*telpu, drēbes*) lü'ften *vt*; 2. (*vēcināt*) schwingen* *vt*; *v.* spārnus – die Flügel schwingen*; *v.* ar kabataslskatiņu – mit dem Taschentuch winken; *v.* asti – mit dem Schwanz wedeln (1399. lpp.)

PV1942, LLVV, LVV, ME, PV1939, ZĒV nav

LRS **lunte** фитиль. (113. lpp)

KL **фитиль** *v.* dakts; deglis (1300. lpp.)

ME **lunte**, Demin. verächtl. *luntele*, 1) eine kleine Lampe Etn. IV, 131; 2) die Lunte (hieraus entlehnt), der Schwanz MWM. II, 296; 3) [luntaga² Neu-Laitzen, die Peitsche Mar. n. RKr. XV,124.(2.sēj., 514. lpp.)

VLV **deglis** 1. (*šķirdu vai gāzveida vielu dedzināšanai*) Brénner *m* (– *s*; –); gāzes *d.* – Gásbrenner *m*; 2. (*spridzeklim, šāviņam*) Zü'nder *m* (– *s*; –); (*auklas veidā*) Lunte *f* (– ; – *n*); laika *d.* Zéitzünder *m*; 3. (*dakts*) Docht *m* (– [e]*s*; – *e*). (841. lpp.)

ZĒV **lunte** „Lunte” (Voc. pro qu. et qu. 115 u. Wb. v. J. 1782). (74. lpp.)

PV1942, LVV, LLVV, PV1939 nav

LRS **lustes** разг. развлечения; *см.* jautģbas. (113. lpp.)

LLVV **luste**, -es, dsk. ģen. -stu, s.; novec. Prieks, jautrība, arī izprieca. (756. lpp.)

ME II **luste**, die Lust: *luste man, liela luste ar kundziņu kaŗā iet* BW. 32102. [Nebst estn. *lust* aus mnd. *lust*.]

MEP I **luste** (gew. Plur. *lustes*): auch AP., Ermes, Heidenfeld, kalnemois, Lubn., Meselau, N.-Peb., Orellen, Prl., Ramkau, salisb., Sessw., Seyershof, Trik.; *izmin smilgas, izmin lustes, lai aug man tīri rudzi!* BW. 32560, 12 var.

VLV **Lust**, die (– ; –) 1. prieks; patika; bauda; L. am Lernen – patika mācīties; seine L. an etw. haben – priecāties par kaut ko; 2. tieksme; vēlēšanās; kāre; L. zu etw. haben – vēlēties kaut ko; gribēt kaut ko; 3. *dsk.* baudkāre; miesaskārība. (381. lpp.)

ZĒV **luste** „die Lust, das Vergnügen”. (75. lpp.)

ŽV **luste** patika, piem.: man nav luste tur iet (87. lpp.)

PV1942, LVV, PV1939 nav

LRS **lustīgs** разг. весёлый ж см. jautrs.

ŽV **lustīgi** jautri; priecīgi, piem.: salaist lustīgi (87. lpp.)

MEP **lustīgs**, † 2) lustīgais (als Substantiv) Dunika, die Quadrille. (1. sēj., 763. lpp.)

VLV **jautrs** froh, fröhlich, lústig, héiter; fróhgemut, wóhlgemut; múnter, fidél. (976. lpp.)

LLVV **lustīgs**, -ais; s. -a, -ā; apst. Lustīgi; novec. Priecīgs, jautrs. (4. sēj., 756. lpp.)

ZĒV **lustīgs** adj. „lustig”. (75. lpp.)

PV1939 nav

LRS **ļulķis** 1. рожок, соска; 2. трубка. (114.lpp.)

KL **рожок** 1. radziņš; газовой р. gāzes radziņš; слуховой р. klausāmā taure; детский р. bērna pudelīte; 2. *muz.* rags; taure. (1044. lpp.)

KL **соска** knupis (1144. lpp.)

KL **трубк|а** 1. caurulīte; caurule; 2. pīpe; 3. (*telefona*) klausule; положить ~у nolikt klausuli. (1237. lpp.)

ME **ļulķis** C., [N.-Peb., PS.], Etn. I, 34, [Grūnh., Üxkül], *ļulķis* U., MWM. X, 272, [Ruj. (in Ruj. mit /), Bres., Mar., *ļulķis* N.-Schwanb.], *ļulķene* Smilt., acc., s. *ļulķeni* RA., eine kleine Pfeife, die man nicht aus dem Munde legt; *dēls smēķēja mazu ļulķīti* JK. V, 119; [ļulķis Muremois, Kalz., *ļulķis*² Gr.-Rönnen, eine hässliche Pfeife. In Sehren = *ļulķis* 2.] Aus poln. *lulka* [od. wruss. *люлька* dass.] (2.sēj., 542.lpp.)

LLVV **ļulķis**, -ķa, v. ; sar.; niev. Tas (piemēram, pīpe, cigarete, papiross), ko smēķē. (5.sēj., 32.lpp.)

ŽV **ļulķis** 1. cigarete; 2. zīdaiņa pupiņš (88.lpp.)

PV1939 **ļulķis** (111. lpp.)

PV1942, LVV nav

V LV **knupis** Schnüller *m* (– s; –), Lútscher *m* (– s; –). (1000. lpp.)

ZĒV nav

LRS **māga** 1. зоб; 2. разг. желудок; см. kuņģis. (114. lpp.)

PV1942 |**māga**|, kuņģis, guza (55. lpp.)

ME **māga**, n. U. auch *māģis*, 1) der Magen: *man māga sāp* Kand.; 2) der Kropf eines Vogels; 3) das fleischige Unterkinn Salisb., Allend. n. U.; 4) *gaṛā māga*, der Mittelfinger in der Kindersprache RKr. III, 1, 28 (zu dieser Bed. vlg. *mādža*). [In der Bed. 1 – 3 aus mnd. *mage* „Magen“.] (2. sēj., 577. lpp.)

MEP **māga**, 2): *pilna m. kukainīšu* BW. 2504; 3): die Wamme Karls. (1. sēj., 789. lpp.)

LLVV **māga**, -as, s.; sar. Kuņģis. (5. sēj., 39. lpp.)

ŽV **māga** kuņģis (89. lpp.)

VLV **Māgen**, der (– s; –) kuņģis ; (*putniem*) šķilvis; auf nüchternen M. – tukšā dūšā; der Magen knurrt – vēders rūc (*aiz izsalkuma*). (382. lpp.)

ZĒV **māga** „Magen“ < nd. *māg* „Magen“, Wb. v. J. 1782 „Mahga“. (77. lpp.)

LVV, PV1939 nav

LRS **mālderis** маляр; см. krāsotājs. (115. lpp.)

ME **mālderis**, der Maler. Dafür jetzt *krāsuotājs*, der Zimmermaler, *gleznotājs*, der Kunstmaler. [Nebst estn. *māl(d)er* aus. mnd. *maler*; zum *d* s. le Gr. 178.] (2. sēj., 581. lpp.)

LLVV **mālderis**, -ra, v. 1. novec. Krāsotājs (2); arī gleznotājs. 2. sar.; niev. Slikts, parasti nekvalificēts, krāsotājs; slikts, parasti neprofesionāls, gleznotājs. (5. sēj., 71. lpp.)

ŽV **mālderis** krāsotājs (90. lpp.)

VLV **krāsotājs** Fä'rber *m* (– s; –); (*sienu u. tml.*) Máler *m* (– s; –), A'nstreicher *m* (– s; –); 2. (fotogrāfijā) Tónfixierbad *n* (– [e]s; – er). (1013. lpp.)

ZĒV **mālderis** „Maler“ (Manuale lett.- germ. u. Depkin 879) < mnd. *māler*. (77. lpp.)

PV1942, LVV, PV1939 nav

LRS **nāburgs** *разг.* сосед; *см.* kaimiņš (123. lpp.)

ŽV **nāburgs** kaimiņš (96.lpp.)

ME **nāburgs** auch *nāburdzietis*, f. *nāburdze*, *nāburdziete*, *nāburdzniece* Smilt., [*nāburdzīša* Leijerk. I, 93], der Nachbar, die –in: *dzīvuoja divi nāburgi, divas nāburdzes. lustējat, nāburdzieši!* BW. 10200 [Nest. estn. *nābur wohl* aus dem Niederdeutschen (vgl. and. *nābūr*), uns zwar dürfte die le. Form mit Metathese aus einer ältern (nd.) Form *nāg(e)būr* entstanden sein.]

ŽV **nāburgs** kaimiņš (96. lpp.)

VLV **kaimiņ||š** Náchbar *m* (– s vai – n; – n); ~os – in der Nachbarschaft; dzīvot ar kādu ~os – mit j-m Tür an Tür wohnen; draudzīgās ~ attiecības – gutnachbarliche Beziehungen; ~u ļaudis – Náchbarsleute (*pl*); ~u (*tuvējs*) benáchbart. (981. lpp.)

ZĒV **nāburgs** „Nachbar“, vgl. and. *nābūr* „Nachbar“. (83. lpp.)

PV1942,LLVV, LVV, PV1939 nav

LRS **noģiftēt** II vt отравить. (131. lpp.)

KL **отравить** *p. v.* 1. noindēt; 2. saindēt; o. газами saindēt ar gāzēm; o. сознание религией saindēt arziņu ar reliģiju; ~ся 1. noindēties; 2. saindēties; ~ся несвежими продуктами saindēties ar veciem produktiem. (663. lpp.)

ŽV **ģifte** [ģifts, ģipte, ģipts, jifts, jipts] inde (53. lpp.)

PV1942 [ģifts], inde (39. lpp.)

VLV **inde** Gift *n* (– [e]s; – e); ~es zobs – Gíftzahn *m* (– [e]s; – e) (934. lpp.)

ZĒV **ģipte** „Gift“ (Ulmann, Wb. I, 74; Wb. v. J. 1782).

LVV, LVV, ME, PV1939 nav

LRS **nosmādēt** II vt побрезговать. (134. lpp.)

LLVV **nosmādēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. Nopelt, noniecināt, apsmādēt. (5. sēj., 680. lpp.)

ME **nùosmādēt**, tr., herabsetzen, heruntermachen: *arājiņu nuosmādēji* BW. 14767. (2. sēj., 854. lpp.)

VLV **noniecināt** herábsetzen *vt*; herábwürdigen *vt*; verä'chtlich behándeln; (*kāda nopelnus*) herábmindern *vt*, schmā'lern *vt*. (1130. lpp.)

ZĒV **smādēt** „tadeln, schmāhen, verachten“ < mnd. *smāden* „verschmāhen“. (112. lpp.)

PV1942, LVV, PV19395 nav

LRS **nosmērēties** измазаться. (134. lpp.)

PV1939 **smērēt** II⁴, -ēju, -ēju. (182. lpp.)

PV1942 |**smērēt**|, ziest, triept. (78. lpp.)

ŽV **smērēt** 1. sist; 2. kukuļot. (138. lpp.)

LVV **smērēt** -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju, pārej.; sar. 1. Darīt netīru (ko) savalkājot, notriepjot; traipīt. 2. Ziest, triept (ko uz kā); arī eļļot (ko). S. maizi (aizdaru uz maizes). S. mālus mūra plaisās. S. ratus. Iet kā smērēts – darbojas, arī notiek viegli, bez kavēkļiem.

LLVV **smērēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. 1. Ziest.2. panākt, būt par cēloni, arī pieļaut, ka (kas) kļūst netīrs; traipīt. 3. Dot, pārdot, parasti ar viltu (ko mazvērtīgu, nederīgu). (46.lpp., 7₂. Sēj.)

VLV **smērēt** schmieren vt; iet kā ~ēts – es geht wie geschmiert; nav vērts rokas s. – es lohnt nicht die Mühe, das ist nicht der Mühe wert (1327. lpp.)

ZĒV **smērēt** „schmieren” < mnd. *smēren* „schmieren”. (112. lpp.)

LRS **nošķipelēt** II vt сгрести лопатой. (135. lpp.)

LLVV **šķipele**, -es, dsk. ģen. -ļu, s.; sar. Lāpsta (1). (7₂. sēj., 374. lpp.)

ME **šķipele** Bers., Kalz., Stelphenhof, Walk, Wolm., auch *šķipelis* U., == *lāpsta*, die Schaufel: *lai šķipelis maksā* L., lass es der Totengräber bezahlen! „*liekšķerīte*” Zaļmuiža n. Latv. Saule S. 168. Nebst estn. *kūhwel* aus. mnd. schuffel. (4. sēj., 42. lpp.)

ME **šķipelēt**, -ēju, scaufeln L., U. Aus mnd. schufellen. (4. sēj., 42. lpp.)

ŽV **šķipele** plata, iedobta lāpsta; liekšķere (147. lpp.)

ŽV **šķipelēt** strādāt ar šķipeli (147. lpp.)

VLV **Spáten** m (- s; -); Scháufel f (-; - n); Schíppe f (-; - n). (1033. lpp.)

ZĒV **šķipelēt** „schaufeln” < nd. *schüffeln* „schaufeln”. (133. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV nav

LRS **paģērēt** III vi требовать, потребовать; см. pieprasīt (139. lpp.)

LLVV **paģērēt**², paģēru, paģēri, paģērē, pag. paģērēju; trans.; novēc. Pieprasīt, arī pavēlēt, parasti stingri, kategoriski (6₁. sēj., 148. lpp.)

ME I **paģērēt**, [paģēru C., Schujen, Jürg., N.-Peb., Kl., Selg., *paģēru* Wolm., PS., Salis, Widdrisch, Bers., Lis., Kreuzb., Dond., Gr.-Essern, Wandsen, Behnen, Warki., prt. *paģērēju*], tr., begehren (hierauf umgebildet), verlangen: *viņš nuo manis paģēr 100 rubļu*. (3. sēj., 33. lpp.)

MEP **paġērēt**, † refl. *-tiēs*, sich (dat.) fordern Siuzt: *tā jau nepaġēries, bet saki: kuo ieduos, ar tuo būs mierā!* † Subst. *paġērējums* Pumpurs Raksti II, 229, die Forderung. (2. sēj., 136. lpp.)

ŽV **paġērēt** uzstājīgi pieprasīt (108. lpp.)

VLV **pavēlēt** befēhlen* vt; hēißen* vt; (dot rīkojumu) ánordnen vt; verfü'gen vt vai vi; gebieten* vt *poēt*; p. kādam iet – j-m zu gehen befēhlen*, j-n gehen hēißen*; p. veikt pasākumus – Maßnahmen anordnen; p. kādam ierasties – j-n herbeordern. (1201. lpp.)

PV1942, LVV, PV1939, ZĒV nav

LRS **paltraks** *пазг. кафтаг; см. zatars*. (141. lpp.)

KL **кафтаг** kaftans (gari zemnieku svārki). (346. lpp.)

LLVV **paltraks**, -a, v.; sar. Garš, plats virrsvārks (61. sēj., 219. lpp.)

ME **paltraks**, grew. Pl. paltraki, ein grosser Überrock, Mantel Karls.: *paltraks – līdzens biezas pelēkas vadmalas mantelis ar lielu apkakli, kas sniedzas līdz pusmugurai, pat līdz juostas vietai: gažums līdz puslielu* RKr. XVII, 30. *Uzvelc vēl kādu paltraku, ka nenuosalsti!* Matkuln. Aus mnd. *paltrock*. (3. sēj., 63. lpp.)

MEP **paltraks**: plur. *paltraki* „ein Mantel mit Kragen” Bartau, „der einfache, grobe Mantel bei der Arbeit” Spiess; *cīrulītis... ar pelēku paltraciņu* BW. 2666. – kuoka paltraki, scherzhafte Bebenennung des Sarges Spiess. (2. sēj., 152. lpp.)

ŽV **paltraks** [**faltraks**] ķitelis; apmetnis (109. lpp.)

ZĒV **paltraks** „ein weiter Überrock” < mnd. *paltrock* „langer (faltiger) Überrock, Regenrock”. (85. lpp.)

PV1942, LVV, PV1939 nav

LRS **paps, papuks, papus** *папа, папаша*. (142. lpp.)

LLVV **paps**, -a, v.; sar. Tēvs. (61. sēj., 277. lpp.)

ME **papis, paps**, Demin. Papiņš, schwarzes Wasserhuhn, Blässhuhn (*fulica atra*) Natur. XXXVII, 172. (3. sēj., 81. lpp.)

ŽV **paps** [**papa, papus**] tēvs (110. lpp.)

PV1942, LVV, PV1939 nav

LRS **parašut||ists** *парашютист; ~s парашют*. (142. lpp.)

LLVV **parašutists**, -a, v.; parašutiste, -es, dsk. ģen. -stu, s. Cilvēks, kas izlec ar izpletņi; sportists, kas specializējies lēkšanā ar izpletņi; izpletņlēcējs. (6₁.sēj., 298.lpp.)

PV1942 **parašutists**, izpletņa lēcējs (64.lpp.)

ME, LVV, PV1939 nav

LRS **pastellēt** *разг.* заказать; *см.* pasūtīt. (147.lpp.)

ME **pastellēt** tr., [herbescheiden, senden], bestellen: drēbes, preces, grāmatas, laikrakstus. (3.sēj., 108.lpp.)

MEP **pastellēt**: *tie ir viegli p.* (zu schicken) BW. 4174, 2 var. (2. sēj., 176. lpp.)

ŽV **pastellēt** pasūtīt (111. lpp.)

VLV **pasūtīt** bestellen *vt*; (*laikrakstus – arī*) abonnieren *vt*; (*likt izgatavot*) in Auftrag geben* (1195. lpp.)

PV1942, LVV, LLVV, ZĒV nav

LRS **pendelis** маятник; *см.* vēzēklis. (150. lpp.)

PV1942 |**pendele**| svārsteklis [pulkstenim] (67. lpp.)

PV1939 **pendelis**, -ļa (148. lpp.)

LLVV **pendelis**, -ļa, v.; sar. Svārsts (parasti pulkstenim). (6₁. Sēj., 603. lpp.)

ŽV **pendelis** svārsts (112. lpp.)

VLV **svārsteklis** Péndel *n* (– s; –). (1345. lpp.)

LVV, ME, ZĒV nav

LRS **pigor||i** *разг.* шутки; ~nieks *разг.* шутник. (151. lpp.)

LLVV **pigori**, -u, vsk. Pigors, -a, v.; sar. Joki, arī aušības. (6₂. sēj., 171. lpp.)

ME **piguōri**, *pigūres* U., *piguri* Salis, der Spass; Narreteien, Hanswurstiaden U.; *vai tie nav gatavie piguori?* Seibolt MWM. VI, 639. *Dzīvi piguori!* MWM. X, 8. Wohl z nächst aus. d. *Figur(en)*. (3. sēj., 212. lpp.)

ŽV **pigori** [pigoriņi] joki (117. lpp.)

VLV **Figúr**, die (– ;– en) 1. *daž. noz.* figūra; 2. Stāvs, augstums; ein Bild in ganzer F. – [foto]uzņēmums visā augumā; eine komische (lächerliche) F. machen (abgeben) – atstāt komisku (smieklīgu) iespaidu. (221. Lpp)

ZĒV **piguōri** „Spaß, Narreteien, Hanswurstiaden” < d. *Figuren*. (88. lpp.)

PV1942, LVV, PV1939 nav

LRS **pindel**||e *разг. см. sainis скарб.* (151. lpp.)

LLVV **pindele**, -es, dsk. ģen -ļu, s.; sar. Sainis, pauna. (62. sēj., 195. lpp.)

ME **pindele**, **pindelī** PS., das Bündel; *žīda nasta ar sīkām lietām* Etn. II, 49; der Pl. pindeles, (ärmlicher) Kram: *tai kastē jau ir visas manas pindeles* Ļaud., Bers. Wohl durch livische Vermittelung aus. d. *Bündel*; oder auf Grund einen *p*- ähnlichen deutschen Aussprache des *B*-? (3. sēj., 219. lpp.)

MEP **pindele**: auch Dunika; Demin. *pindelīte* Lubn., n. FBR. XVII, 128. Aus d. dial. *Pindel* n. Schwes Unters. 88. (2. sēj., 234. lpp.)

ŽV **pindele** pauna, sainis (118. lpp.)

VLV **Bü'ndel** *n* (- s; -); (paka) *Pakēt n* (- [e]s; - e). (1279. lpp.)

ZĒV **pindele**, **pindelī** „Bündel“ (Mühlenb., Wb. III, 219) < d. *Pindel* „Bündel“, vgl. Frischbier, Wb. II, 188; Mitzka, Studien z. balt. Deutsch 22; Bielenstein, Ein glückliches Leben 4. (88. lpp.)

PV1942, LVV, PV1939 nav

LRS **pindzele** *разг. вертихвостка* (151. lpp.)

LLVV **pindzele**, -es, dsk. ģen. -ļu, s.; sar. 1. Ota. 2. niev. Vieglprātīga, nenopietna sieviete. (62. Sēj., 195.-196. lpp.)

ŽV **pindzele** 1. tūļa; 2. meitene (nievājoši); ota (118. lpp.)

ME **pindzele**, 1) der Pinsel; 2) Schimpfwort für ein mannstolles Mädchen N.-Peb. (3. sēj., 219. lpp.)

LVV nav

LRS **pinzel**||e *кисть (маляра); ~ēt II vt разг. красить.* (152. lpp.)

PV1942 |**pindzele**|, ota, sarene (68. Lpp.)

PV1939 **pindzele** (ota jeb sarene) (150. lpp.)

LLVV **pindzele**, -es, dsk. ģen. -ļu, s.; sar. 1. Ota. 2. niev. Vieglprātīga, nenopietna sieviete. (62. Sēj., 195.-196. lpp.)

MEP † **pindzele**, = *piņdzele* 1: *sudraba pindzelīte* BW. 34203. (2. sēj., 235. lpp.)

ŽV **pindzele** 1. tūļa; 2. meitene (nievājoši); ota (118. lpp.)

ME **pindzele**, 1) der Pinsel; 2) Schimpfwort für ein mannstolles Mädchen N.-Peb. (3. sēj., 219. lpp.)

VLV Pīnsel *m* (– s; –); otas vilciens – Pīnselstrich *m* (– [e]s; – e); bārdas o. – Rasiērpinsel *m*. (1155. lpp.)

ZĒV **pindzele** (Ulmann, Wb. I, 201), *pinzelis* (Depkin, Wb. 1056) „Pinsel”. (88. lpp.)

LVV nav

LRS **piņģerots** напёрсток; *см.* uzpirkstenis. (152.lpp.)

LLVV **piņģerots**, -a, v.; novēc. Uzpirkstenis. (62. Sēj., 198.lpp.)

MEP **piņģeruōts**, der Fingerhut: *tam* (scil.: *skruoderim*) *vajaga piņģeruota* BW. 21108. (2. sēj., 235. lpp.)

ŽV **piņģerots** 1. šuvējas uzpirkstenis; 2. degvīna glāzīte (118. lpp.)

ZĒV **piņģerūte** „Fingerhut (digitalis)” Mag. IV, 2, 55; RKr. II, 70) < d. *Fingerhut*” (digitalis)”. (89. lpp.)

PV1942, LVV, ME, PV1939 nav

LRS **pieliekamais kambaris** кладовая, чулан. (154. lpp.)

PV1942 **kambaris**, -ra (44. lpp.)

LLVV **kambaris**, -a, v. 1. novēc. Atsevišķa (parasti neliela) telpa (Piemēram, dzīvošanai, darbam, viesu uzņemšanai); istaba. 2. novēc. Atsevišķa telpa (retāk celtne) saimnieciskām vajadzībām. Mantu k. Pieliekamais k. (4. sēj., 113.lpp.)

LVV **kambaris**, -ra, v. 1. novēc. Neliela istaba, arī cita telpa. Iet no lielās istabas kambarī. Rijas k. Pieliekamais k. – neliela telpa produktu glabāšanai. Moku k. – ieslodzījuma un spīdināšanas telpa. 2. Anatomijā – viens no diviem sirds dobumiem, kas atrodas tuvāk sirds galotnei. Labais, kreisais sirds k. (356. lpp.)

ME **kambaris**, auch *kambars* [Salis], *kammaris* [Ruj.], *kammaris*, *kamburis* [Drosth.], die Kammer; das Zimmer des Wirtes: *es iegāju kambarī pie saimnieka. krāsns kambaris*, n. U. das Wirtzimmer; im Gegensatz zum *saltais* od. *pieliekamais kambaris*, die Ablege- od. Handkammer. Richtiger jedoch ist wohl *krāsns* od. *krāss kambaris* im A. XVI, 377 erklärt: *vecos laikuos, kas vēl dzīvoja rijās, tad dažu reizi pie pēdējām piebūvēja kambaŗus dzīvošanai; bet tā kā šuo kambaŗu krāsniņm nebija skursteņu, kur dūmiem iziet, tad nuo kambaŗa kādu daļu atšķīra ar sienu un šai atšķirtā daļā atradās dzīvojamā kambaŗa krāsns mute jeb caurums, kamēr krāsns dibins bija dzīvojamā kambarī. dzirnu kambaris*, die Kammer für die alte Handmühle: *maļam dzirnu kambarī* BW. 7992; *naudas k.*, die Schatzkammer; *liķu* od. *kaulu k.*, das Beinhaus; *kaulu kambaris*, ein magerer,

knochiger Mensch od. ein solches Tier: *tik vājš* od. *izdilis kâ kaulu kamaris. ēzelis bija stīvs un līks kâ pats kaulu kamaris* LP. VII, 110. *Vecais kaulu kamburi, kuo tu tik ilgi dzeri?* LP. VI, 226. In Livl. *kambaris*, der Versammlungsort der Herrnhuter; *baznīcas k.*, die Sakristei St. *spraigas (cietā smiltī) te (Pastendes pagastā) dēvē par Māras kambariem* LP. VII, 645. [Nebst li. *kambarys* und estn. *kammer* od. *kamber* aus mnd. *kamer*.] (2. sēj., 149.lpp.)

PV1939 **pieliekamais kamaris** (151. lpp.)

ZĒV **kambaris** „Kammer“ < mnd. *kamer*. (45. lpp.)

LRS **piestīkēt** II vt пришить, удлинить. (156. lpp.)

LLVV **piestīkēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. 1. Piestiprināt (ko), parasti piešujot, lai pagarinātu, paplatinātu auduma, apgērba gabalu. 2. Piemaksāt (parasti savu daļu). (62. sēj., 140. lpp.)

ME **stīkēt**, -ēju, 1) aus Stücken zusammensetzen Salis; 2) sticken U.: *stīkēju, adīju* (Var.: *adīju, rakstīju*) BW. 7157 var. Refl. -*tiēs*, streiten, sich brasseln, prozessieren W.-Livl. n. U. *stīkēt* 1 aus mnd. *stucken* dass.; *stīkēt* 2 nebst estn. *tikkima* aus mnd. *sticken* dass.; *stīkēties* wohl zu *stīkis* I 2. (3. sēj., 1067. lpp.)

VLV **piestīkēt** (*kādu gabalu*) ánstücken vt; (sīkus gabaliņus) ánstückeln vt. (1221. lpp.)

ZĒV I. **stīkēt** „sticken“ (Ulmann, Wb. I, 281). (122. lpp.)

ZĒV II. **stīkēt** „aus Stücken zusammensetzen“ (Mühlenb., Wb. III, 1067) < nd. *stücken* „aus Stücken zusammensetzen“. (122. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV nav

LRS **placis** *разг.* площадь. (156. lpp.)

ME I **placis** Stenden „lēviņš siena“. Zu *plakt*?

ME II **placis**, der Platz, Raum; nebst. estn. *plat`s* aus dem Deutschen. (3. sēj., 314. lpp.)

ŽV **placis** laukums; vieta (119. lpp.)

MEP II **placis**: *sētas placi* (a. s.) BW. 14191, 5. *uz tirgus plača* 20752. (2. sēj., 281. lpp.)

VLV **laukum|s** 1. Platz *m* (- es; - e); sporta l. – Spórtplatz *m*; tenisa l. – Ténnisplatz *m*; nolaišanās l. *av.* – Lándeplatz *m*, Flúglandeplatz *m*, Fliegerlandeplatz *m*; 2. *mat.* Flä'che *f* (- ; - n); ~a mērs - Flä'chenmaß *n* (- es; - e); 3.: [gaišs] l. [dzīvnieka pierē] – Blésse *f* (- ; - n). (1034. lpp.)

ZĒV **placis** „Platz“ (Weigel, Wb. 125; Ulmann, Wb. I, 205). (90. lpp.)

PV1942, LLVV, LVV, PV1939 nav

LRS **pleķis** пятно; *см.* traips, plankums, laukums^b. (157. lpp.)

LLVV **pleķis**, -ķa, v.; sar. 1. Apstrādājams zemes gabals; arī kādas teritorijas vieta, laukums. 2. Traips, arī plankums. (62. sēj., 265. lpp.)

ZĒV**pleķis [fleķis]** traips (120. lpp.)

VLV **traip|s** Fleck *m* (- [e]s; - e) Flécken *m* (- s; -); (*tintes vai krāsu – arī*) Klecks *m* (- es; - e); tauku t. – Féttfleck *m*; izņemt ~us – Flecken entfernen; entflécken *vt*; ~u izņemšanas līdzeklis – Fléckenentferner *m* (- s; -); kauna t. *pārn.* – Schándfleck *m* (1370. lpp)

VLV **laukum|s** 1. Platz *m* (- es; - e); sporta l. – Spórtplatz *m*; tenisa l. – Ténnisplatz *m*; nolaišanās l. *av.* – Lándeplatz *m*, Flúglandeplatz *m*, Fliegerlandeplatz *m*; 2. *mat.* Flä'che *f* (- ; - n); ~a mērs - Flä'chenmaß *n* (- es; - e); 3.: [gaišs] l. [dzīvnieka pierē] – Blésse *f* (- ; - n). (1034. lpp.)

ZĒV I. **pleķis** „Fleck vom Eingeweide” (Elger, Dict. 77, Omasum, pleki”) < d. *Fleck*, das in spätmind. Zeit auch ein „Stück vom Magen oder Eingeweide” bedeutete (vgl. Kuttelfleck), vgl. *bleķis* in derselben Bedeutung. (91. lpp.)

ZĒV II. **pleķis, pleķe** „Fleck” (Ulmann, Wb. I, 205). (91. lpp.)

PV1942, LVV, ME, PV1939 nav

LRS **pletdzelzs** *f* утюг; *см.* gludeklis. (157. lpp.)

VLV **gludeklis** Bü'geleisen *n* (- s; -), Plä'tteisen *n* (- s; -); g. ar automātisku temperatūras regulētāju – Réglerbügeleisen *n*; g. ar ūdenstvertni – Dampfbügeleisen *n* (888. lpp.)

PV1942, LVV, PV1939 nav

LRS **pletēt** II *vt* гладить, утюжить; *см.* gludināt. (157. lpp.)

LLVV **pletēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; novc. Gludināt. P. veļu. (62. sēj., 271. lpp.)

ME **pletēt**, -ēju, 1) plätten; 2) prügeln, *ar paplatu sitamuo pērt* Tirs. n. RKr. XVII, 73; in der Bed. 2 wohl von *plete* abgeleitet. (3. sēj., 337. Lpp.)

MEP † II **pletēt**, unnützes Zeug schwatzen Lixna. (2. sēj., 292. lpp.)

ŽV **pletēt** 1. gludināt; 2. ātri braukt vai skriet (120. lpp.)

VLV **gludin|āt** bü'geln *vt*, plä'tten *vt*; ~āmais dēlis - Bü'gelbrett *n* (- [e]s; - er), Plä'ttbrett *n* (888. lpp.)

ZĒV **pletēt** „plätten, glatt machen (bes. Wäsche)”, (Wb. v. J. 1782). (92. lpp.)

PV1942, LVV, PV1939 nav

LRS **pletīzeris** см. pletdzelzs (157. lpp.)

LLVV **pletīzeris**, -ra, v., arī pletīzers, -s, v.; novec. Gludeklis (62. sēj., 271. lpp.)

ME **pletīzeris**, pletīzars PS., das Plätteisen. Nebst li. *pletzyzeris* aus dem Niederdeutschen. (3. sēj., 337. lpp.)

VLV **gludeklis** Bü'geleisen *n* (-s; -), Plä'tteisen *n* (-s; -); g. ar automātisku temperatūras regulētāju – Réglerbügeleisen *n*; g. ar ūdenstvertni – Dampfbügeleisen *n* (888. lpp.)

ZĒV **pletīzeris** „Plätteisen (Bügeleisen)”. (92. lpp.)

PV1942, LVV, PV1939 nav

LRS **plinte** ружьё. (157. lpp.)

LLVV **plinte**, -es, dsk. ģen. -šu, s.; novec. Šautene. (62. sēj., 278. lpp.)

LVV **plinte** dsk. ģen. -šu, s.; sar. Šautene. Šaut ar plinti. (637. lpp.)

MEP **pliñte**: auch BW. 31928. (2. sēj., 296. lpp.)

VLV **šauten**||e Gewéhr *n* (-[e]s; -e); (*medību*) Flinte *f* (-; -n); pašlādētāja š. – Sélbstladegewehr *n*; mācību š. - Übungsgewerh *n*; ~es aizslēgs – Gewéhrschloss *n* (-es; -er) (1349. lpp.)

ZĒV **plinte** „Flinte”. (92. lpp.)

PV1942, ME, PV1939 nav

LRS **plažs** пляж. (158. lpp.)

PV1942, ME, LLVV, LVV, PV1939 nav

LRS **pretģifts** противоядие (160. lpp.)

ŽV **ģifte** [ģifts, ģipte, ģipts, jifts, jipts] inde (53.lpp.)

PV1942 [ģifts], inde (39.lpp.)

VLV **inde** Gift *n* (-[e]s; -e); ~es zobs – Gíftzahn *m* (-[e]s; -e) (934.lpp.)

ZĒV **ģipte** „Gift” (Ulmann, Wb. I, 74; Wb. v. J. 1782).

LVV, LVV, ME, PV1939 nav

LRS **punktierēt** комбинировать, придумывать. (162. lpp.)

ŽV **punktierēt** [funktierēt] domāt; plānot (124. lpp.)

PV1942, LLVV, LVV, ME, PV1939, ZĒV nav

LRS **rent||ēt** II *vt* арендовать; ~nieks арендатор; *см.* помниекс. (167. lpp)

LLVV **rentēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; novēc. Nomāt (nekustamu īpašumu, parasti zemi, laiku saimniecību). (62. sēj., 616. lpp.)

LVV **rentēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju, pārej. Nomāt (nekustamu īpašumu, zemi). (673. lpp.)

ME **rentēt**, -ēju, tr., arrendieren, pachten: *zemi, muižu, mājas*. (3. Sēj., 512. lpp.)

PV1939 **rentēt** II⁴, -ēju, -ēju (165. lpp.)

ZĒV **rente** „Arrende, Pacht” (Elger, Dict. 196) < mnd. *rente*. (99. lpp.)

PV1942 nav

LRS **rijole** *разг.* полки (*для посуды*); *см.* plaukts. (167. lpp.)

ME **rijuōlis** Serbigal, Salis, das Regal: *kambarī esuot bijis liels rijuolis grāmatu pilns* LP. VI, 432. *uz rijuoli* (*gew.: uz rijuoļa*) *meklējamo atradīsi* VI, 870. Entlehnt nebst estn. *rīol*. (3. sēj., 524. lpp.)

MEP **rijuōlis**: n. Schwerts Unters. 101 aus nd. *riole* „Regal”. (2. sēj., 371. lpp.)

ZĒV **rijuōlis** „Regal” < nd. *riole* „Regal”. (101. lpp.)

PV1942, PV1939, LLVV, LVV nav

LRS **rīm||e** 1. *уст.* рифма; *см.* atskaņa; 2. (*плохое*) стихотворение; ~ju kalejs стихоплēt; ~et II *vt* рифмовать. (167. lpp.)

LLVV **rīme**, -es, dsk. ģen. -mju, s.; iron. Dzejolis, pants, parasti diletantisks, nemākulīgs. Kalt rīmes (arī pantus) – neprasmīgi, netalantīgi dzejot. Rīmju (arī pantu) kalējs- neprasmīgs, neapdāvināts dzejnieks. (62. sēj., 655. lpp.)

LVV **rīme**, dsk. ģen. rīmju, s.; sar. 1. Atskaņa. 2. Slikts, bezsaturīgs dzejolis. Rakstīt rīmes. (677. lpp.)

ME I **rīme**, der Reim; das Gedicht: *šis spēlē tādas.. gaudas... rīmes* A. XX, 411. Nebst estn. *rīm* aus mnd. *rīm*. (3. sēj., 539. lpp.)

ŽV **rīme** dzejolis (129. lpp.)

VLV **atskaņ||a** 1. *lit.* Reim *m* (– [e]s; – e); vārsmas ar ~ām – gereimte Verse; darināt ~as – réimen *vt*; šīs vārsmas veido ~as – diese Verse reimen aufeinander (reimen sich); 2.: ~as (*atbalss*) – Wīderhall *m* (– [e]s; – e), E’cho *n* (– s; – s), Nāchhall *m* (– [e]s; – e) (782. lpp.)

ZĒV **rīme** „Reim; Gedicht” (Elger, Dict. 481 „rime”) < mnd. *rīm* „Reim; Reimspruch; Dichtung überhaupt”. (102. lpp.)

PV1942, PV1939 nav

LRS **riēpe** канат. (168. lpp.)

KL **канат** tauva, virve; ~ный tauvas -, virves -; tauvu -, virvju - (339. lpp.)

PV1942 **riēpe** (tauva) (73. lpp.)

PV1939 **riēpe** (tauva; rinda), dsk. ģ. –pju (167. lpp.)

ME **I riēpe, riēpa**, 1) *riēpa* C., Nōtk., Peb., Schujen, Treiden u. a., das Tau U.: *enkura riepe ir smakla tauve pie tīklu enkuriša* Mag. II, 3, 119; der Plur *riēpes* Bl., Bergnm. n. U., *riēpas* A.- Peb., das Schiffsgerät; 2) *riēpa*, ein eiserner Radreif Schibbenhof. Aus mnd. *rēp*.

ZĒV **riēpa, riēpe** „das Tau“ < mnd. *rēp* „das Tau“. (100. lpp.)

LLVV, LVV nav

LRS **rūme** разг. помещение. (169. lpp.)

KL **помещение** 1. Novietošana; ievietošana; 2. (*naudas*) noguldīšana (*bankā, krājkasē*); 3. telpa; жилое п. dzīvojamā telpa (795. lpp.)

LLVV **rūme**, -es, dsk. ģen. -mju, s. 1. novēc. Telpa; arī vieta. 2. sar. Tilpne (*kuģī*). (62. sēj., 715. lpp.)

VLV **telp||a** 1. (*izplatījums*) Raum *m* (- [e]s); gaisa t. – Lúftraum *m*; bezgaisa t. *fiz.* – luftleerer Raum; dzīves t. – Lébensraum *m*; 2. (*ēkas daļa*) Raum *m* (- [e]s; - e); dzīvojamā t. – Wóhnraum *m*, Wóhnzimmer *n* (- s; -); uzgaidāmā t. – Wárterraum *m*, Wártezimmer *n*; kāpņu t. – Tréppenhaus *n* (- es; - er); dzemdību t. Kréiβsaal *m* (- [e]s; ..säle); ~as - Räu'mlichkeiten (*pl*); (*kuģa*) kravās ~as – Láderaum *m* (1361. lpp.)

ME **rūme**, der Raum; der Wohnraum: *gājēju šķiras dabū par algu brīvu dzīvuokli (rūmi)* Etn. III, 133. *pagasts aizmaksā rūmīti* A. XX, 267. *uz rūmi (rūmes) dzīvuot*, auf Ablager leben U.: *tēvs ar dēļu tāpat uz rūmes* A. XX, 504. – Bei St. *rūme* auch: die Hoflage. Nebst estn. *rūm* und li. *rūmas* aus mnd. *rūm* „Raum“. (3. sēj., 570. lpp.)

MEP **rūme**: jan nav rūmes pūriņā BW. 7152, 1; (ehemals) das Wohnhaus eines Gutsbesitzers Kaltenbr. (2. sēj., 388. lpp.)

ŽV **rūme** vieta; telpa, piem.: te ir daudz rūmes (130. lpp.)

ZĒV **rūme** „Raum“ < mnd. *rūm* „Raum“. (104. lpp.)

PV1942, PV1939 nav

LRS **saģiftēt** II vt разг. отравить. (171. lpp.)

KL **отравить** *p. v.* 1. noindēt; 2. saindēt; o. газами saindēt ar gāzēm; o. сознание религией saindēt arziņu ar reliģiju; ~ся 1. noindēties; 2. saindēties; ~ся несвежими продуктами saindēties ar veciem produktiem. (663. lpp.)

VLV **saindēt** vergiften *vt*; s. ar gāzi – vergāsen *vt* (1279. lpp.)

ŽV **ģifte** [ģifts, ģipte, ģipts, jifts, jipts] inde (53. lpp.)

PV1942 [ģifts], inde (39. lpp.)

ZĒV **ģipte** „Gift” (Ulmann, Wb. I, 74; Wb. v. J. 1782).

LVV, LVV, ME, PV1939 nav

LRS **сакнопēt** II *vt разг.* застегнуть. (172. lpp.)

KL **застегнуть** *p. v.* aiztaisīt; aizpogāt; aizsprādzēt; з. пальто aizpogāt mēтели; з. кушак aizsprādzēt jostu; ~ся sarogāties; sasprādzēties (280. lpp.)

ME **saknuōpēt**, saknuōpēt, tr., zuknöpfen, zusammenknöpfen: *apģērbu, svārkus, mēтели*. (3. sēj., 653. lpp.)

VLV **aiztaisīt** schließen* *vt*, zúmachen *vt*; (*par acīm – arī*) zútun* *vt*; (*par durvīm – arī*) zúklinken *vt*; (*aizpogāt*) zúknöpfen *vt*; (*aizāķēt*) zúhaken *vt* (727. lpp.)

LVV, PV1939, PV1942 nav

ME **кнuopa** Dond., *knuope*, **кнuopis** U., der Knopf. Der Pl. *knuopes*, blaue Flecken, Anschwellungen, Wunden infolge von Schlägen U. [*knuope* „Knopf” aus. mnd. *knōp* „Knopf”.] (2. sēj., 251. lpp.)

ŽV **кноpe** poga (73. lpp.)

PV1939 **кноpe**, dsk. ģ. –pju (91. lpp.)

ZĒV **кнuōpēt** „knöpfen” < nd. *knōpen* „knöpfen”. (56. lpp.)

LRS **саķитēt** II *vt* замазать (*замазкой*). (172. lpp.)

LLVV **саķитēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans. Satepēt. (71. sēj., 159. lpp.)

ME **саķитēt**, tr., verkitten, zusammenkitten. (3. sēj., 664. lpp.)

VLV **satepēt** verkitten *vt* (1300. lpp.)

ZĒV **ķite** „Kitt”(67. lpp.)

LVV, PV1939, PV1942 nav

LRS **саšнорēt** II *vt* зашнуровать. (177. lpp.)

KL **зашнуровать** *p. v.* sasiet ar auklu; savilkt ar saiti; sašņorēt; aizsiet ar auklu; aizšņorēt (290. lpp.)

LLVV **sašņorēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. Sasaitēt, sasiet, parasti ar auklu, saiti (apavus, arī apģērbu). (71. sēj., 307. lpp.)

ME **sašņūrēt**, 1) zuschnüren; mit Schnüren versehen: *sašņuorēt aizsaini, kurpes. sašņuorētu* (Var.: *segluotu kumeliņu* BW. 18673, 3 var.; 2) (mit Hilfe der Richtschnur) ausmessen Spr. Refl. -*tiēs*, sich (zu)schnüren. (3. sēj., 759. lpp.)

ŽV **sašņorēt** sasiet (apģērbu vai apavus) (133. lpp.)

VLV **sasiet** *zusammenbinden** vt; s. sainī – zu einem Bündel *zusammenbinden**, *zusammenschnüren vt*, *bündeln vt*; s. mezglu – einen Knoten knüpfen (machen), etw. Zu einem Knoten *schlingen**; s. kādu – j-n *binden** (fesseln) (1295. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939, ZĒV nav

LRS **skād**||e *разг.* вред, убытокб ущерб; ~ēt II vi вредить, приносить ущерб. (181. lpp.)

KL **вред** kaitīgums, ļaunums; причинить в. kaitēt; быть кому-л. во в. Tas viņam kaitē; tas viņam kaitīgs (117. lpp.)

LLVV **skāde**, -es, dsk. ģen. -žu, s.; sar. Kaitējums (1); arī zaudējums. (71. stēj., 494. lpp.)

ME **skāde**, *skāda* Glück, der Schade; das Unglück Lind.; Sprw. *skāde vīram par ķēvi – aste vien palikusi ruokā. nevar nevienam skādas darīt* Glück Boruch 6, 13. *tās (lietas) esmu par skādu turējis* (habe ich... für Schaden geachtet) Philipper 3, 7. *skādē iet*, einen Schaden anrichten (vom Vieh): *vai... nebūs kāds aizzadzies un iegājis skādē* A. XI, 897. *Nuoķīlāja luopiņu, kas nevilšu kaut kur iegājis skādē* Siliņš 63. *ugunsskāde* Lind., *skāde* PS., der Feuerschaden: *laikam tur kāda skāde*. Aus mnd. schaden „schaden”. (3. sēj., 879. lpp.)

MEP **skāde**: *piecas skādes* (Unglücksfälle) *vasarā* Tdz. 53881. *puisim s. nuotikuse* BW. 12814. *divi skādes padarīju* 9979, 1. *man skādīte lēkusies* 1691. (2. sēj., 504. lpp.)

ZĒV **skāde** 1. zaudējums; sliktums; 2. žēl, piem.: *skāde, ka nevarēju tur ierasties* (136. lpp.)

VLV **kaitēt**^a *schäden vi*; *schädigen vt*; zum Scháden (Náchteil) *geréichen*; *beéintráchtigen vt*; (kādai lietai – arī) A'bbbruch (Ei'ntrag) *tun**; *tas viņam nevar k. – das kann ihm nicht schaden* (ihn nicht scháden) (981. lpp.)

ZĒV **skāde** „Schaden” < mnd. *schade*. (106. lpp.)

PV1939, PV1942, LVV nav

LRS **skapēt** II vt доставлять, отпрвлять. (182. lpp.)

LLVV **skapēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. Gādāt (parasti ko grūti dabūjamu). (71. sēj., 513. lpp.)

ME **skapēt** U., Spr., -ēju, schaffen, verschaffen: *brālis Rīgā viņam skapē vietu* Dond. Aus. mnd. *schappen* „bewerbstelligen”. (3. sēj., 872. lpp.)

VLV **sagādāt** 1. besórgen vt, bescháfen vt; (sadabūt) áuftreiben* vt; s. pārtikas produktus – Lebensmittel besorgen; s. malku ziemai – Holz für den Winter besorgen (anschaffen); s. naudu – Geld beschaffen (aufbringen*, auftreiben*); 2.: s. kādam prieku – j-m Freude machen (bereiten); s. kādam zaudējumam – j-m Schaden zufün (antun*) (1276. lpp.)

ZĒV **skapēt** „schaffen, verschaffen” < mnd. *schaffen*, bewerkstelligen, ausrichten, herbeischaffen”. (106. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV nav

LRS **skotele** передник, фартук. (182. lpp.)

KL **фартук** priekšauts, skotele (1296. lpp.)

KL **передник** priekšauts (706. Lpp.)

LLVV **skotele**, -es, dsk. ģen. -ļu, s.; novec. Priekšauts (parasti ādas vai bieza auduma). (71. sēj., 536. lpp.)

LVV **skotele**, dsk. ģen. -ļu, s. Liels izturīga, arī necaur laidīga materiāla priekšauts (parasti senāk amatniekiem, arī netīra darba veicējiem). Kurpnieka s. Gaļas izcirtēja s. Kalējs ādas skotelē. Kaņepāju s. Aplikt vaskadrānas skoteli. (739. lpp.)

PV1939 **skotele** (180. lpp.)

ME **skùotele**² Kl., Prl., 1) *skuõtele* Salisb., Adiamünde, *skùotele*² Saikava, Korwenhof, Stomersee, eine Schürze Smilt., Ronneb. n. MWM. III, 793, Mar., Adsel, Adleenen, Selsau, Saussen, Kroppenhof, Sissegal, Ekau, Grünw., Dobl., Ruhental, Linden (in Kurl.); ein Schurzfell U., Bauske, Deg., Annenschurz Bielenstein Holzb. 652, ein Männerschurz U., N.-Peb. n. latv. Saule 1926, S. 411; eine unsaubere Schürze Naud.; eine Kinderschürze Nigr.: *priekšautu sauc par skuoteli* Plutte 71. *ķēkša pastāvīgi valkā baltu skuoteli* Dobl. *apsien skuoteli, lai nenuosmērējas svārki un biksas!* Mar. *gar uguni tekājuot skuotelīte* (Var.: *pus[e] priekšauta*) *nuosviluse* BW. 25731,1; 2) ein Frauenmieder, Leibchen (*skuõtele*) Nigr.; 3) *skùotele*² Memelshof, Sussei, Selb., Gr.-Buschh., Ekengraf, Unguri, die Tasche (am Kleide) Kreuzb., Selb., Setzen, Wessen, Dubena, Nerft, die Hosentasche Sauken (*skùotele*²): *es pudeli iebāzu bikšu skuotelē* Jauns. *lai pelēja vaŗa nauda vecu*

vīru skuotelē BW. 1776. *gan gribēja meitu māte skuotelē glabājama. ne man tādu svārku bija, ne svārkiem skuotelītes* 23572; 4) ein kleiner Hafersack Kokn. n. U., Mag. XX, 3,222. Entweder aus *skuortele*, oder aus mnd. *schōtvel* „Schurzfell“. (3. sēj., 911. lpp.)

MEP **skùotele**², 1): auch Janš. Līgava I, 84, (mit *uō*) AP., Frauenb., Kurs., Rutzau, Sessau, (mit *uō*²) Alswig, Lubn., Warkl.; 3): auch Kaltenbr., Oknist, Sonnaxt. (2. sēj., 518. lpp.)

ZĒV **skuōrtele**, **skuōtele** „Schurzfell, Schurz der Männer“ (Ulmann, Wb. I, 261) berhut auf mnd. *schorteldōk* „Schurzfell der Handwerker“. (108. lpp.)

PV1942 nav

LRS **skroderis** *разг. портной; см. drēbnieks*. (183. lpp.)

KL **портной** *drēbnieks, skroderis* (806. lpp.)

LLVV **skroderis**, -ra, v.; arī *skrodelis*, -ļa, v.; *novec. Drēbnieks*. (71. sēj., 549. lpp.)

LVV **skroderis**, -ra, v.; *novec. Drēbnieks*. (741. lpp.)

ME **skruōderis** Dunika, Memelshof, Grünh., Dond., Wandsen, Jürg., Arrasch, Widdrisch, *skrùoderis*² Prl., Gr.-Buschhof, Saikava, Bers., *skruōdelis* Salis, Wolm., Ruj., Lemsal, Adiamünde, Nitau, Siuxt, Frauenb., Rutzau, *skrùodelis*² Lis., Adleenen, Golg., Schwanb., *skruōdelis* lw. n. FBR. VI, 53, der Schneider; *skruōderene* Dond. n. FBR. V, 132, Wid., die Frau des Schneiders. Aus. mnd. *schroder*. (3. Sēj., 900. lpp.)

MEP **skruōderis**: auch BW. 7887, 4, AP., C., Dobl., Morizberg, N.-Peb., (mit *uō*²) Grawendahl, Lubn., Marzen, Sessw. (2. sēj., 514. lpp.)

VLV **skroderis** *sk. drērnies* (1321. lpp.)

VLV **drēbniek**||s *Schnéider m* (- s; -); ~u *darbnīca – Schnéiderwerkstaff f* (- ; - en), *Schneideréi f* (- ; - en) (855. lpp.)

ZĒV **skruōderis**, **skruōdelis** „Schneider“ < mnd. *schrōder* „Schneider“. (107. lpp.)

PV1942, PV1939 nav

LRS **skunste** *искусство, ловкость; см. māklis*. (183. lpp.)

KL **искусство** 1. *māksla*; 2. *prasme, meistarība*; с большим ~м ar *lielu prasmi* (326. lpp.)

KL **ловкость** *s. veiklība, veiklums, izmanība, izveicība* (408. lpp.)

ME **skunste** U., Kunst. (3. sēj., 905. lpp.)

ŽV **skunste** 1. *māka veikt*; 2. *māksla* (137. lpp.)

VLV **Kunst**, die (- ; - e) 1. *māksla*. 2. *māksla, māka, prasme* (358. lpp.)

ZĒV I. **skunste** „Kunst”(Ulmann, Wb. I, 263). (107. lpp.)

ZĒV II. **skunste** „Wasserkunst”(Voc. Pro qu. et qu. 112 „die Wasser-Kunst, Uhdenu Skunfte, Pumpe, alii obsol. Skunfte”) < d. *Kunst*, wie die ehemalige Wasserkunst Rigas, welche i. J. 1662 errichtet wurde, gewöhnlich genannt wurde, vgl. Gutzeit, Sprachsch. II, 118. (107. lpp.)

LLVV, PV1942, LVV, PV1939 nav

LRS **skunst**||es фокусы; ~nieks фокусник. (183. lpp.)

KL **фокус** triks (1301. lpp.)

ZĒV I. **skunste** „Kunst”(Ulmann, Wb. I, 263). (107. lpp.)

ZĒV II. **skunste** „Wasserkunst”(Voc. Pro qu. et qu. 112 „die Wasser-Kunst, Uhdenu Skunfte, Pumpe, alii obsol. Skunfte”) < d. *Kunst*, wie die ehemalige Wasserkunst Rigas, welche i. J. 1662 errichtet wurde, gewöhnlich genannt wurde, vgl. Gutzeit, Sprachsch. II, 118. (107. lpp.)

LRS **smādēt** II *vt* порицать, хулить, поносить; пренебрегать. (185. lpp.)

KL **порицать** *n. v.* nosodīt; pelt; paļāt (805. lpp.)

KL **хулить** *n. v. noves.* Pāļāt; pelt (1318. lpp.)

KL **поносить**^a *n.v.* zākāt, ķengāt, pulgot, celt neslavu (798. lpp.)

LLVV **smādēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. Pelt, niecināt. (7₂. sēj., 25. lpp.)

ME **smādēt**, -ēju, tadeln, schmähen; *nebūtu.. viņš... smādējams, juo ir lēns un saticīgs* A. v. J. 1900, S. 1128. Aus mnd. *smāden* „verhöhnern”. (3. sēj., 955. lpp.)

MEP **smādēt**: *smādēja citus* Elger (Günther Altle. Sprachd. I, 185). *dievu nevar s.* (mäkeln) BielU.

† Subst. *smādētājs*, f. *s-ja*, wer schmäht, tadeln: *dziesmu smādētāja* BW 925. (2. sēj., 534. lpp.)

VLV **noniecināt** herábsetzen *vt*; herábwürdigen *vt*; verä'chtlich behändeln; (kāda nopelnus) herábminden *vt*, schmā'lern *vt* (1130. lpp.)

ZĒV **smādēt** „tadeln, schmähen, verachten” < mnd. *smāden* „verschmähen”. (112. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV nav

LRS **smēre** мазь. (185. lpp.)

KL **мазь** s. 1. smērs; колёсная м. ratu smērs; сапожная м. zābaku smērs; 2. ziede (īpašs aptiekas zāļu pagatavojums); серная м. sēra ziede (416. lpp.)

LLVV **smēre**, -es, dsk. ģen. -ru, s.; sar. Ziede. (7₂. sēj., 46. lpp.)

LVV **smēre**, dsk. ģen. -ru, s.; sar. Ziede, pabieza eļļa. (749. lpp.)

PV1942 |**smēre**|, ziede (78. lpp.)

ME **smēre**, die Wagenschmiere U.; eine Schmiere, Salbe überhaupt: auguņus der apsmērēt ar „eņģelišu smēri” Etn. II, 162. (3. sēj., 960. lpp.)

MEP **smēre**: *vāgim s. BW. 21142. ratiem ir s. (ne smērs)* Grünvald. (2. sēj., 537. lpp.)

ZĒV **smēre, smērs** „Schmiere” < mnd. *smēr* „Schmiere”. (112. lpp.)

LRS **smērējums** пачкотня. (185. lpp.)

KL **пачкотня** smērējums (695. lpp.)

LLVV **smērējums**, -a, v.; sar. 1. parasti vsk. Paveikta darbība, rezultāts → smērēt (1). 2. niev. Nemākulīgi, neprofesionāli, izpildīts darbs, parasti attēls, teksts. (72. sēj., 46. lpp.)

LVV **smērējums**, v.; sar. 1. Paveikta darbība, rezultāts → smērēt. 2. pārn.; niev. Pavirši, arī nemākulīgi izpildīts darbs (piem., rakstu darbs, zīmējums). (749. lpp.)

VLV **smērējums** Geschmiere *n* (- s), Schmiererei *f* (- ; - en) (1327. lpp.)

LRS **smērēt** II *vt* мазать. (185. lpp.)

KL **мазать** *n.v.* 1. triept, smērēt, noklāt (ar šķidru vai taukainu vienu), ziest; м. хлеб маслом apsmērēt maizi ar sviestu; м. рану йодом notriekt brūci ar jodu; 2. [no]traipīt, [no] smērēt; 3. sar. smērēt, slikti zīmēt; 4. sar. kļūdīties, šaut bukus ~ся 1. triepties, ziesties; 2. [no]smērēties, [no]traipīties; 3. sar. krāsoties; она очень мажется viņa ļoti krāsojas; 4. smērēties; стена мажется siena smērējas; 5. tikt trieptam, tikt ziestam; 6. tikt [no]traipītam. (416. lpp.)

LLVV **smērēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. 1. Ziest. 2. Panākt, būt par cēloni, arī pieļaut, ka (kas) kļūst netīrs; traipīt. 3. Dot, pārdot, parasti ar viltu (ko mazvērtīgu, nederīgu). (72. sēj., 46. lpp.)

LVV **smērēt** -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju, pšrej.; sar. 1. Darīt netīru (ko) savalkājot, notriepjot; traipīt. S. labās drēbes pa kūti. S. rokas (arī pārn.: darot ko netikumīgu, kompromitēties). Nav vērts rokas s. – nav vērts ķerties klāt (pie netīra darba). 2. Ziest, triept (ko uz kā); arī eļļot (ko). S. maizi (aizdaru uz maizes). S. mālus mūra plaisās. S. ratus. Iet kā smērēts – darbojas, arī notiek viegli, bez kavēkļiem. (750. lpp.)

PV1942 |**smērēt**|, ziest, triept (78. lpp.)

PV1939 **smērēt** II4, -ēju, -ēju (182.lpp.)

ME **smērēt**, -ēju, = *ziest, tept*, schmieren: *juo riteņus smērē, juo tie viegli skrej* RKr. VI, sak. v. 676. *kad nesmērēsi zābaku, smērēsi kurpnieka īlenu* Br. Sak. v. 1471. *smērē laivu priedes sveķi* BW. 29623 var. Refl. -*tiēs*, sich (be)schmieren. Subst. *smērētājs*, wer schmiert, Schund schreibt Stari I,

185. Gerundiv *smērētans*, zu schmieren, geschmiert: *smērētana laiva tek* BW. 29623 var. – Aus mnd. *smeren*. (3. sēj., 960. lpp.)

MEP **smērēt**, 1): *nestāv* (es lohnt sich nicht) *dvēseles savas smērīt* Pas. X, 137 (aus Zvirgzdine). *jāsargās ar pārāk drēgnā laikā, kad arkls „smērē”* Konv.¹ 127. *smērējuošie ruļļi* Konvers. vārdn.² 664; † 2) schlagen Orellen, Saikava: *s. kam par ģēveli*; † 3) spotten, schimpfen Saikava: *smērē pretī! vai tev mēles trūkst?* Refl. *-tiēs*, † 2) „?”: *tad laikam kungi atļaus gan mums... s. pie Anniņas? ... pirkstiņa... mēs tad vairs pie Anniņas nedrīkstēsīm piedurt!* A. XXI, 417. (2. sēj., 537. lpp.)

VLV **smēr|ēt** schmieren vt (1327. lpp.)

ZĒV **smērēt** „schmieren” < mnd. *smēren* „schmieren”. (112. lpp.)

LRS **smērs** мазь. (185. lpp.)

LLVV **smērs**, -a, v.; sar. Ziede. Ratu smērs – riteņu asu ziede. (7₂. sēj., 47. lpp.)

LVV **smērs**, v.; sar. Smēre. (750. lpp.)

ME **smērs** U., Spr. od. *smēri* Konv.² 3933, Wagenschmiere; Salbe. Aus mnd. *smēr* „Schmeer”. (3. sēj., 960. lpp.)

VLV **smērs** Schmiere *f* (– ; – n); ratu s. – Wagenschmiere *f* (1327. lpp.)

ZĒV **smēre**, **smērs** „Schmiere” < mnd. *smēr* „Schmiere”. (112. lpp.)

PV1942, PV1939 nav

LRS **smērviela** смазочное вещество. (185. lpp.)

LLVV **smērviela**, -as, s. Ziežviela. (7₂. sēj., 47. lpp.)

VLV **smērviela** Schmiermittel *n* (– s; –), Schmierstoff *m* (– [e]s; – e) (1327. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, ME nav

LRS **smiņķ|ēties** II *vi* румяниться, гримироваться; ~is румяна, белила, грим. (185. lpp.)

LLVV **smiņķēties**, -ējos, -ējies, -ējas, pag. -ējos; refl.; sar. Krāsoties ar kosmētikas līdzekļiem. (7₂. sēj., 53. lpp.)

PV1942 |**smiņķēties**|, krāšļoties (78. lpp.)

ŽV **smiņķis** kosmētika (138. lpp.)

VLV **krāsoties** 1. sich fä'rben; 2. (ar kosmētiskiem līdzekļiem) sich schminken (1013. lpp.)

ZĒV **smiņķēt** „schminken” (Elger, Dict. 367 „Es minkiê”) < nd. *sminken*. (112. lpp.)

PV1939, LVV, ME nav

LRS **smuks** разг. красивый, хорошенький, пригожий, смазливый. (186. lpp.)

LLVV **smuks**, -ais, s. -a, -ā; apst. smuki; sar. Glīts; skaists. (7₂. sēj., 55. lpp.)

LVV **smuks**, īp.; smuki, apst.; sar. Glīts, skaists. / smukums, v. (751. lpp.)

ME **smuks**, Demin. *smukiņš* Vīt. 37, Sassm. n. RKr. XVII, 53, *smuciņš* Seibolt, schmuck, hübsch, angenehm in die Augen fallend: Sprw. *smuks kâ žīda bilde; kâ cepetis* Birk. Sakāmv. 64. *smukam smuka indeve* Niedr. Vid. XXII, 97. *lakstīgalai nesmukas spalvas, bet smuka dziesma* Br. sak. v. 595. *cik visi viņi smukiņi un labi!* MWM. VIII, 668. Subst. *smukums*, die Schmuckheit, das Hübschsein: (*braukt*) *uz Tukuma pēc smukuma* Etn. II, 45, IV, 78. *nelīdz smukums, ja nav tikums* Birk. Sakāmv. 64. Aus mnd. *smuk* dass. (3. sēj., 969. lpp.)

MEP **smuks**: *es atgādāju smuki* (erinnere mich gut) Sonnaxt. Subst. *smukums*: *kuo līdz puiša smukumiņš?* BW. 11918, 5. (2. sēj., 540. lpp.)

VLV **skaist**||s schön (1317. lpp.)

ZĒV **smuks** „schmuck, hübsch, angenehm in die Augen fallend < nd. *smuck* „schmuck, schön, zierlich“. (113. lpp.)

PV1942, PV1939 nav

LRS **sniķerēt** II vt вырезать ножом, делать безную работу. (186. lpp.)

ME **sniķerēt**, -ēju, schnitzeln U.: *sniķerēja nuo elkšņu gabaliem karuotes* Stāsti Kraukļu kr. 102. (3. sēj., 976. lpp.)

VLV **griez**||t^a (*ar lauzto intonāciju*) 1. schnéiden* vt; (*kūdru, velēnas*) stéchen* vt; g. maizi – Brot schneiden*; g. matus – die Haare schneiden*; g. pušu entzwéischneiden* vt; ~tas puķes – Schnittblumen (*pl*); 2.: grieze griež die Schnarre schlägt (893. lpp.)

ZĒV **sniķerēt** „schnitzeln“ (Elger, Dict. 481 u. 607; Stender, Entw. 144; Ulmann, Wb. I, 270) < nd. *snickern* „schnitzeln“. (113. lpp.)

PV1942, PV1939 LVV, LLVV nav

LRS **sniķeris** резчик. (186. lpp.)

KL **резчик** 1. gravētājs; vara grebējs; kokgriezējs; 2. *techn.* griezējs; 3. grieznis; kalts; dobjamais greblis (1032. lpp.)

ME **sniķeris** Karls., Schnitzer, Bildhauer (auch in Brucken n. Etn. II, 33), Tischler (in N.- Bartau n. Etn. I, 121, Manz.) Kurl. n. U., Schreiner Manz. Lettus: *sniķerīši, zāģerīši, līdz ar mani tautiņās!*

māte deva lielu pūru, nelien tautu kleitiņā BW. 18010 (ähnlich 18011, 18012 und 24250, 1 var., auch aus Livl.). *duodat ziņu sniķeram, lai tais[a] manu mūža māju!* 27308. *mūža nama sniķerim* 27812, 20 var. *sniķera lietas* Zeif. II, 250 (Dünsb.). Aus dem mnd. *sniddeker* > *snitker* „Tischler“ (3. sēj., 976. lpp.)

VLV **kokgriezējs** [Hólz]schnitzer *m* (– s; –), Bildschnitzer *m* (1001. lpp.)

ZĒV **sniķeris** „Schnitzer, Bildhauer, Tischler“ < mnd. *sniddeker*, *snitker* „Holzschnitzer, Bildner; Tischler“ (113. lpp.)

PV1939, PV1942, LVV, LLVV nav

LRS **spička** спичка; см. sērkociņš. (187. lpp.)

LLVV **spička**, -as, s.; novec. Sērkociņš. (7₂. sēj., 104. lpp.)

ME **spička**, *spičks.* = *sērkuociņš*, Zündhölzchen: *burkāni kā spički* A. XX, 5. „rupjais” darbs jauneklīm spička (eine Kleinigkeit) J. R. IV, 73. Aus r. *спичка* dass. (3. sēj., 994. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV nav

LRS **spīķer||is** товарный склад; ~a nauda складочный сбор. (187. lpp.)

LLVV **spīķeris**, -ra, v.; novec. Preču noliktava (parasti īpašā celtnē). (7₂. sēj., 116. lpp.)

ME **spīķeris**, der Speicher; nebst li. *spykèrè* aus mnd. *spiker*. (3. sēj., 1003. lpp.)

MEP **spīķeris**: *Rīgā rudzi spīķerī* BW. 2890. *Rīgā pilni spīķerīši* 2905. (2. sēj., 553. lpp.)

PV1939 **spīķeris** (noliktava) (185. lpp.)

VLV **spīķeris** Spéicher *m* (– s; –) (1332. lpp.)

ZĒV **spīķeris** „Speicher“ < mnd. *spīker* „Speicher“. (116. lpp.)

PV1942, LVV nav

LRS **spieģelēties** прихорашиваться. (187. lpp.)

LLVV **spieģelēties**, -ējos, -ējies, -ējas, pag. -ējos; refl.; novec. Spoguļoties. (7₂. sēj., 110. lpp.)

ME **spieģelēt**, -ēju, spiegeln U. Refl. -tiês, sich spiegeln U. (3. sēj., 1006. lpp.)

MEP **spieģelēt**, Refl. -tiês: auch (mit *iē*) Dunika. (2. sēj., 554. lpp.)

VLV **spoguļoties** sich spiegel(n) (1333. lpp.)

ZĒV **spieģelēt** „spiegeln“ (Depkin Wb. 1638; Lange, Wb. I, 490; Stender, Entwurf usw. 145; Ulmann, Wb. I, 272), *spieģelētiês* (Glück 2. Kor. 3, 18; Ulmann, Wb. I, 272) „sich spiegeln“ < *spēģeln* „spiegeln“, sik *spēģeln* „sich beschauen“. (116. lpp.)

PV1939, PV1942, LVV nav

LRS **spiegēlis** *разг.* зеркало; *см.* spogulis. (187. lpp.)

LLVV **spiegēlis**, -ļa, v.; *novēc.* Spogulis. (7₂. sēj., 111. lpp.)

ME **spiegēlis**, = *spuogulis*, der Spiegel. Nebst estn. *pēgel* aus mnd. *spegel*. (3. sēj., 1006. lpp.)

MEP **spiegēlis**: *skatās kā spiegēlī* BW. 20373 var. *vēlna spiegēlīt[i]s* 31892. (2. sēj., 554. lpp.)

VLV **spogulis** 1. Spiegel *m* (-s; -); gluds kā s. – spiegelglatt; 2.: ūdens s. – Wässerspiegel *m* (-s) (1333. lpp.)

ZĒV **spiegēlis** „Spiegel” < mnd. *spēgel* „Spiegel”. (115. lpp.)

PV1942, PV1939 LVV nav

LRS **spund||e** затычка (деревянная), втулка; ~ēt II *vt* закупоривать, затыкать втулкой. (188. lpp.)

LLVV **spunde**, -es, dsk. ģen. -žu, s. Aizbāznis (parasti mucai); tapa. Spundes caurums – (parasti mucai) spundes ievietošanai. (7₂. sēj., 151. lpp.)

LVV **spunde**, dsk. ģen. -žu, s. 1. Koka aizbāznis mucai. Alus izsita spundi. S. kļuvusi vaļīga. 2. Caurums mucā vai citā traukā, kur iebāž šādu aizbāzni. (761. Lpp.)

ME **spunde** Wolm., Ronneb., AP., Ekau, Grünwald, *spunde*² Prl., Lös., *spunda* Serbigal, Salis, *spūnda*² Nerft, *spunds* Līn., Iw., Dunika, 1) *spunde* U., Bielenstein Holzb. 323, *spunda* Manz. Lettus, *spunds* Wid., das Spundloch, der Spund: Sprw. *acis kā spundes* (von hervorstehenden Augen) Birk. Sakāmv. 32. *vai tu bijī mucā audzis, vai pa spundu ēdināts?* BW. 13148; ein Loch: *drēbei izplēst spundi*² Gr.-Buschhof; 2) *spunde* Bielenstein Holzb. 323, Dr., *spunds* Nigr., der Spundstöpsel: *braucuot dujdubenim izkrita spunds, izlija putra* Nigr. Sprw.: *zēms, rēsns kā spunde* Birk. Sakāmv. 32; 3) *spundīte*, ein (spundstöpselförmigen) Knappkäse Drosth. Nebst. estn. *punn* „Spund” aus dem Deutschen. (3. sēj., 1029. lpp.)

MEP **spuñde**, 1): auch (mit *ùn*²) Kaltenbr.; *es pa spundi lūkuojuos* BW. 19701 var.; 2): auch Bērzgale; † 4) (an Bretern) der Spund, der in die Nut eingreift Orellen; † 5) „eine steinerne Brücke über einen Graben od. Bach” Ramkau; † 6) „ein kleines einem russischen Soldaten zuerkanntes Landstück” (mit *un*) Kosenhof. (2. sēj., 564. lpp.)

PV1939 **spunde** (186. lpp.)

PV1942 **spunde** (80. lpp.)

VLV **spund**||e Zápfen *m* (– s; –), Spund *m* (– [e]s; – e); ~es caurums – Spündloch *n* (– [e]s; – er)
(1335. lpp.)

ZĒV **spuņde** „Spund” < nd. *spund*. (118. lpp.)

LRS **stalažas** разг. леса, мостки, подмостки (*при стройке*); см. sastatnes. (189. lpp.)

KL **леса** sastatnes (402. lpp.)

KL **мостки** daudzsk. laipas; steķi (464. lpp.)

LLVV **stalažas**, -u, s.; tikai dsk.; sar. Sastatnes. (7₂. sēj., 167. lpp.)

LVV **stalažas** dsk., s.; nevēl. Sastatnes. (763. lpp.)

PV1939 **stalažas**, labāk sastatnes (186. lpp.)

PV1942 |**stalažas**|, sastatnes (80. lpp.)

VLV **stalažas** Báugerüst *n* (– [e]s; – e), Gerü'st *n* (1336. lpp.)

ZĒV **stalažas** „Baugerüst, Stelage” < balt.-d. *Stallagen* (Ulmann, Wb. I, 278). (118. lpp.)

ME nav

LRS **stērķel**||e крахмал; ~ēt II *vt* крахмалить. (190. lpp.)

KL **крахмал** stērķele, ciete (382. lpp.)

LLVV **stērķele**, -es, dsk. ģen. -ļu, s. Ciete. Kartupeļu s. (7₂. sēj., 213. lpp)

LVV **stērķele**, dsk. ģen. -ļu, s.; sar. Ciete. Kartupeļu, rīsu s. (767. lpp.)

ME I **stērķele**, auch Plur. *stērķeles* U., Sträke, Kraftmehl, Amidam U. (3. sēj., 1063. lpp.)

ME II **stērķele** U., Ruhtern, Ulpisch, Adiamünde, *stērķelis* St., der Stachelfisch. Vgl. *stēķis* I. (3. sēj., 1063. lpp.)

MEP I **stērķele**: *stērķelītes* („?”) *pūru* BW. 13250, 36 var. (2. sēj., 577. lpp.)

PV1942 **stērķeles**, cietes (80. lpp.)

PV1939 **stērķele**, par. dsk. stērķeles (187. lpp.)

VLV **stērķel**||e Stä'rke *f* (– ; – n) (1329. lpp.)

ZĒV **stērķelis** „ein kleiner, scharfstachelichter Fisch” (Stender, Wb. I, 296 u. 390 u. II, 757; Ulmann, Wb. I, 280) stammt wohl aus mnd. *stekele* „ein kleiner, stachlichter Fisch, Stichling” mit eingeschobenem r, vgl. *ērķelēt* < *ēķelēt* < d. *häkeln*. (122. lpp.)

LRS **stīķēt** II *vt* наставлять; сшивать (*что-л. из кисков*). (190. lpp.)

LLVV **stīķēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. 1. Veidot (ko), savienojot atsevišķus gabalus, elementus u. tml.; veidojot ko, stiprināt kopā (atsevišķus gabalus, elementus u. tml.). (72. sēj., 221. lpp.)

ME **stīķēt**, -ēju, 1) aus Stücken zusammensetzen Salis; 2) sticken U.: *stīķēju, adīju* (Var.: *adīju, rakstīju*) BW. 7157 var. Refl. -*tiēs*, streiten, sich brasseln, prozessieren W.-Livl. n. U. *stīķēt* 1 aus mnd. stucken dass.; *stīķēt* 2 nebst estn. *tikkima* aus mnd. *sticken* dass.; *stīķēties* wohl zu *stīķis* I 2. (3. sēj., 1067. lpp.)

ŽV **stīķēt** savienot; salīmēt (142. lpp.)

VLV **stīķēt** stü'cken vt; s. klāt – ānstücken vt (1340. lpp.)

ZĒV I. **stīķēt** „sticken” (Ulmann, Wb. I, 281). (122. lpp.)

ZĒV II. **stīķēt** „aus Stücken zusammensetzen” (Mühlenb., Wb. III, 1067) < nd. *stücken* „aus Stücken zusammensetzen”. (122. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV nav

LRS **strēmele** полоса. (*земли*). (191. lpp.)

LLVV **strēmele**, -es, dsk. ģen. -ļu, s. Garena, šaura (kāda materiāla) plāksne, kas (parasti) ir atdalīta no (šī materiāla) lielāka gabala; arī sloksne. Koka mizas s. Ruberoīda s. Skārda s. Mīklas s. (72. sēj., 245. lpp.)

LVV **strēmele**, dsk. ģen. -ļu, s.; sar. Šaurs, garens gabals; šaura josla. Drēbes s. Sagriezt papīru strēmelēs. Nolīmēt logu ar papīra strēmelēm. Meža s. (771. lpp.)

ME **strēmele** Karls., ein Strämel, Streifen Bielenstein Holzb. 650; ein Papierstreifen Freiziņ; ein abgerissener Stoffstreifen Gold. n. Etn. I, 138, (mit -ē-) Dond., Kaugershof: *apdrukāta papīra strēmele* Dę glavs. *šaurās papīra strēmelēs* Konv.² 298. *meža strēmele* Lautb. Luomi 86. zę lts sasalis par gaŗu strēmeli pirksta galā LP. III, 93. – Plur. *strēmeles*, Spitzen Rutzau n. Etn. II, 97. Nebst estn. *trēmel* „Striemen” aus mnd. *stremel* „Streifen”. (3. sēj., 1089. lpp.)

VLV **strēmele** Stréifen *m* (- s; -); zemes s. – Lándstreifen *m*; papīra s. – Papiérstreifen *m* (1342. lpp.)

ZĒV **strēmele** „Stremel, Streifen” < nd. *strēmel* „langer Streifen”. (124. lpp.)

PV1942, PV1939 nav

LRS **strimpas** разг. гетры. (191. lpp.)

KL **гетры** *daudzsk.* getras (159. lpp.)

ME I **strimpa** Dond., Kl.-Roop, ein Wadenstrumpf (ohne den unteren Teil) für Frauen Felixberg: *kādi piedruokni, kā strimpas!* Hug. aus einer nd. Form von d. *Strümpfe?* (3. sēj., 1090. lpp.)

ME II ***strimpa** od. **strimps*, ein Horn (zum Blasen) aus Erlenrinde Erlaa, AP. (3. sēj., 1090. lpp.)

VLV **getras** Gamáschen (*pl*) (887. lpp.)

ZĒV **strimpa** „ein Wadenstrumpf (ohne den unteren Teil) für Frauen” (Mühlenb., Wb. III, 1090) < nd. *strump* „Strumpf” (Shumann, d. Wortsch. v. Lübeck 16). (124. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV nav

LRS **stute** подпорка. (192. lpp.)

KL **подпора, подпорка** stute, balsts, balsta stabs (765. lpp.)

LLVV **stute**, -es, dsk. ģen. -tu, s.; sar. 1. Balsts (1). 2. Balsts (2). (7₂. sēj., 263. lpp.)

LVV **stute**, dsk. ģen. -tu, s.; sar. Balsts, atbalsta koks. Pielikt ābeles zariem stutes. (773. lpp.)

ME I **stute**, 1) die Rute, das Reis Infl. n. U. ; eine abgebrochenr Rute Warkl.; 2) ein abgefegter Besen Warkh., Warkh.; 3) die Rute des Hundes U. Zu an. *stud* „stützender Stab, Pfosten”, ahd. *studen* „fest machen” u. a. (bei Walde Vrgl. Wrth. II, 608) nach Persson Beitr. 714. (3. sēj., 1108. lpp.)

ME II **stute**, auch *stuta* U., die Stütze. Aus mnd. stute „Stütze”. (3. sēj., 1108. lpp.)

MEP I **stute**, 1): „*rĕsna, strupa rīkste*” Bērzgale; eine Rute zum Prügeln Zvirgzdine; 3) das männ;iche Glied: *Čūlam s. nuotrūkuse* BW. 34722; † 4) Schimpfname fü eine weibliche Person, die „ihr haus nicht hütel”: *tu kai s. skraidī nuo vienas ustabas uz uotru* Zvirgzdine; † 5) „ein alter, steifer Klepper” Bērzgale. (2. sēj., 597. lpp.)

MEP II **stute**, † 2) „ein gewisser Bestandteil des Wagens” AP.; *dzelzs ratu vai ragu stūros ir s., kas satur kuopā ratu vai ragu apakšējuo daļu ar augšējuo* Siuxt. (2. sēj., 597. lpp.)

ŽV **stute** balsts (143. lpp.)

PV1942 |**stute**|, balsts (81. lpp.)

PV1939 **stutēt** (atbalstīt) II⁴ (189. lpp.)

VLV **stute** Stū'tze *f* (- ; - n) (1343. lpp.)

ZĒV **stute** „Stütze” < mnd. *stutte* „Stütze”. (127. lpp.)

LRS **stutēt** II *vt* подпирать; ~ies *vi* опираться. (192. lpp.)

LLVV **stutēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. 1. Balstīt (1). 2. Balstīt (2). (7₂. sēj., 263. lpp.)

LVV **stute**, dsk. ģen. -tu, s.; sar. Balsts, atbalsta koks. Pielikt ābeles zariem stutes. (773. lpp.)

ME **stutēt**, -ēju, 1) stützen; 2) von den ersten Gehversuchen der Kinder gebraucht U.; 3) stotten U.; von den ersten Versuchen der Kinder zu lesen gebraucht (auch *stutētiēs*) U.: *pa vārdam jau stutē(jas)*, er fängt schon an etwas herauszubuchstabieren U. Refl. -*tiēs*, 1) sich stützen; 2) s. *stutēt* 3; 3) fig., sich gründen B. Vēstn. n. U. Wenigstens in der Bed. 1 aus mnd. *stutten* „stützen“. (3. sēj., 1108. lpp.)

PV1942 |**stute**|, balsts (81. lpp.)

PV1939 **stutēt** (atbalstīt) II⁴ (189. lpp.)

VLV **stutēt** stū'tzen vt (1343. lpp.)

ZĒV **stutēt** „stützen“ < mnd. *stutten* „stützen“. (127. lpp.)

LRS **šabraks** чепрак. (194. lpp.)

KL **чепрак** čepraks, seglu pārklājs (1326. lpp.)

ME **šabraks**, ein leichter Rock W.-Livl. n. U.; *šabraki*, die Kleidung, der Anzug Schibbenhof; ein Frauenrock (geringschätzig) Bershof, Pampeln; ein langer, altmodischer, faltiger Männerrock Schwanb., Stomersee; ein alter, abgetragener Rock Grünh.: *guļ panāksnieki ar visiem šabrakiem* BW. 19614. *nuorauj šabrakus* Alm. Rud. 12. *saveļc šabrakus augšā un saduod krietni!* Schibbenhof. Gehört wohl zu *šabraka*. (4. sēj., 1. lpp.)

PV1939 **šabraka** (192. lpp.)

ZĒV **šabraka** „Schabracke“ (voc. pro. qu et. qu. 113 „Schabracke, Sirgu – Seldu Dekķis, die Schabrack“; Ulmann, Wb. I, 291 „_chabraka „die Schabracke“). (128. lpp.)

PV1942, LVV, LLVV nav

LRS **šekte** разг. приклад (*ружья*); см. flintes rezgalis. (194. lpp.)

KL **приклад** 1. *mil.* (šautenes) laide; 2. piederumi (apģērba gabalam) (873. lpp.)

ME **šekte**, 1) der Stiefelschaft; aus. nd. *schecht*; 2) die Wange an der Flinte: *flintes atslēga, gailis un vaigs, kuŗu vectēvs sauca par šekti* A. XXI, 535. (4. sēj., 15. lpp.)

VLV **laide** *mil.* [Gewēhr]kolben *m* (– s; –) (1030. lpp.)

ZĒV **šekte** „Stiefelschaft“ (Mühlenb., Wb. IV, 15) < balt.-d. *Schechte* „Stiefelschaft“, vgl. Hupel, Idiotikon 208. (129. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV nav

LRS **šeptinieks** торгаш, делец. (194. lpp.)

KL **торгаш** *sar.* 1. sīkumtirgotājs; 2. *pārn.* veikalnieks (1224. lpp.)

KL **делец** veikalnieks (190. lpp.)

ME **šepteniēks** *Wid., septiniēks,* wer Geschäfte treibt. (4. sēj., 16. lpp.)

ŽV **šefte** 1. veikals; 2. darbs (145. lpp.)

VLV **veikalnieks** 1. (*veikala īpašnieks*) Káufmann *m* (– [e]s;..leute); Ládēnbesitzer *m* (– s; –); Geschá'ftsmann *m* (– [e]s;..leute), Káufmann *m* (– [e]s;..leute) (1400. lpp.)

ZĒV I. **šēpte** „das Geschäft, der Laden” <nd. *scheft* (Mühlenb., Wb. IV, 16)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV nav

LRS **šībere** *разг.* заслонка (*в дымоходе*). (194. lpp.)

KL **заслонка** krāsns plāte (279. lpp.)

LLVV **šīberis**, -ra, v. 1. novēc. Aizbīdnis (dūmvadam). 2. novēc. Padube. 3. sar. Fokstrotam līdzīga sarīkojumu pāru deĵa, šīs deĵas mūzika; arī fokstrots. (7₂. sēj., 351. lpp.)

ME **šībelis** *Dond., šībere Wolm. u. a., šīberis Arrasch,* der Ofenschieber. Nebst estn. *sīber* aus dem. Deutschen. (4. sēj., 19. lpp.)

PV1942 |šīberis|, aizbīdnis (82. lpp.)

VLV **aizbīdnis** Riegel *m* (– s; –); (*krāsns u. tml.*) Schieber *m* (– s; –) (716. lpp.)

PV1939, LVV nav

LRS **šīlierēt** *разг.* переливаться красками; *см.* laistīties^b. (194. lpp.)

VLV **laistīties** 1.: ar ūdeni – Wasser spritzen; 2. (*mirdzēt*) schillern *vi*, fūnkeln *vi*; (*spīdēt*) glā'nzen *vi* (1032. lpp.)

ŽV **šīlierētis** 1. atspoguļoties; vizuļot; 2. rēgoties (146. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, ME, LLVV, ZĒV nav

LRS **šīlte** *разг.* вывеска; *см.* izkārtne. (194. lpp.)

KL **вывеска** izkārtne (129. lpp.)

ŽV **šīlte** izkārtne; uzrakstu plāksne (146. lpp.)

VLV **izkārtn||e** [Au'shänge] schild *n* (– [e]s; – er); pielikt (izlikt) ~es – beschīldern *vt* (949. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV, ME, ZĒV nav

LRS **šīndelis** гонт. (194. lpp.)

KL **ront** jumstiņš, šķindelis; ~овой jumstiņu -, šķindeļu -; ~овая крыша jumstiņu jumts (167. lpp)
LLVV **šindelis**, -ļa, v.; novec. Jumstiņš. (7₂. sēj., 353. lpp.)
ME **šindele**, *šindelis* Drosth., *šindelis*² Prl., die Schindel U. (4. sēj., 18. lpp.)
ZĒV **šindelis**, **šindele** „Schindel” (Ulmann, Wb. I, 292). (130. lpp.)
VLV **jumstiņ|š** [Dách]schindel *f* (- ; - n); ~u jumts – Schindeldach *n* (- [e]s; - er) (978. lpp.)
PV1942, PV1939, LVV nav

LRS **širce** priekšauts передник. (194. lpp.)

ŽV **širce** priekšauts (146. lpp.)

VLV **priekšaut|s** Schürze *f* (- ; - n); aizsiet ~u – die Schürze umbinden* (vorbinden*) (1241. lpp.)
PV1942, PV1939, LVV, LLVV, ME, ZĒV nav

LRS **širme** 1. козырёк (*фуражки*); 2. зонтик. (194. lpp.)

KL **козырёк** cerures nags (357. lpp.)

ME **širmene** RKr. XVII, 29, eine Art Mütze mit einem Schirm. Vom entlehnten *širme* Dond., Ruj. oder *širmis* Selg. „Schirm” abgeleitet. (4. sēj., 18. lpp.)

MEP **širme** (unter *širmene*): *cϕ pur[e] mana širmēm šūta* BW. 29117. (2. sēj., 626. lpp.)

ŽV **širmis** 1. lietussargs; 2. aizsegs (ap gultu) (146. lpp.)

ZĒV **širmis** „Schirm” (Mühlenb., Wb. IV,18). (130. lpp.)

VLV **lietussarg|s** Régenschirm *m* (- [e]s; - e); saliekamais 1. – zússámmenschiebbarer Schirm *m*,
Taschenschirm *m*, Knirps *m* (- es; - e); atvērt ~u – den Regenschirm aufspannen; aizvērt ~u – den
Regenschirm zumachen (1043. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV nav

LRS **šķipel|e** лопата, заступ; *см. lāpsta*; ~ēt II vt сгребать (*лопатою*). (195. lpp.)

LLVV **šķipele**, -es, dsk. ģen. -ļu, s.; sar. Lāpsta (1). (7₂. sēj., 375. lpp.)

ME **šķipele** Bers., Kalz., Stelpenhof, Walk, Wolm., auch *šķipelis* U., = *lāpsta*, die Schaufel: *lai šķipelis maksā* L., lass es der Totengräber bezahlen! „*liekšķerīte*” Zaļmuiža n. Latv. Saule S. 168.
Nebst estn. *kūhwel* aus mnd. *schuffel*. (4. sēj., 42. lpp.)

MEP **šķipele**: auch Frauenb., Orellen, selg., Sonnaxt, Stenden (unbek. in Alswig, Heidenfeld, Linden in Livl., Lubn., Mahlup, Serben); *ēdam lielām šķipelēm, bet ruokam tikai ar lāpstu* Meselau.
meitieši ēda ar kuoka šķipelītēm; tikai puisiešiem bij naži Ramkau. *racīs mani... sidrabiņa šķipelēm*

(Var.: *ar sudraba šķipelīti*) BW. 27416. *jumiķa š.* Siuxt, ein Brettchen, das beim Herstellen von Strohdächern gebraucht wird. (2. sēj., 636. lpp.)

ŽV **šķipele** plata, iedobta lāpsta; liekšķere (147. lpp.)

VLV **lāpsta** Spáten *m* (– s; –); Scháufel *f* (–; – n); Schíppe *f* (–; – n) (1033. lpp.)

ZĒV **šķipele** „Schaufel” < nd. schüffel „Schaufel”. (133. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV nav

LRS **šķūm||es** пена, пенка; накипь; ~ēt II vt снимать пену. (196. lpp.)

KL **пен||a** putas; снять ~у nosmelt putas (696. lpp.)

ME **šķūmes** U., auch *šķūmas*, = putas, der Schaum: *grāpi šķūmējot nevajaga šķūmes sviest ugunī* LP. VII, 328. *sabiezētas šķūmas* Konv.² 2120. Aus mnd. *schūm*, woher auch estn. *kūm*. (4. sēj., 56. lpp.)

MEP **šķūmes**: auch (mit *ū*) Seyershof u. a. (2. sēj., 641. lpp.)

ZĒV **šķūmes** „Schaum” (Ulmann, Wb. I, 296) < nd. *schūm* „Schaum”. (134. lpp.)

VLV **put||as** Schaum *m* (– [e]s; – e); ziepju p. – Séifenschaum *m*; ~u karote – Scháumlöffel *m* (– s; –), Scháumkelle *f* (–; – n); nosmelt p. – ábschäumen *vt*; vienās ~ās (*par zirgu*) – scháumbedeckt (1251. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV nav

LRS **šlaga** шлак; см. izdedži. (196. lpp.)

KL **шлак** izdedži (1345. lpp.)

LLVV **šlaga**, -as, s.; sar. Izdedži. (7₂. sēj., 385. lpp.)

PV1942 |**šlaga**|, izdedži (82. lpp.)

V LV **izdedž||i** Schlácke *f* (–; – n); ~u betons – Schláckenbeton (944. lpp.)

ZĒV **šlāga** „junger Waldanwuchs” (Mühlenb. Wb. IV, 68), „ein Klotz zum Einrammen von Pfählen” (Ulmann, Wb. I, 296) < d. *Schlag*. (135. lpp.)

PV1939, LVV, ME nav

LRS **šlagbomis** шлагбаум. (196. lpp.)

KL **шлагбаум** barjera (1345. lpp.)

ZĒV **slakbuomis** „Schlagbaum auf dem Wege” (Mag. III, 1, 83) < mnd. *slachbōm* „Schlag -, Sperrbaum”. (109. lpp.)

VLV **barjera** 1. Barrière *f* (- ; - n); (*iežogs*) Schranke *f* (- ; - n); (*šķērslis*) Spérre *f* (- ; - n), Spérrbaum *m* (- [e]s; - e); (*tehn. – arī*) Geländer *n* (- s; -); *muitas b. – Zóllschanke f*; 2. (*dzelzeļa*) Schlägbaum *m* (- [e]s; - e), Báhnschanke *f*, Fállbaum *m*; Spérrbaum *m*, Ei'senbahnschanke *f* (- ; - n); 5% *b. vėlēšanās pol. Fünfprozenthürde f* (- ; - en); 3. *sp. Hürde f* (- ; - n) (801. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV, ME nav

LRS **šloseris** *cm.* atslēdznieks. (196. lpp.)

VLV **atslēdznieks** Schlösser *m* (- s; -) (783. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV, ME, ZĒV nav

LRS **šļauka** *cm.* šļirce 2. (196. lpp.)

LLVV **šļauka**, -as, s.; sar. Šļūtene. (7₂. sēj., 388. lpp.)

ME I **šļauka**, 1) *šļauka* Gr.-Buschh., Kreuzb., Lubn., Saikava, Selsau, Sessw., Warkh., einer, der sich rekelt (*šļaukā(ja)s*); 2) *šļauka* U., Plur. *šļaukas* U., (mit *au*) Bers., Kr., Lubn., Saikava, Sessw., das Recken, Reckeln: *man uznāca šļaukas* Bers. Sessw. u. a. *šļaukas vien bija*, (das Fieber blieb aus,) es blieb nur noch das Recken und Brechen der Glieder U.; 3) *šļaukas* Widdrisch, *šļaukas*² Salis, = *šļuoka*, die eingetretene Spur im Getreide oder Gras. Zur Bed. 1 un 2 vgl. *šļaucītes* 1, zur Bed. 3 – *šļaukt* I. (4. sēj., 66. lpp.)

ME II **šļauka**² Warkh., = *šļanka*: *nu vairs spainī dibē nā tāda maza šļauka vien ir* Upīte Medn. laiki Urspr. – ein Schluck? (4. sēj., 66. lpp.)

ME III **šļauka**, der Schlauch; eine Spritze Latv.: *luokans kā gummijas šļauka* Upīte Medn. laiki. Aus dem Deutschen. (4. sēj., 66. lpp.)

MEP I **šļauka**, 1): „*kas bez vajzdības guļ*” (mit „*au*”) Kalz. 2): *ma nāk šļaukas*², - *būs jāiet gulēt* Seyershof; † 4) comm., wer streicht, massiert (mit *au*²) Lettg. (2. sēj., 644. lpp.)

MEP II **šļauka**²: *alus š. (= lase)* Pas. XIII, 275 (aus Serbig.). (2. sēj., 644. lpp.)

ŽV **šļauka** šļūtene (148. lpp.)

VLV **šļūtene** Schlauch *m* (- [e]s; - e); (*ugunsdzēsēju*) [Féuer]spritze *f* (- ; - n) (1353. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, ZĒV nav

LRS **šļipse** галстук. (196. lpp.)

LLVV **šļipse**, -es, dsk. ģen. ssu, s.; sar. kaklasaite. (7₂. sēj., 385. lpp.)

PV1942 |šlipse|, kaklasaite (82. lpp.)

PV1939 šlipse (labāk kaklasaite) (193. lpp.)

ŽV šlipse kaklasaite; sk.: dakte; aplikt šlipsi (147. lpp.)

VLV **kaklasait|e** Krawátte *f* (– ; – n), Schlips *m* (– es; – e); ~es adata – Krawáttennadel *f* (– ; – n) (982. lpp.)

LVV, ME ZĒV nav

LRS šmiņķis *грим.* (196. lpp.)

LLVV **smiņķis**, -ļa, v.; sar. Kosmētikas līdzeklis, kas satur krāsvielas. (7₂. sēj., 53. lpp.)

PV1942 |smiņķis|, krāslis (78. lpp.)

ŽV **smiņķis** kosmētika (138. lpp.)

ZĒV **smiņķēt** „schminken” (Elger, Dict. 367 „Es minkiê”) < nd. *sminken.* (112. lpp.)

VLV **krāslis** Schminke *f* (– ; – n) (1013. lpp.)

PV1939, LVV, ME nav

LRS šmuce *см. бламāža.* (196. lpp.)

ŽV šmuce 1. netīrība; 2. nepatikšanas; 3. negodīga rīcība (149. lpp.)

VLV **Schmutz**, der (– es) netīrumi; dubļi; in den Sch. ziehen *pārn.* – ievilkt dubļos, aptraipīt (497. lpp.)

PV1939, PV1942, LVV, ME, LLVV, ZĒV nav

LRS šneidariene *разг. портниха; см. šuvēja.* (196. lpp.)

ŽV šneideriene šuvēja (149. lpp.)

VLV **šuvēja** Nā'h[t]erin *f* (– ; ..innen), Schnéiderin *f* (– ; ..innen) (1355. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV, ME, ZĒV nav

LRS šņepe *зоол. вальдшнеп; см. sloka.* (196. lpp.)

ME šņepis, 1) die Nase Bers., Kl., Selsau; 2) šņepis Bers., Saikava, *šņepītis od. *šņepīte Etn. II, 137, die Schnauze (an Gefäßen): *slaucenēm bij tādi šņepji, tādi zari, ka labāk var ieliet pienu kāstevie Saikava. lietuoja piena atnešanai nuo kūts... slauceni... ar šņepīti (izliekumu) vienā galdiņā* Etn. II, 137; 3) der Schirm einer Mütze Golg.; 4) die Spitze Ar., Warkl. Aus. d. Schneppe(e) „Schnabel, Schnauze, Rand”. (4. sēj., 94. lpp.)

VLV **sloka** *ornit.* Wáldschneffe *f* (– ; – n) (1325. lpp.)

ZĒV **I. šņepis** „Schnepfe” (Ulmann, Wb. I, 298. lpp.)

ZĒV **II. šņepis** „die Nase, die Schnauze (an Gefäßen); Spitze”(Mühlenb., Wb. IV, 94) < d. *Schneppe* „die Schnauze an einer Kanne; auf der Stirk liegende Spitze einer Frauenhaube; schnabelförmige Spitze vorn am Obernleid der Frauen”. (137. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV nav

LRS **šņit**||e выкройка; šūt pēs ~es шить по выкройке. (196. lpp.)

KL **выкройка** piegrietzne (137. lpp.)

ŽV **šnite** 1. stils, fasons; sk.: ieturēt šniti; 2. piegrietzne (apģērbam) (149. lpp.)

VLV **piegrietzne** Schnittmuster *n* (– s; –); Schnitt *m* (– [e]s; – e) (1211. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV, ME, ZĒV nav

LRS **šņore** 1. шнур, верёвка; см. aukla; 2. полоса земли делянка. (196. lpp.)

LLVV **šņore**, -es, dsk. ģen. –ru, s. 1.sar. Aukla. 2. vēst. šnore (1). 3. Šnore (2). (7₂. sēj., 398. lpp.)

LVV **šņore**, dsk. ģen. –ru, s. 1. Feodālisma laikā – gara un šaura zemes josla ciema laukos. Šņoru zemes. 2. Sena garuma mērvienība – apm. 45 metri. 3. sar. Tieva virve, aukla. (789. lpp.)

ME **I šņuoře**, 1) *šņuoŗs* Dunika, = *snuore*, *aukla*, der die Schnur: *šņuoŗē mani... ar sudraba šņuoŗītēm* (Var.: *šņuoŗiņiem*) BW. 5348. *es izvēru zēlta šņuoŗu* 33125, 1. *kurmī[ti]s zemes mērneciņš, čūska šņuoŗes vilcējiņa* 26045. *šņuoŗe vēlkas pār ratu vienā pusē un spuoli un skriemeni uotrā pusē* (am Spinnrad) Lasd. n. A. XI, 83. *ratenīti... tu šņuoŗīti zemē meti* BW. 7018; 2) die Schnur Landes, ein abgemessener länglicher Streifen Landes neben andren (Andren gehörigen) Ländereien U. : *lauka sadalīšana šņuoŗēs* MWM. VI, 339. (4. sēj., 100. lpp.)

ME **II šņuoŗe**, in der Verbindung *šņuoŗes gals*, = *čukura g.*, der Dachfirst Kurl. n. U. (4. sēj., 100. lpp.)

MEP **I šņuoŗe**, 2): *zemes š.* (mit $ùo^2$) Auleja. *pa šņuoŗes ceļu* Azand. 177; † 3) ein vor dem Sägen auf einem Balken durch Aufschlagen einer geschwärzten Schur erzeugter Strich Siuxt. (2. sēj., 654. lpp.)

MEP **II šņuoŗe**: „*šņuoŗes gals*” fehlerhaft für *šķuoŗes gals*”? (2. sēj., 654. lpp.)

PV1942 [šņoŗe], aukla (83. lpp.)

PV1939 **šņoŗe** (labāk aukla) jeb šnore (194. lpp.)

ŽV **šņoŗe** [šnoŗe] aukla (150. lpp.)

VLV **aukla** Schnur *f* (- ; - e); (*aukliņa*) Bíndfaden *m* (- s; -) (793. lpp.)

ZĒV nav

LRS **šņorēt** II vt шнуровать. (196. lpp.)

LLVV **šņorēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; trans.; sar. Saitēt, siet, parasti ar auklu, saiti (parasti apavus, arī apģērbu). (7₂. sēj., 398. lpp.)

LVV **šņore**, dsk. ģen. -ru, s. 1. Feodālisma laikā – gara un šaura zemes josla ciema laukos. Šņoru zemes. 2. Sena garuma mērvienība – apm. 45 metri. 3. sar. Tieva virve, aukla. (789. lpp.)

ME I **šņuōrēt**, -ēju, 1) schnüren U.: *šņuorē mani... ar sudraba šņuorītēm!* BW. 5348. *šņuorētas cepurītes* 20486; 2) mit der Schnur messen U.: *par zemes dalīšanu jeb šņuorēšanu* Kaudz. Izjurieši 71; 3) schlagen Celm.; 4) stark regnen Ober-Kurl., Pēternieki. (4. sēj., 100. lpp.)

ME II **šņuorēt**, = *šmuōrēt*, schmoren, saufen Spr., (mit *uō*) AP., Drosth. (4. sēj., 100. lpp.)

MEP I **šņuōrēt**, † 5) mit einer geschwärtzenSchnur Striche ziehen Orellen: *š. kuokus (apstrādājuot)*. (2. Sēj., 654. lpp.)

MEP II **šņuorēt**: auch (mit *uō*) Frauenb. (2. sēj., 654. lpp.)

PV1939 **šņorēt** II⁴ jeb šņorēt II⁴ (194. lpp.)

PV1942 |**šņore**|, aukla (83. lpp.)

VLV **sasiet** zusámmenbinden* vt; s. sainī – zu einem Bündel zusámmenbinden*, zusámmenschnüren vt, bü'ndeln vt; s. mezglu – einen Knoten knüpfen (machen), etw. zu einem Knoten schlíngen*; s. kādu – j-n binden* (fesseln) (1295. lpp.)

ZĒV nav

Ir

LRS **šņorkurpes**, šņorzābaki ботинки. (196. lpp.)

LLVV **šņorkurpes**, -pju, vsk. Šņorkurpe, -es, s.; sar. Saišu kurpes. (7₂. sēj., 398. lpp.)

LVV **šņore**, dsk. ģen. -ru, s. 1. Feodālisma laikā – gara un šaura zemes josla ciema laukos. Šņoru zemes. 2. Sena garuma mērvienība – apm. 45 metri. 3. sar. Tieva virve, aukla. (789. lpp.)

ME I **šņuōre**, 1) *šņuōrs* Dunika, = *snuore*, aukla, der die Schnur: *šņuorē mani... ar sudraba šņuorītēm* (Var.: *šņuoriņiem*) BW. 5348. *es izvēru zēlta šņuoru* 33125, 1. *kurmī[ti]s zemes mērneciņš, čūska šņuores vilcējiņa* 26045. *šņuore vēlkas pār ratu vienā pusē un spuoli un skriemeni uotrā pusē* (am Spinnrad) Lasd. n. A. XI, 83. *ratenīti,... tu šņuorīti zemē meti* BW. 7018;

2) die Schnur Landes, ein abgemessener länglicher Streifen Landes neben andren (Andren gehörigen) Ländereien U. : *lauka sadalīšana šņuorēs* MWM. VI, 339. (4. sēj., 100. lpp.)

ME II **šņuore**, in der Verbindung *šņuores gals*, = čukura g., der Dachfirst Kurl. n. U. (4. sēj., 100. lpp.)

MEP I **šņuõre**, 2): *zemes š.* (mit $ùo^2$) Auleja. *pa šņuores ceļu* Azand. 177; † 3) ein vor dem Sägen auf einem Balken durch Aufschlagen einer geschwärzten Schur erzeugter Strich Siuxt. (2. sēj., 654. lpp.)

MEP II **šņuore**: „*šņuores gals*“ fehlerhaft für *šķuores gals*“? (2. sēj., 654. lpp.)

PV1942 |**šņore**|, aukla (83. lpp.)

PV1939 **šņore** (labāk aukla) jeb šnore (194. lpp.)

ŽV **šņore** [**šnore**] aukla (150. lpp.)

VLV **aukla** Schnur *f* (– ; – e); (*aukliņa*) Bíndfaden *m* (– s; –) (793. lpp.)

ZĒV nav

LRS **špāsēt** II *vi pazg. sm.* jokot. (196. lpp.)

ŽV **špāse** [**špāss**] joks (150. lpp.)

ZĒV **špāsēt**, **špākstēt** „spaßen“ (Ulmann, Wb. II, 658). (139. lpp.)

VLV **jokot** schérzen *vi*, spáßen *vi*, Spaß tréiben*; Wítze máchen (réißen*), úlken *sar*. (977. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, ME, LLVV nav

LRS **špāsīgs** забавный. (196. lpp.)

KL **забавный** jocīgs, amizants (238. lpp.)

ŽV **špāsīgs** jocīgs (150. lpp.)

VLV **jocīgs** kómisch; amüsánt; úlkg, spáßhaft, spáßig, póssenhaft, possierlich, dróllig; tu gan esi j.! – du bist aber komisch! (977. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, ME, LLVV nav

LRS **špices** кружева; *см.* mežģīnes. (196. lpp.)

ŽV **špice** 1. drēbes malas izrotājums; 2. cigaretes iemute; 3. kalna gals (150. lpp.)

VLV **mežģīnes** Spítzen (*pl*); mežģīņu darinātāja – Spítzenklöpplerin *f* (– ; ..innen) (1071. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, LLVV, ME, ZĒV nav

LRS **špīcka** *разг.* 1. спичка; *см.* sērkociņš; 2. *перен.* пустяк, безделница; tas priekš manis tīrā š. Это для меня сущий пустяк. (196. lpp.)

LLVV **špīcka**, -as, s.; *novēc.* Sērkociņš. (7₂. sēj., 403. lpp.)

ME **špīcka** U. n. a., = *spička*. (4. sēj., 101. lpp.)

ME **spička**, *spičks.* = *sērkuociņš*, Zündhölzchen: *burkāni kā spički* A. XX, 5. „rupjais” darbs jauneklim *spička* (eine Kleinigkeit) J. R. IV, 73. Aus r. *спичка* *dass.* (3. sēj., 994. lpp.)

MEP † **špīcka** AP., = *spička*. (2. sēj., 655. lpp.)

ŽV **špīcka** 1. sērkociņš; 2. ļoti vājš cilvēks; 3. nieks; nieka lieta (151. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, ZĒV nav

LRS **špīseris** сноб; мещанин. (196. lpp.)

KL **сноб** snobs (1124. lpp.)

KL **мещанин** 1. sīkpiļsonis; 2. *pār.* mietpiļsonis (444. lpp.)

VLV **mietpiļsonis** Spießbürger *m* (- s; -), Spießler *m* (- s; -), Pfählbürger *m*, Philister *m* (- s; -) (1073. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, ME, LLVV, ZĒV nav

LRS **štokroze** *см.* kāršroze. (196. lpp.)

VLV **kāršroze** *bot.* Stöckrose *f* (- ; - n) (989. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, ME, LLVV, ZĒV nav

LRS **švāgaris** *разг.* шурин; *см.* svainis. (196. lpp.)

LLVV **švāgeris**, -ra, v.; *novēc.* svainis. (7₂. sēj., 412. lpp.)

ŽV **švāgeris** [švēģeris] svainis (155. lpp.)

ZĒV **švāgeris** „Schwager” (Wb. v. J. 1782 „Weibsbruder, Schwageris”; Ulmann, Wb. I, 300 „schwahgers, Schwager”). (141. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, ME nav

LRS **švaks** *разг.* слабый; *см.* vājš. (196. lpp.)

ME **švakrs** MWM. VIII, 40, Kokn., Nōtk., Reņģe, *švaks* LP. VI, 572, 871, Etn. III, 139 u.a., = *svakrs* (s. dies) „schwach”; *švakrs zirgs*, ein faules Pffred Biel. n. U.; *švakrs laiks*, feuchtes Wetter U.; *švakrs siens*, nicht genug getrock netes Heu Autz n. U. (4. sēj., 114. lpp.)

MEP **švakrs**: auch Frauenb., Iw., Kand. † Subst. *švakrums* Frauenb., die Schwäche; plur. *švakrumi* ebenda, aus der Pfeife ausgekrazte Tabakreste. (2. sēj., 660. lpp.)

ŽV **švaks** 1. vājš; izdilis; 2. slihts (155. lpp.)

VLV **vāj|š** 1. schwach; (*vārgs, nespēcīgs – arī*) hinfällig, schwächlich; ~a tēja – schwacher Tee; v. skolēns – [leistungs]schwacher Schüler; v. pretinieks – schwacher Gegner; ar ~u raksturu – mit schwachem Charakter, charakterlos; ar ~u redzi – schwächichtig; 2. (*kalsns*) máger, háger (1394. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV, ZĒV nav

LRS **švammis** губка; *с.м.* sūklis, sūceklis. (196. lpp.)

PV1942 |**švammis**|, sūklis (83. lpp.)

ŽV **švamme** sūklis; sk.: mačalka (155. lpp.)

ZĒV **švammis** „Schwamm”. (140. lpp.)

VLV **sūklis** 1. *zool.* Schwamm *m* (– [e]s; – e); 2. (*ķermeņa mazgāšanai*) Badeschwamm *m* (– [e]s; – e) (1344. lpp.)

PV1939, LVV, LLVV, ME nav

LRS **švunka** *пазг. с.м.* spars. (196. lpp.)

ME **švunka**, 1) Schwingung U.; 2) der Rausch, Strich Lems. n. U.: *viņš jau labā švunkā* Druva I, 1506. Aus d. *Schwung*. (4. sēj., 120. lpp.)

ŽV **švunka** spars (156. lpp.)

ZĒV **švunka** „Schwingung (z. B. der Schaukel); der Rausch (Strich)” (Ulmann, Wb. I, 300) < d. *Schwung* „starke Schwingung”. (141. lpp.)

VLV **spar|s** Wucht *f* (–); Schwung *m* (– [e]s); iesist kādam ar visu ~u – j-n mit aller Wucht (Kraft) schlagen* (1330. lpp.)

PV1942, PV1939, LVV nav

LRS **tačka** тачка; *с.м.* ķerra. (197. lpp.)

LLVV **tačka**, -as, s.; sar. *ķerra*¹. (7₂. sēj., 420. lpp.)

ME **tačka** Wolm., *tačkas* Kl., Infl. n. U., ein Schubkarren: *ar savām tačkām* Liev. Brez. Un Hav. 111. „vi, vi, vi, vi” *tā tačkas dzied* Vēr. II, 1028. Aus r. *тачка* dass. (4. sēj., 122. lpp.)

MEP † **tačkât** Salis, mit einer *tačka* transportieren. (2. sēj., 663. lpp.)

ŽV **tačka** 1. ķerra; 2. vieglā automašīna (156. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939, ZĒV nav

LRS **telēķis** тарелка. (199. lpp.)

ME **telēķis** Salisb., Wolm. u. a., *teleķis* U., Livl. n. Bielenstein Holzb. 283, Adiamünde, salis, *telērķis*, *telerķis* Livl. n. Bielenstein Holzb. 283, *telērgis* BW. 19407, 11 var., = *šķīvis*, der Teller: *gaļa mūsu kunga telēķī* BW. 30522. *zupas telerķi* A. XX, 945. Vgl. *talē(r)ķis*. (4. sēj., 160. lpp.)

MEP **telēķis**: auch Otellen, PS., (mit *ē*) Wolmarshof. (2. sēj., 675. lpp.)

ŽV **telēķis** šķīvis (156. lpp.)

ZĒV **talērķis**, **talēķis**, **telērķis**, **telēķis** „Teller“ < mnd. Deminutiv *tallōr(e)ken* von *tallōr* „Teller“ (141. lpp.)

VLV **šķīv||is** 1. Teller *m* (– s; –); seklaiss š. – flacher Teller; *zupas š.* – Suppenteller *m*; 2.: ~ji (*mūzikas instruments*) – Bécken (*pl*); 3.: ~ju ecēšas *lauks*. – Schéibenegge *f* (–; – n) (1353. lpp.)

LVV, PV1939, PV1942, LLVV nav

LRS **torfs** торф; *см.* kūdra. (201. lpp.)

PV1942 |**torfs**|, kūdra (85. lpp.)

PV1939 **torfs** (200. lpp.)

VLV **kūdr||a** Torf *m* (– [e]s); ~as purvs – Tórfmoor *n* (– [e]s; – e); ~as ieguve – Tórfgewinnung *f* (–), Tórfstich *m* (– [e]s); ~as sūknis – Tórfschlammpumpe *f* (–; – n) (1020. lpp.)

LVV, ME, LLVV, ZĒV nav

LRS **treipūzis** *пазг. см.* siltumnīca. (202. lpp.)

VLV **siltumnīc||a** Tréibhaus *n* (– es; – er), Gewä'chshaus *n*; ~as augi – Tréibhauspflanzen (*pl*) (1313. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939, LLVV, ME, ZĒV nav

LRS **trekteris** *пазг. воронка; см.* piltuve. (202. lpp.)

ME **trekteris** U., der Trichter. Nebst. estn. *trehter* aus mnd. *trechter*. (4. sēj., 230. lpp.)

ŽV **trekters** piltuve (159. lpp.)

ZĒV **trekteris** „Trichter“ (Ulmann, Wb. I, 310) < nd. *trechter* „Trichter“. (144. lpp.)

VLV **piltuv||e** Trichter *m* (- s; -); stikla *p.* – Glástrichter *m*; iepildīt ar ~es palīdzību – durch den Trichter einfüllen, trichtern *vt* (1225. lpp.)

LVV, PV1939, PV1942, LLVV nav

LRS **trīskantīgs** трёхгранный. (202. lpp.)

KL **трёхгранный** trīsšķautņu – (1234. lpp.)

PV1942 **|kante|**, šķautne (45. lpp.)

ŽV **kante** mala; sk. turēt kanti (67. lpp.)

ME **kante**, [kants,-s U. und bei Glück Ezech. 45, 2], die Kante, der Rand: *audīšu baltas villainītes pelēkā kantītēm* (Var.: *kantiņām*) BW. 29064. *kanti nuoturēt*, sein Recht, seine Position behaupten (vgl. „einem die Kante halten, für ihn eintreten“ Frschb.): *mēs citi vēl nuoturam kanti* Schnb. [nebst li. *kanta* od. *kantis* (gen. s. *kanties*) un estn. *kant*] aus dem Deutschen. (2. sēj., 156. lpp.)

PV1939 **kante**, dsk. ģ. –nšu (85. lpp.)

VLV **šķautne** Kante *f* (- ; - n); (*klints*) Grat *m* (- [e]s; - e); asa š. – scharfe Kante (1350. lpp.)

ZĒV **kante** „Kante” < mnd. *kante*. (46. lpp.)

MEP **kañte**: gen. plur. *kantu* BW. 12133, 1. (1. sēj., 585. lpp.)

LVV, PV1939, PV1942 nav

LRS **trūb||a** труба; ~u vads трубопровод. (202. lpp.)

LLVV **truba**, -as, s.; sar. 1. Caurule. 2. Klausule (1). (7₂. sēj., 645. lpp.)

ME **truba**, = *trūba*, die Röhre: *trubā grabināja nuo jumta krītuošais ūdens MWM. XI, 192. Aus r. mpyба* dass. (4. sēj., 244. lpp.)

MEP **trube**: „truba” Warkl. (2. sēj., 697. lpp.)

ŽV **truba** 1. nelaime, nepatikšanas; 2. skārda caurule; 3. telefona klausule (160. lpp.)

VLV **caurule** Rohr *n* (- [e]s; - e); (*drena u. c. – arī*) Röhre *f* (- ; - e); drenāžas c. - Drä'nrohr *n*, Entwässerungsrohr *n*; cauruļu licējs – Róhrleger *m* (- s; -); cauruļu [velmēšanas] rūpnīca – Róhrwalzwerk *n* (- [e]s; - e) (820. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939 ZĒV nav

LRS **trūbveidīgs** трубчатый. (202. lpp.)

LLVV **truba**, -as, s.; sar. 1. Caurule. 2. Klausule (1). (7₂. sēj., 645. lpp.)

ME **truba**, = *trūba*, die Röhre: *trubā* grabināja nuo jumta krītuošais ūdens MWM. XI, 192. Aus r. *mpyба* dass. (4. sēj., 244. lpp.)

VLV **caurule** Rohr *n* (- [e]s; - e); (*drena u. c. - arī*) Röhre *f* (- ; - e); drenāžas c. - Drä'nrohr *n*, Entwässerungsröhr *n*; cauruļu licējs – Róhrleger *m* (- s; -); cauruļu [velmēšanas] rūpnīca – Róhrwalzwerk *n* (- [e]s; - e) (820. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939 nav

LRS **tulla** разг. пошлина; см. muita. (203. lpp.)

ME **I tulle**, 1) *tulle* Spr., Wid., (mit *ul*) AP., Arrasch, Dond., Drosth., Grünh., Jürg., PS., Schibbenhof, Selg., Stenden, (mit *ùl²*) Bers., *tule* U., *tullis* Wid., *tulla* V., der Zoll (Abgabe); 2) *tulle* V., (mit *ul*) AP., (mit *ùl²*) Golg., *tule* U., *tulis* U., der Zoll (mass). Nebst. estn. *toll* aus mnd. *tol(le)* „Zoll”. (4. sēj., 259. lpp.)

ZĒV **I. tulle, tullis** „Zoll” (Maß)” < nd. *toll* „Zoll”. (146. lpp.)

ZĒV **II. tulle** „Zoll (Abgabe)” < nd. *toll* „Zoll”. (146. lpp.)

ZĒV **III. tulle** „die Tülle (z. B. an Mistgabeln u. a.)” (Mühlenb., Wb. IV, 259) < nd. *tulle* „Röhre”. (146. lpp.)

VLV **muit||a** Zoll *m* (- [e]s; - e); ~as tarifs – Zólltarif *m* (- s; - e); ~as ierēdnis – Zóllbeamte[r] *m* (*lok. kā īp. v.*), Zóllner *m* (- s; -) *sar.*; ~as kontrole – Zóllkontrolle *f* (- ; - n); ~as ūnija *pol.* – Zóllunion *f* (- ; - en); ~as savienība – (Zóllverein *m* (- [e]s; - e); brīvs no ~as – zóllfrei; ~ai pakļauts – zóllpflichtig; uzlikt ~u – verzóllen *vt*, mit Zoll belegen; maksāt ~u – Zoll zahlen, die Zollgebühr entrichten (1082. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939, LLVV nav

LRS **tūte** свёрток (*бумажный*). (204. lpp.)

LLVV **tūta**, -as, s. Veidojums (parasti no papīra, konusa formā) ar slēgtu galu neliela (kā, piemēram, produkt) daudzuma ievietošanai; arī turza. Satīt tūtu. Bērt ogas tūtā. (8. sēj., 39. lpp.)

LVV **tūta**, s. No papīra u. tml. Materiāla darināts (piem., satīts, locīts) iesaiņojums; šāds iesaiņojums kopā ar saturu. Bērt ogas tūtā. Cukura t. Ielikt somā divas tūtas cukura. (819. lpp.)

ME **tūta** Mitau, PS., Serbigal, *tūta²* Nerft, *tūte* AP., C., Dond., Iw., Līn., Salis, Salisb., *tūte* U., eine Tüte, Düte. Nebst li. *tūta* „Düte” aus mnd. *tute* dass. (4. sēj., 283. lpp.)

MEP **I tūte**: auch Bixten. (2. sēj., 709. lpp.)

ZĒV **tūte** „Tüte” (Ulmann, Wb. I, 312) < nd. *tūte* „Tüte”. (147. lpp.)

PV1939, PV1942 nav

LRS **uzprove** разг. примерка (*платья*). (207. lpp.)

KL **примерка** uzlaikošana, pielaikošana (879. lpp.)

ME **uzpruōvêt**, auf-, anprobieren: uzprovêt svārkus, jaunu uzvalku. (4. sēj., 368. lpp.)

ZĒV **pruōvêt** „probieren” < mnd. *prōven* „probieren”. (95. lpp.)

VLV **pielaikošana** A'nprobe *f* (– ; – n), A'nprobieren *n* (– s) (1213. lpp.)

LVV, LLVV, PV1939, PV1942 nav

LRS **vaktēt** II vi караулить. (210. lpp.)

KL **караулить** *n. v.* 1. sargāt, apsargāt; к. сад apsargāt dārzu; 2. uzglūnēt; gaidīt (*kāda parādīšanos vai izdevīgu brīdi*); кошка караулит мышь kaķis uzglūn pelei (341.-342. lpp.)

ME **vaktēt**, *-ēju*, Wache halten, Achtung geben, bewachen, behüten U. Refl. *-tiēs*, 1) sich in Acht nehmen U., Spr.; 2) – *vaktēt*: *kad mūsu meitas maļ iesalu, Gusts jau vaktējas aiz stūŗa* (passt auf, d. h. Waret aufs zu brauende Bier) Stenden. *zirgs vaktējas vien* (horcht unruhig, aufmerksam) – *pieturi, ka neaizskrej!* ebenda. Aus mnd. *wachten* „sorgsam hüten”. (4. sēj., 449. lpp.)

ŽV **vaktēt** sargāt; uzraudzīt (167. lpp.)

ZĒV **vaktēt** „Wache halten, Achtung geben, bewachen, behüten” < mnd. *wachten* „wachen; aufpassen, lauern, hüten, bewahren”. (150. lpp.)

VLV **sargāt** 1. (*apsargāt*) bewachen *vt*; s. robežas – die Grenzen bewachen (schützen); 2. (*kādu*) [be]schüt'tzen *vt*, [be]schírmen *vt*, behü'ten *vt*; 3. (*glabāt*) hü'ten *vt*, wáhren *vt*; s. noslēpumu – ein Geheimnis wahren; s. savas intereses – seine Interesses wahren; s. savu veselību – seine Gesundheit schonen; s. kā savu acuraugu – wie seinen Augapfel (Augenstern) hüten (1293. lpp.)

VLV **uzglūnēt** (*kādam*) áuflauern *vi* (*ar dat.*) (1383. lpp.)

LVV, LLVV, PV1942, PV1939 nav

LRS **vaktmeistars** вахмистр. (210. lpp.)

ZĒV **vaktmeisteris** „Wachtmeister” < nd. *wachtmeister*. (150. lpp.)

LVV, LLVV, ME, PV1939, PV1942 nav

LRS **vakts** *f* вахта, караул, стража; см. sardze. (210. lpp.)

LLVV **vakts**, vakts, dsk. ģen. vakšu, s. 1. *jūrn.* Sardze (3). Pieņemt vakti. Stāties uz vakts. (8. sēj., 272. lpp.)

ME **vakte** U., Spr., *vakts* U., Spr., -s, die Wacht, Wache: *priesteri stāvēja savās vaktīs* (staden in ihrer Hut) Glück II Chron. 7, 6. Nebst estn. *wacht* aus mnd. *wachte* dass. (4. sēj., 449. lpp.)

MEP **vakts**, -s (unter *vakte*): *liksim vaktis uz ceļiem* BW. 33623, 1. *labāku vietu vaktij* (= *sardzei*) *nevar izmeklēt* A. Upītis Laikmetu griežos I, 201 f. (2. sēj., 751. lpp.)

ZĒV **vakts, vakte** „Wacht, Wache” < mnd. *wacht(e)* „Wacht, Wache, Bewachung”. (150. lpp.)

VLV **sardz|e** Wáche *f* (- ; - n), Wacht *f* (- ; - en); stāvēt ~ē – Wache stehen* (halten*), auf der Wacht sein; ~es dienests – Wáchdienst *m* (- es); ~es priekšnieks – Wáchhabende[r] *m* (*lok. kā īp. v.*); ~es rota – Wáchaufzug *m* (- [e]s; - e); ~es telpas – Wáchstube *f* (- ; - n), Wáchlokal *n* (- [e]s; - e), Wáchraum *m* (- [e]s; - e); godasardze - E'hrenwache *f*, Spalier *n* (- s; - e); miera s. – Friedenswacht *f*, Friedensaufgebot *n* (- [e]s); miesassardze – Beléitschutz *m* (- es) (1291. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939 nav

LRS **vakzāle** вокзал. (210. lpp.)

LVV, ME, LLVV, PV1939, PV1942, ZĒV nav

LRS **vaķe, vakīte** веретено. (210. lpp.)

KL **веретено** vārpstiņa (69. lpp.)

ME **I vaķe**, 1) U., Karls., Erkull, Widdrisch, *vaķis* Kürbis, Salis, Demin. *vaķīte* U., Kegeln un Waidaun. Latv. Saule 1927, S. 617. Salisb., *vaķītis* Segewold, die Kunkel (am Spinnrad), darum der Flachs gewickelt wird; *vaķ(īt)e*, der Wockenstock Bielenstein Holz. 379: *likusi jaunu kuodeļu pie vaķes* LP. Vi, 169. *māte liek vērpt. apēd kaķis visu vaķi* BW. 7055, 2; *vaķe* LKVv. „Dockenflacks, Flachswickel”; 2) „*tura, uz kuņas veķē linus*” nauksch. Nebst *vuķis* und estn. *wokk* „Spinnrad” aus mnd. *wocke* „der Stock, um welchen der zu spinnende Flachs gewickelt wird”. (4. sēj., 449. lpp.)

ME **II vaķe** (??) „*kas vāc, kārtuo, liek blāķī*” Nötk. (4. sēj., 449. lpp.)

ZĒV **vaķe** „die Kunkel (am Spinnrad), darum der Flachs gewickelt wird” < mnd. *wocke* „der Stock, um welchen der zu spinnende Flachs gewickelt wird; Spinnrocken”. (150. lpp.)

VLV **vārpsta** 1. *tehn.* Wélle *f* (- ; - n); 2. (*vērpsānai*) Spíndel *f* (- ; - n) (1398. lpp.)

LVV, LLVV, PV1942, PV1939 nav

LRS **valc|eris** см. valsis; ~ēt II vi вальсировать. (210. lpp.)

PV1939 **valceris** (207. lpp.)

ŽV **valceris** valsis (167. lpp.)

VLV **vals||is** Wálzer *m* (– s; –); dejot ~i – Walzer tanzen, wálzen *vi* [*s vai h*] (1395. lpp.)

LVV, LLVV, ME, PV1942, ZĒV nav

LRS **vaterpass** *mex.* ватерпас. (211. lpp.)

KL **ватерпас** *techn.* līmeņrādis (63. lpp.)

VLV **līmeņrādis** *tehn.* Wässerwaage *f* (–; – n) (1045. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939, LLVV, ME, ZĒV nav

LRS **vendīgs** взбалмошный. (213. lpp.)

KL **взбалмошный** *sar.* nenosvērts; dīvains; ērmīgs; ekstravagants (74. lpp.)

ME **vendīgs**, geschickt (mit *eñ*) Nötk., Ruj.; anstellig, nicht bäurisch (mit *eñ*) Grünw., (mit *èn²*) Bers., Grawendahl, laud.; merkwürdig, sonderbar, komisch (aber dabei angenehm Erlaa), auffallend Lennew., Linden-Birsgaln, Wessen, mag. XIII, 364; Stockm. n. Etn. I, 121, Nerft, (mit *eñ*) Grünw., Jürg., (mit *èn²*) Fehteln, Vīt.; schnakisch L., schnurrig Erlaa, Kokn. und Ruj. n. U., (mit *èn²*) Bers., Fest., Kl.: *tad ir vendīgs* der ist mal sonderbar Mag. XIII, 2, 54. *vendīga* (merkwürdig, ungewohnt) *runa*, *dziesma* Jürg. *kā tu vendīgi runā!* ebenda. *vendīgi vārdi*, sonderbare Worte Fest. *viņa izturēšanās bij ļuoti vendīga* (sonderbar) Vīt. *ar... braukšanu gāja viņam pavisam vendīgi* Vīt. 77. *tam cilvēkam i[r] runa vendīga, i[r] uzvešanās vendīga* (merkwürdig geschickt und wohlerzogen) Bers., Laud. *vendīgs* (Var.: *vīzīgs*) *auga uozuoloņš vendīgā kalniņā: vaŗa saknes, zēlta zari, sidrabiņa lapiņām* BW. 34066, 21. *brāleliņš... vendīgi* (Var.: *gudri*) *atsacīja* 15193, 3. *apmierina sevi vendīgām duomām, ka...* Plūd. Lvl. II, 188. *vendīgs līdzīgums... jautruo redzi krāpa* MWM. VIII, 10. Aus d. *wendig* „munter, geschickt“ (bei Frischbier II, 463); zur Bed. „komisch“ vgl. *veikls*. (4. sēj., 537. lpp.)

MEP **vendīgs**: sonderbar, komisch Fehsen, Fest., Golg., KatrE., Marzen, Smilt.; *mazi cilvēki izskatās tik vendīgi, tik juocīgi, kad...* Balt. Vēstn. 1890, № 93; Adv. *vendīgi* Weissensee „*ļuoti, briesmīgi.*“ (2. sēj., 771. lpp.)

ZĒV **vendīgs** „schnakisch“ (Lange, Wb. I, 469 u. II, 387), „schnurrig“ (Ulmann, Wb. I, 337), „anstellig, nicht bäurisch; merkwürdig, sonderbar, komisch (aber dabei angenehm), auffallend < d. *wendig* „geschäftig. munter, tätig“ (Hupel, Idiotikon 262) „geschäftig, geschickt“ (Frischbier, Wb. II, 463). (154. lpp.)

VLV **nenosvērts** (*raksturs*) úausgeglichen, sprúnghaft (1102. lpp.)

VLV **dīvain||s** séltsam; sónderbar; éigentūlich; wúnderlich; verschróben, verdréht; kómisch; bizárr; (*neizprotams*) befrémddend, befrémddlich; ~a izturēšanās – seltsames (sonderbares, befremdendes, befremddliches) Benehmen; tā ir ~a iedoma (iegriba) – das ist eine sonderbare Schrulle; ~i piedzīvojumi – seltsame (wunderliche) Erlebnisse; ~i nostāsti – seltsame (wunderliche, bizarre) Geschichten; dažreiz notiek ~as – es geschehen manchmal wunderliche Dinge; kādēļ tu šodien esi tik d.? – warum bist du heute so sonderbar?; tas man liekas ~i – das kommt mir seltsam vor, das berührt mich seltsam (eigentūmlich); (*attiecībā uz kādu*) das finde ich sonderbar [von ihm]; (*tas mani pārsteidz*) das befremdet mich (850. lpp.)

VLV **ērmīgs** skurrīl, póssenhaft (871. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939, LLVV nav

LRS **vinnests** выигрыш. (214. lpp.)

LLVV **vinnests**, -a, v.; sar. Laimests. (8. sēj., 498. lpp.)

LVV **vinnēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju, pārej.; sar. 1. Laimēt. V. naudu loterijā, kāršu spēlē. 2. Uzvarēt (kādā sacensībā). V. prāvu. V. maču, šaha partiju. V. derības. (862. lpp.)

ME **viñnestība**, *viñņests*, der Gewinn, das Gewinnst: *mana vinnestība*, ich habe gewonnen U. *lielais vinnests*, das grosse Los. Aus mnd. *winst* „Gewinn“ umgebildet. (4. sēj., 600. lpp.)

PV1939 **vinnests** (212. lpp.)

PV1942 |**vinnests**|, laimests (90. lpp.)

ZĒV **viñnests** „Gewinn, Gewinst“ < mnd. *winst* „Gewinn“. (158. lpp.)

VLV **vinnests** Gewinn *m* (- [e]s; - e); viņam kritis lielais v. – er hat das große Los gezogen (1413. lpp.)

LRS **vinnē||t** II *vt* 1. выиграть; 2. одержать верх, победить; ~tājs выигравший, победивший. (215. lpp.)

LLVV **vinnēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju; sar. 1. trans. Laimēt (1). 2. parasti 3. pers.; intrans. Laimēt (2).

LVV **vinnēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju, pārej.; sar. 1. Laimēt. V. naudu loterijā, kāršu spēlē. 2. Uzvarēt (kādā sacensībā). V. prāvu. V. maču, šaha partiju. V. derības. (862. lpp.)

ME **viñnēt**, -u od. -ēju, -ēju, gewinnen, siegen U.; bewältigen: (*kaujuoties*) *viņš mani nevarēja vinnēt* Sonnaxt. *nevaru vinnēt ustabu slaucīt* (ich kann mit dem Stubenfegen nicht fertigwerden)

ebenda. *lācis tukšuoja... mēdustruopu, bet nevarēja vinnēt* Etn. III, 32. Aus mnd. *winnen* „erlangen, überwinden”. (4. sēj., 600. lpp.)

MEP **viñnēt**: *nu mēs viņus vinnējām* Tdz. 58607. (2. sēj., 785. lpp.)

PV1942 **vinnēt**, *laimēt* (90. lpp.)

PV1939 **vinnēt** II⁴, -ēju, -ēju (212. lpp.)

ZĒV **viñnēt** „gewinnen” < mnd. *winnen* „gewinnen”. (158. lpp.)

VLV **vinnēt** *gewinnen** vt (1413. lpp.)

LRS **vinniņ|š** победа; *dabūt ~u одержать победу*. (215. lpp.)

LVV **vinnēt**, -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju, pārej.; sar. 1. *Laimēt*. V. *naudu loterijā, kāršu spēlē*. 2. *Uzvarēt* (*kādā sacensībā*). V. *prāvu*. V. *maču, šaha partiju*. V. *derības*. (862. lpp.)

ME **viñniņš**, *der Sieg, das Gewinnst U.: vinniņš mans!* Mahlup, Saikava, *ich habe gewonnen. iet uz vinniņu*, *um die Wette mähen Dond., Frauenb., Kalzenau, Kand., Spahren, Stenden, Ugalen, Wandsen*. Nebst li. *vinnigē* „Gewinn” aus nd. *winnige* (z. B. Livl. Urkundenb. V, 1071). (4. sēj., 600. lpp.)

MEP **viñniņš**: *gavilēja par tēva vinniņu* Zeibolts Likt. 74. (2. sēj., 785. lpp.)

ZĒV **viñniņš** „Gewinst” < mnd. *winnige* „Gewinn, Gewinst”. (158. lpp.)

LRS **viņķele** угольник. (215. lpp.)

KL **угольник** stūrenis (1254. lpp.)

ME **viņķelis**, 1) *der Winkel* (in der Geometrie) U.; 2) *das Winkelmaß* L., U., Frauenb. Nebst li. *viñkelis* „Winkeleisen” und estn. *winkel* „Winkel” aus dem Deutschen. (4. sēj., 601. lpp.)

ŽV **viņķelis** 1. *leņķa mērs; taisns leņķis; sk.: ar viņķeli* 2. *lēts vīns* (169. lpp.)

ZĒV **viņķelis** „der Winkel; das Winkelmaß” (Lange, Wb. II, 393; Ulmann, Wb. I, 342) < d. *Winkel*. (158. Lpp.)

VLV **Winkel**, *der* (– s; –) 1. *kakts, stūris*; 2. *mat. leņķis; rechter W. – taisns leņķis; spitzer W. – šaurs leņķis; stumpfer W. – plats leņķis; gestreckter W. – izstiepts leņķis*; 3. *stūrenis* (*piem., rasēšanai*); 4. *nostūris, nomaļa vieta* (669. lpp.)

LVV, PV1939, PV1942, LLVV nav

LRS **vite** побелка (*стен*). (217. lpp.)

KL **побелка** balsināšana (745. lpp.)

ME **vite**, die Tünche Nötk.: *sērs, kas lai sajūk ar viti* A. XX, 593. Nebst estn. *witt* aus mnd. *witte* „Weisse”. (4. sēj., 628. lpp.)

ZĒV **vite** „Tünche” < mnd. *witte* „Weiße” (Mühlenb., Wb. IV, 628). (159. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939, LLVV nav

LRS **vitēt** II vt белить (*комнату*); см. *balsināt*. (217. lpp.)

ME I **vitēt**, -ēju, 1) = *balsināt*, wissen, weiss tünchen (auch: tünchen überhaupt) U., Adiamünde, Adl., Adsel, Ahswikken, Alswig, AP., Arrasch, Assiten, Autz, Bauske, Bers., Bluomi, Brucken, C., Dond., Dubena, Dunika, Ellei, Erlaa, Fehsen, Frauenb., Golg., Gotthardsberg, Gr.- Buschh., Grenzhof, Grünh., Grünw., Ihlen, Jügr., Kabilen, Kalzenau, Karls., Kl., Kokn., Lennewarden, Loddiger, Lubn., Mar., Meiran, Meselau, MSil., Mesoten, Mitau, Modohn, Naud., Neuenb., Neuhausen, Nikrazen, Nötk., N.-Peb., Ogershof, Pankelhof, Pēse, Pilten, Popen, Pormsaten, PS., Ramkau, Ruba, Ruhental, Rutzau, Salisb., Schlehk, Schlockenbeck, Schnehpehn, Schründen, Schwanb., Schwarden, Selg., Selsau, Semershof, Serbigal, Sessw., Sīkrags, Siuxt, Smilt., Stockm., Stomersee, Stürzenhof, Sweythof, Trik., Ukri, Usmaiten, Vīt., Wahren, Walgalen, Wandsen, Warwen, Wessen, Wolgund, Würzau, Zögenhof: *siēnas. jāliek mūrniekam istabas vitēt* Frauenb. *kaļķiem krāsni vitējusi* BW. 27533, 1; 2) bleichen (tr.) Wessen: *cērtiet... apša kārti, vitējiet saulītē!* Etn. III, 86; 3) „*izlīdzināt izlijušu šķirdumu*” Grenzhof. Wenigstens in den Bedd. 1 – 2 aus mnd. *witten* „weissmachen”. (4. sēj., 629. lpp.)

PV1939 **vitēt** (*balsināt*) II⁴ (214. lpp.)

MEP I **vitēt**, 1): v. („*ziest*”) *mucai spundi ciet* Siuxt. (2. sēj., 791. lpp.)

ZĒV **vitēt** „weißen” (Ulmann, Wb. I, 343; Elger, Dict. 14 „Es witte”) < mnd. *witten* „weiß machen”. (159. lpp.)

VLV **balsināt** wéißen vt, tū'nchen vt (799. lpp.)

LVV, PV1942, LLVV nav

LRS **zafte** варенье. (219. lpp.)

ŽV **zafte** [**zapte**] 1. augļu ievārījums; marmelāde; 2. nepatīkama situācija; sk.: ziepes (171. lpp.)

ZĒV **zapte** „Saft” (Leppewit_ch, Padoma dewejs (1852) 282 u. 283). (161. lpp.)

LVV, PV1942, PV1939, LLVV, ME nav

LRS **zimze** стр. карниз; см. dzega. (221. lpp.)

LLVV **zimze**, -es, dsk. ģen. -žu, s.; arī **zimza**, -as, s. Dzega (1). (8. sēj., 643. lpp.)

ME **zimza** PS., *zimze* St., U., (mit im) Katzd., das Gesimse: *skapis apbērtām zimsām* A. XX, 254;

Rand: *tas tur ar sarkanām zimzām* LP. VI, 357. Nebst estn. *sims* aus. d. *Sims*. (4. sēj., 721. lpp.)

PV1939 **zimze** jeb *zimza* (218. lpp.)

MEP † **zimse** Siuxt „*dēļu uznagluojums uz siju ārējiem galiem*”: *ar zimsi nuovērš vērbaļķa galu trūdēšanu*. Aus d. *Sims*. (2. sēj., 807. lpp.)

ZĒV **zimze** „Gesimse” (Stender, Wb. I, 263; Wb. v. J. 1782; Ulmann, Wb. I, 235) < nd. *sims* „Gesims”. (164. lpp.)

ŽV **zimze** [**zimza**] dzega; mala (172. lpp.)

VLV **dzega** *arhit.* *Sims m* vai *n* (– es; – e), *Gesíms n* (– es; – e) (859. lpp.)

LVV, PV1942 nav

LRS **zieģelis** *пазг.* печать; *см.* zīmogs. (221. lpp.)

LLVV **zieģelis**, -ļa, v.; retāk **zieģele**, -es, dsk. ģen. -ļu, s.; novec. Zīmogs. (8. sēj., 626. lpp.)

ME **zieģelis**, das Siegel U. Aus mnd. *segel*. (4. sēj., 741. lpp.)

ZĒV **zieģelis** „Siegel” (Ulmann, Wb. I, 232) < mnd. *segel* „Siegel”, vgl. II *zēģele*, *zēģelis*. (164. lpp.)

VLV **zīmogs** Stempel *m* (– s; –); (*uz mēriem, svariem*) Ei'chstempel *m*; speciāls z. – Sónderstempel *m* (1423. lpp.)

LVV, PV1939, PV1942 nav

LRS **zieģelgredzens** перстень. (221. lpp.)

VLV **zīmoggredzens** Síegelring *m* (– [e]s; – e) (1423. lpp.)

LVV, PV1939, PV1942, ZĒV nav

Bakalaura darbs „Barbarismi J. Lojas latviešu – krievu vārdnīcā” izstrādāts LU Humanitāro zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors/-e: Monta Hīnere

(paraksts, datums)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs/-a: prof. Pēteris Vanags

(paraksts, datums)

Recenzents: Dokt. A. Frīdenberga

Darbs iesniegts Latvistikas un baltistikas nodaļā 03.06.2013.

Dekāna pilnvarotā persona: komisijas sekretāre lektora p.i. Sigita Kušnere

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

07.06.2013. prot. Nr. _____, vērtējums - _____.

Komisijas sekretāre: lektora p.i. Sigita Kušnere